

รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน: กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน
ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2563

รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน: กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน
ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

รูปแบบการพัฒนาในกลุ่มเยาวชน: กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน
ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ฐิติพร รุ่งเรือง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รักษาการแทนรองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน: กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวฐิติพร รุ่งเรือง
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล

บทคัดย่อ

การศึกษาพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน วิเคราะห์ปัจจัยในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำเยาวชน สมาชิกกลุ่มเยาวชน และผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบบันทึกข้อมูล (Record) และการจดบันทึกจากการสังเกต (Observation)

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านห้วยหินลาดในซึ่งเป็นชนเผ่าปกากะญอ มีประวัติความเป็นมาที่มากกว่าร้อยปี และมีพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนยาวนานกว่า 30 ปีนับตั้งแต่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านคมนาคมเกิดขึ้น และได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งระดับพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะก่อตั้งกลุ่ม (Forming Stage) เป็นช่วงของการสร้างความเข้าใจกันในชุมชน และร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Storming Stage) กับ ระยะการเกิดบรรทัดฐาน (Norming Stage) เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ไม่ว่างกันมาก ทำให้กลุ่มผู้นำเยาวชนมีการพัฒนาไปพร้อมกับการแก้ไขข้อผิดพลาด เป็นส่วนช่วยให้กลุ่มผู้นำเยาวชนมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก และระยะปฏิบัติการ (Performing Stage) ผู้นำกลุ่มเยาวชนมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยในแต่ละระยะจะเห็นพัฒนาการระบบคิดของผู้นำชุมชนและผู้นำเยาวชนในการออกแบบกิจกรรมและบทบาทหน้าที่ของเยาวชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นทักษะที่เกิดขึ้นของแต่ละคนจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม เป็นต้น ปัจจัยที่สอง คือ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยที่สาม คือ ทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้กลุ่มเยาวชนเกิดขึ้นมา และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีปัจจัยภายนอกที่เป็นส่วนช่วยใน

การสนับสนุนการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในของสถาบันต่าง ๆ จากการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ถือเป็นการทำงานแบบบูรณาการ รวมถึงเด็กและเยาวชนในชุมชนให้ความสนใจ และให้ความใส่ใจกับท้องถิ่นตนเอง ทำให้กลุ่มเยาวชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน เพื่อนำไปเป็นตัวอย่างและประยุกต์ใช้ต่อไป

คำสำคัญ : พัฒนาการกลุ่ม, กลุ่มเยาวชน, หินลาดใน

Title	YOUTH DEVELOPMENT MODEL: A CASE STUDY OF BAN HUAY HIN LAD NAI, BAN PONG SUB-DISTRICT, WIANG PA PAO DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE
Author	Miss Thitiporn Rungruang
Degree	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Tipsuda Tangtragoon

ABSTRACT

The objective of the study was to explore the community context, history, and development of the youth. Factor analysis was done in the process of creating youth group and present development youth group of Ban Huay Hin Lad Nai, Ban Pong Sub-district, Wiang Pa Pao district, Chiang Rai province. The target of the research included community leaders, youth group leaders, youth group members, and parents. Data were collected through interview, record and observation record.

The study found that the Karen of Ban Huay Hin Lad Nai community had a history for more than one hundred years. The development of youth had more than thirty years since the change communication occurred and continued up to the present. Development of the youth group was classified into 4 stages: Forming Stage (create an understanding community and work together to find a solution for community stabilization); Storming Stage and Norming Stage occurring almost at the same time (youth group leaders had developed along with correct mistakes, that helped young leaders had been significantly strengthened); and Performing Stage (youth group leaders had cooperated well with activities to achieve goals). Each stage showed the development of systematic thinking of community leaders and youth leaders in the design activities and role of youth, both formal and informal. The first internal factor were personal, personal skills from join activities such as leadership skills, social skills, etc. The second internal factor was a natural resource

and the third internal factor was cultural capital, traditions, local way of life, that could help the youth group grow up and continually develop. Moreover, the external factors that contributed to the development of youth groups included the social change factors and participation factor in the development of children and youth of Ban Huay Hin Lad Nai by all institutes. The operation youth group of Ban Huay Hin Lad Nai had been co-operated and supported by all institutes as integrated work. Children and youth in the community had interest and attention to the local, which made the youth group had been strengthened and sustainable to the present. It was formed as a model of the youth development of Ban Huai Hin Lad Nai to be a model for the development of youth groups in other communities.

Keywords : Group Development, Youth groups, Hin Lad Nai

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก ดร. ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้โอกาสและกรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ให้ความรู้ต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่และความละเอียดถี่ถ้วนด้วยดีเสมอมาที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในอนาคต ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร และดร. ภาณุตย์ นาขยัน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่สละเวลาร่วมให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้าและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณปรีชา ศิริ คุณดาวใจ ศิริ คุณชัยประเสริฐ โทคะ คุณชัยวัช จอมติ และชาวบ้านในชุมชนบ้านห้วยหินลาดในทุกคน ที่เป็นแหล่งข้อมูล สนับสนุน และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งจนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ทางวิชาการของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บุพการี คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้าทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ฐิติพร รุ่งเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและการตรวจสอบเอกสาร	7
หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรม นาถบพิตร รัชกาลที่ 9.....	7
แนวคิดเรื่องเด็กและเยาวชน.....	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและพัฒนาการกลุ่ม	9
แนวคิดเรื่องจิตอาสาและจิตสาธารณะ.....	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ.....	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	23
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	24

แนวคิดและทฤษฎี 4-H.....	26
แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความรู้	27
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
บทที่ 3 อุปกรณ์และวิธีการ	41
วิธีการเก็บข้อมูล.....	41
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	42
อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา	42
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	43
ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาด ใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย.....	43
1.1 บริบทชุมชนของบ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.....	43
1.2 พัฒนาการและกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน.....	64
1.2.1 พัฒนาการกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน.....	64
1.2.2 กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน	85
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	95
2.1 ปัจจัยภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	95
2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	99
ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่า เป้า จังหวัดเชียงราย.....	101
วิจารณ์ผล.....	105
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	111

สรุปผลการวิจัย	111
ข้อเสนอแนะ.....	115
ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	115
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	115
บรรณานุกรม.....	116
ภาคผนวก.....	120
ภาคผนวก ก ประมวลภาพกิจกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล	121
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	123
ประวัติผู้วิจัย.....	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงการแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ	18
ตารางที่ 2 ตารางแสดงปริมาณน้ำฝนของอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายปี พ.ศ. 2562	49
ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนประชากรที่อาศัยในบ้านห้วยหินลาดใน.....	58
ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี	73
ตารางที่ 5 ตารางปฏิทินกิจกรรมของเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	92
ตารางที่ 6 ตารางกิจกรรมกับการพัฒนาปัจจัยบุคคลด้วยหลัก 4-H	97
ตารางที่ 7 ปฏิทินกิจกรรม ในรอบ 1 ปี	128

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพสัญลักษณ์ 4-H Clover	27
ภาพที่ 2 ภาพภูเขาน้ำแข็งที่ใช้แสดงแทนสัดส่วนประเภทของความรู้.....	28
ภาพที่ 3 โครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม.....	30
ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเองและความคาดหวังเกี่ยวกับ ผลกรรมที่เกิดขึ้น (Bandura. A., 1986).....	31
ภาพที่ 5 แสดงแนวคิดของกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism).....	33
ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย	40
ภาพที่ 7 แผนที่แสดงตำแหน่งบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	45
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงระยะทางจากจังหวัดเชียงราย ถึงบ้านห้วยหินลาดใน	46
ภาพที่ 9 แผนที่แสดงอาณาเขตของอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย.....	46
ภาพที่ 10 แผนที่แสดงอาณาเขตแต่ละตำบล ในอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	47
ภาพที่ 11 แผนที่แสดงพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายที่ตั้งอยู่ทิศเหนือของประเทศไทย.....	47
ภาพที่ 12 ลักษณะภูมิประเทศของบ้านห้วยหินลาดใน	48
ภาพที่ 13 แผนที่กลุ่มชุดดินของจังหวัดเชียงราย	50
ภาพที่ 14 ภาพลุ่มน้ำกก แสดงเฉพาะในจังหวัดเชียงราย.....	51
ภาพที่ 15 แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้จังหวัดเชียงราย	53
ภาพที่ 16 ภาพแผนที่แสดงการถือครองที่ดิน ของ 3 หย่อมบ้าน.....	55
ภาพที่ 17 ภาพสวนชา และต้นพลับ ที่ปลูกแซมในพื้นที่ป่า ของชาวบ้านห้วยหินลาดใน.....	56
ภาพที่ 18 ไร่หมุนเวียน.....	56
ภาพที่ 19 กล่องผึ้งของชาวบ้าน ในพื้นที่ป่าชุมชน	57
ภาพที่ 20 ภาพตาเหลว	60

ภาพที่ 21 ต้นไม้ในป่าสะตือ	61
ภาพที่ 22 ภาพหญิงสาวโสดใส่ชุดขาวยาว.....	62
ภาพที่ 23 ภาพการแต่งกายของชาวปกากะญอ	63
ภาพที่ 24 ภาพลักษณะการประชุมสภาองไฟของบ้านห้วยหินลาดใน.....	64
ภาพที่ 25 ภาพกิจกรรมการปลูกต้นไม้เสริมป่า.....	67
ภาพที่ 26 ภาพกิจกรรมการทำแนวกันไฟ.....	67
ภาพที่ 27 ภาพเขียนป้ายชื่อต้นไม้เป็นภาษาปกากะญอ	67
ภาพที่ 28 ภาพจัดการขยะชุมชนของกลุ่มเยาวชน.....	68
ภาพที่ 29 ภาพเยาวชนร่วมศึกษาทั้งทฤษฎี และร่วมปฏิบัติ ถ่ายทอดเป็นเอกสารการเรียนรู้.....	69
ภาพที่ 30 การประชุมกลุ่มสตรีในชุมชน	69
ภาพที่ 31 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2562.....	71
ภาพที่ 32 โครงสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	87
ภาพที่ 33 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2560.....	88
ภาพที่ 34 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2561.....	88
ภาพที่ 35 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2562.....	89
ภาพที่ 36 ภาพกิจกรรมการสอนหนังสือในช่วงค่ำของทุกวันพุธ	89
ภาพที่ 37 บรรยากาศการทำแนวกันไฟของบ้านห้วยหินลาดใน.....	90
ภาพที่ 38 ภาพการเก็บออมเงินเข้ากลุ่มออมทรัพย์	90
ภาพที่ 39 ภาพลักษณะการประชุมทุกวันที่ 10 ของเดือน	91
ภาพที่ 40 การส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน.....	93
ภาพที่ 41 กระบวนการในการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน.....	94
ภาพที่ 42 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข กับการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน.....	103
ภาพที่ 43 รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน	104

ภาพที่ 44 การเข้าร่วมประชุมประจำหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย	122
ภาพที่ 45 การเก็บข้อมูลจากเยาวชนในชุมชน.....	122
ภาพที่ 46 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์	122

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จิตอาสาหรือ คือจิตที่เป็นผู้ให้ จิตที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือสังคมโดยที่ตนเองไม่หวังสิ่งตอบแทน จิตที่มีความเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น รวมไปถึงการเสียสละเวลา เสียสละสิ่งของ เงินทอง แรงกาย และสติปัญญา เพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ ความมีจิตอาสาช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นสังคมที่มีแต่การให้และการแบ่งปันซึ่งกันและกัน จิตอาสานั้นเป็นสิ่งที่ควรถูกปลูกฝังตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก ครอบครัวคือหน่วยการเรียนรู้แรกสำหรับตัวอย่างการมีจิตอาสา การเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องการมีจิตอาสาทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เห็นเป็นตัวอย่าง และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ อีกทั้งเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวที่เราสามารถแต่งแต้มสีอะไรให้ก็ได้ จึงง่ายต่อการปลูกฝังสิ่งที่ดี ให้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และเติบโตไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาความมีจิตอาสาในตนเอง

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มีพระราชโองบายที่จะ “สืบสาน รักษา ต่อยอด” พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มีพระราชประสงค์ที่จะเห็น 3 สิ่งที่อยู่ด้วยกันในประชาชนจิตอาสา และเชื่อในพระราชหฤทัยเสมอมาว่า “คนไทยมีความเป็นจิตอาสาอยู่ในใจทุกคน” จึงได้มีโครงการที่เกี่ยวกับจิตอาสาเกิดขึ้นมากมาย เช่น โครงการจิตอาสา 904 เป็นโครงการอบรมหลักสูตรการเป็นจิตอาสา ที่ต้องการให้จิตอาสา 904 ไปเป็นแกนนำจิตอาสาในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศในการป้องกัน บรรเทาภัยพิบัติ และเป็นแกนนำในการพัฒนาพื้นที่และชุมชนตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และให้เป็นแกนนำในการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันหลักของชาติคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กับการพัฒนาประเทศและการนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ อีกทั้งปัจจุบันยังมีจิตอาสาเกิดขึ้นมากมายตามวาระงานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (คมชัดลึก, 2563)

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการเติบโตขึ้นทุกวัน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และสังคมโลกส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนทุกคน เห็นได้ชัดจากสื่อในช่องทางต่าง ๆ เด็กและเยาวชนได้ซึมซับและเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะมาจากครอบครัว เพื่อน การศึกษา เทคโนโลยี ยาเสพติด การถูกกดขี่ การไม่ได้รับการยอมรับ การขาดสิทธิ การขาดการเอาใจใส่ ฯลฯ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาค ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงความหนักเบาของปัญหานั้น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยที่สามารถกำหนดการเติบโต การเลือก

ดำเนินชีวิต และการมองคุณค่าการใช้ชีวิตของตนเองได้ ทำให้มีกลุ่มคนบางกลุ่มมองเห็นปัญหาและความสำคัญของเด็กและเยาวชน จึงทำให้เกิดเป็นกลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อดูแล และพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน องค์กรเหล่านี้มีความเชื่อในศักยภาพของเด็กว่าสามารถนำมาฝึกฝน ยกระดับและพัฒนาได้ ทั้งศักยภาพทางกาย ทางจิตใจ องค์กรต่าง ๆ จึงเป็นสื่อกลางให้เด็กและเยาวชน มีเวทีที่ใช้ในการแสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น และแสดงความเป็นตัวเองออกมาได้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้น ได้มองเห็นคุณค่าทั้งของตนเองและผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นพื้นที่จุดประกายความคิด และเป็นจุดเริ่มต้นในการขัดเกลาให้เด็กและเยาวชน เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนบนโลกอีกมากมาย

“เด็กในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” วลีนี้เป็นวลีที่เราได้ยินกันบ่อย ซึ่งเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ เช่นเดียวกับกับ “ผู้ใหญ่ทุกคนเคยเป็นเด็ก” ผู้ใหญ่หลายคนมักจะมีคำสุภาษิตไทยที่เราจะได้ยินบ่อยครั้งสอนเด็กว่า “ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน” นั่นแปลว่า ผู้ที่เกิดก่อนย่อมมีประสบการณ์มากกว่า อีกสุภาษิตหนึ่งคือ “เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด” ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน คือการทำตามผู้ใหญ่จะปลอดภัย คำสอนเหล่านี้เป็นคำสอนที่ดีและใช้ได้ผลมาอย่างยาวนาน แต่ภายใต้พื้นฐานการดำเนินชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ เทคโนโลยี ความก้าวหน้าต่าง ๆ ทำให้บางสิ่งบางอย่างก็ไม่ได้เป็นไปตามที่ผู้ใหญ่เคยพบ แต่เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้จากคำบอกเล่า คำสอนเหล่านั้นได้ หากเป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วดี ก็สามารถปฏิบัติต่อไปได้ หากเป็นสิ่งไม่ดีก็นำไปเป็นบทเรียน ปัจจุบันมีบุคคลและสถานที่มากมาย ที่ผ่านการกระทำแบบลองผิด ลองถูก แก้ไขด้วยหลากหลายวิธี จนประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลการันตีความสำเร็จในแต่ละด้านแตกต่างกันไป ในขณะเดียวกันนั้นก็ยังมีบุคคล และสถานที่หลาย ๆ แห่งนำตัวอย่างเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ดังนั้นการมีตัวอย่างของบุคคลต้นแบบ ของสถานที่ต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ ย่อมดีกว่าการที่เด็กและเยาวชนเริ่มต้นปฏิบัติจากศูนย์ รวมถึงการได้รับคำสอน การได้รับคำปรึกษาที่ดี ย่อมเป็นสิ่งที่ดีเสมอ

ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว เป็นหนึ่งในรางวัลของความสำเร็จ ที่มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนเป็นกำลังใจยกย่องและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบุคคล กลุ่มคน และเยาวชน ให้เป็นที่รับรู้ของสังคมในวงกว้าง กำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 และได้มีพิธีมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวขึ้นในครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ด้วยความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ อาทิ องค์กรพัฒนาเอกชน นักอนุรักษ์ นักวิชาการ นักเขียน สื่อมวลชน ฯลฯ โดยได้จัดให้มีการมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อยกย่องเชิดชู บุคคล ชุมชน กลุ่มเยาวชน งานเขียน และสื่อมวลชน ที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ที่เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับ สามารถเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป อีกหนึ่งผลงานรางวัลคือ รางวัล “สิปปนนท์

จนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ในประเภทของกลุ่มเยาวชนในปี พ.ศ. 2548 และมีการดำเนินการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในมาจนถึงปัจจุบัน รวมแล้วเป็นเวลากว่า 20 ปี ความเหนียวแน่นของกลุ่มเยาวชน และการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สามารถจัดการดูแลรักษาพื้นที่ป่าได้อย่างยั่งยืนจึงเป็นที่น่าสนใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างกลุ่มให้เกิดความยั่งยืน จึงเลือกศึกษาจากพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานของบ้านห้วยหินลาดใน รวมถึงศึกษากระบวนการ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อเยาวชนในบ้านห้วยหินลาดในที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาได้ ซึ่งเป็นตัวอย่างของกลุ่มเยาวชนที่หลายชุมชนมีความต้องการให้เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ยังต้องการศึกษารูปแบบการรวมกลุ่ม ตลอดจนเพื่อนำเสนอรูปแบบในการพัฒนากลุ่มเยาวชน ไปสู่ประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มเยาวชนในพื้นที่ของชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือ บ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

2. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ผู้นำชุมชน 2 แบบคือ แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ
- 2) ผู้นำเยาวชน 4 รุ่น รุ่นละ 2 คน เป็นผู้นำเยาวชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน
- 3) กลุ่มเยาวชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่ผู้นำเยาวชนได้จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2562
- 4) ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ปกครองของผู้นำเยาวชนและกลุ่มเยาวชน

กลุ่มประชากรทั้ง 4 กลุ่ม อาศัยอยู่ในบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษารูปแบบในการพัฒนากลุ่มเยาวชนชนบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังนี้

- บริบทบ้านห้วยหินลาดใน
- ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน
- ปัจจัยในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน
- แนวทางการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน

4. ระยะเวลาในการดำเนินการ

ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 ถึง เดือน มีนาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลาของการศึกษา เก็บข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. ทราบปัจจัยในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
3. ได้รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
4. ชุมชนอื่นสามารถนำรูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนตนเองได้

นิยามศัพท์

รูปแบบการพัฒนา หมายถึง โครงสร้างของกระบวนการที่ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มเยาวชน

พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเยาวชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กระบวนการ หมายถึง ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้น จนบรรลุเป้าหมาย

การสร้างกลุ่ม หมายถึง การนำกระบวนการทำให้เกิดเป็นกลุ่มขึ้น

กลุ่มเยาวชน หมายถึง เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน

เยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชน อายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนของบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ทั้งแบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ

ผู้นำเยาวชน หมายถึง เยาวชนที่มีส่วนในการเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยหินลาดใน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

บทที่ 2

ทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาในกลุ่มเยาวชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9
2. แนวคิดเรื่องเด็กและเยาวชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. แนวคิดเรื่องจิตอาสา
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการกลุ่ม
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ
8. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
9. แนวคิดและทฤษฎี 4-H
10. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความรู้
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อประโยชน์ในการกำหนด กรอบแนวคิดขั้นต้นของการศึกษาวิจัยและเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ รวมถึงการสรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ทรงยึดหลักทางสายกลางดำเนินการให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นหาแนวทางเพื่อมุ่งให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด โดยใช้หลักการทรงงานมีทั้งหมด 27 ข้อ คือ 1) ชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน 2) อ่อนน้อม ถ่อมตน 3) ความเพียร 4) รู้ รัก สามัคคี 5) ทำเรื่อย ๆ ทำแบบสังขทาน 6) มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น 7) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง 8) ระเบิดจากข้างใน 9) ทำตามลำดับขั้น 10) ภูมิสังคม 11) องค์กรรวม 12) ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

13) ขาดทุนคือกำไร 14) ปลุกป่าในใจคน 15) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 16) อธรรมปราบอธรรม
 17) ประโยชน์ส่วนรวม 18) การพึ่งพาตนเอง 19) เศรษฐกิจพอเพียง 20) เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
 21) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คิด Macro เริ่ม Micro 22) ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย 23) การมีส่วนร่วม
 24) พออยู่พอกิน 25) บริการรวมที่จุดเดียว 26) ร่าเริง รื่นเริง ครึกครื้น กระฉับกระเฉง มีพลัง
 เป็นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 27) ชัยชนะของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
 เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร., 2562)

งานวิจัยเล่มนี้ได้นำหลักการทรงงาน 27 ข้อมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัย
 ทั้งหมด ให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ
 รวมถึงตัวผู้วิจัยเองได้นำมาจัดระบบความคิด โดยเลือกหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน ช่วยให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น รวมถึง
 การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของข้อมูลต่าง ๆ ต้องอาศัยความจริงใจต่อกัน ทั้งผู้รับข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล

2. อ่อนน้อม ถ่อมตน ช่วยให้การเข้าถึงชุมชน และการได้รับข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชน
 เป็นไปได้อย่างเรียบง่าย

3. ความเพียร คือ การมีความอดทน และมีความพยายามต่อการดำเนินงาน หากเจอปัญหา
 หรืออุปสรรค ความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานต่อไปให้สำเร็จก็ยังคงมีอยู่

4. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง คือ ก่อนจะลงมือทำงานทุกอย่างเพื่อ
 ให้ได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนและถูกต้อง จะต้องศึกษาข้อมูลที่จำเป็นให้มากที่สุด รวมถึงมีการวางแผน
 จัดระบบทั้งความคิด และระบบการทำงานเพื่อให้ง่ายต่อการลงมือปฏิบัติ

5. ทำตามลำดับขั้น คือ การทำงานไม่ว่าจะเป็นงานเล็ก หรืองานใหญ่ต้องมีการวางแผนและ
 ทำตามลำดับขั้นตอนของแผนที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติ และไม่ข้ามขั้นตอนอันทำให้เกิด
 ความผิดพลาดหรือทำให้ได้ข้อมูลมาไม่ครบถ้วน รวมถึงยังทำให้ตรวจสอบความผิดพลาด และแก้ไขได้
 ถูกต้อง

6. ภูมิสังคม คือ การทำงานให้สอดคล้องกับพื้นที่ชุมชน โดยให้ความสำคัญกับ “ภูมิ”
 หมายถึงภูมิประเทศของชุมชนนั้น และ “สังคม” หมายถึงเรื่องของนิสัยใจคอของคนในชุมชนนั้น ๆ
 เพื่อให้เกิดประโยชน์และทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ดี

7. องค์กรรวม คือ การดำเนินงานวิจัยแบบบูรณาการ โดยได้รับความร่วมมือจาก ชาวบ้าน
 ในชุมชน คุณครู เด็กและเยาวชน รวมถึงการนำข้อมูลจากองค์กรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 มาดำเนินงานเพื่อให้งานวิจัยดำเนินได้อย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงกัน

8. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ คือ ในการดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตธรรมชาติ
 ของชุมชน โดยชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้แบบไม่ทำลายซึ่งกันและกัน เป็นการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ
 โดยแท้จริง

9. ประโยชน์ส่วนรวม คือ จากการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมจึงเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อการพัฒนาชุมชน สังคมท้องถิ่นของตนเองให้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

10. การมีส่วนร่วม เป็นหนึ่งในหลักการทรงงานที่สำคัญและนำไปใช้ได้จริง โดยทุก ๆ ฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้ทุกคนมีบทบาท หน้าที่ และความสำคัญเท่ากัน

แนวคิดเรื่องเด็กและเยาวชน

เด็ก หมายถึง บุคคลที่อายุยังน้อย และมีวัยที่อ่อนกว่า (เด็ก, 2554) ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ความหมายไว้ว่า เด็ก เป็นบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ใน พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า เด็ก คือผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส สอดคล้องกับความหมายของเด็กในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติเช่นกัน

เยาวชน คือ บุคคลที่อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (เยาวชน, 2554) ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เยาวชนเป็นบุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ถึง 25 ปีบริบูรณ์

อย่างไรก็ตามในการศึกษาคั้งนี้ได้กำหนดไว้ว่า เด็ก คือบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ เยาวชนมีอายุระหว่าง 15 ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยหินลาดโน และเพิ่มเติมบุคคลที่มีอายุ 19 ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มเยาวชนในบ้านห้วยหินลาดโน ดังนั้นคำว่า เยาวชนในการศึกษาคั้งนี้จึงหมายถึงบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 19 ปี และไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนาการกลุ่ม

ความหมายของกลุ่ม

กลุ่ม หมายถึง การรวมกันเป็นหมู่ของคน สัตว์หรือสิ่งของ (กลุ่ม, 2554) ซึ่งเคมป์ ซี แกรททอน (Kemp, 1970) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ให้ความหมายว่ากลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันมีการพึ่งพาอาศัยและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีผลประโยชน์ มีความพึงพอใจร่วมกัน มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และยังเห็นว่ากลุ่มมีความหมายลึกซึ้งมากกว่าที่บุคคลร่วมกิจกรรมกันเท่านั้น แต่กลุ่มจะประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) สมาชิกจะต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์จะต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน 2) ผลงานที่เกิดขึ้นจะต้องมาจาก

ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มทุกคน 3) มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

พวงรัตน์ (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มและการเกิดกลุ่มไว้ 6 ประการ คือ 1) มีคนรวมกัน 2 คน หรือมากกว่า 2) สมาชิกในกลุ่มคิดถึงตนเองเป็นกลุ่มและมีความรู้สึกที่ตนเอง คือ ตัวแทนกลุ่มเสมอ 3) สมาชิกมีความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 4) สมาชิกต่างก็พึ่งพากันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 5) สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กัน ปฏิบัติของบุคคลหนึ่งจะมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ 6) กลุ่มทำงานเป็นส่วนเดียว ซึ่งกลุ่มทางสังคมเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ การรวมกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์กันตามสภาพและบทบาท มีระเบียบแบบแผน มีค่านิยมและวัฒนธรรมร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกร่วมกันว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม

จากความหมายกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่ากลุ่มคือ การที่มีบุคคลมารวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์และความสนใจในเรื่องเดียวกัน มาร่วมทำกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สมาชิกกลุ่มช่วยกันระดมความคิดเห็น และทุกคนเห็นชอบไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงสมาชิกกลุ่มทุกคนมีปฏิสัมพันธ์กันในทางบวก มองเห็นความสำคัญของสมาชิกกลุ่มทุกคนและยังรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่สำคัญ

ประเภทของกลุ่ม

วนิดา และชอบ (2530) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มที่จัดตามภาระงานได้ 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มหน้าที่ กลุ่มที่ได้มีการระบุหน้าที่ไว้ในโครงสร้างองค์กร
2. กลุ่มงานหรือกลุ่มโครงการ กลุ่มนี้ถูกกำหนดขึ้นมาอย่างมีแบบแผนเพื่อปฏิบัติงานขึ้นใดขึ้นหนึ่งให้บรรลุตามเวลาที่กำหนด
3. กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มมิตรภาพ เป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นโดยมีผลประโยชน์หรือความเชื่อบางอย่างร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน

กิติชัย (2555) และ ปารีชาติ (2543) ได้แบ่งประเภทกลุ่มไว้ 2 ประเภทหลัก คือ

1. กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ (Formal Group) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีแบบแผนที่ชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน มีการกำหนดกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบกันเป็นสัดส่วน กลุ่มลักษณะนี้จะมีการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ มีการประชุม การระดมทุน การคัดเลือกสมาชิก การติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ กิจกรรมของกลุ่มอาจต้องใช้ความชำนาญและความสามารถพิเศษ มีความเสถียรของกลุ่มสูง กลุ่มเป็นทางการสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยได้แก่ (1) กลุ่มชนิดถาวร คือ กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วดำรงอยู่อย่างถาวร เช่น มูลนิธิ สมาคม หรือกลุ่มที่ทางราชการกำหนด เช่น กรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น กลุ่มชนิดถาวรนี้จะมีการออกระเบียบ กฎเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชัดเจน ส่วนใหญ่มีทางราชการ

รับรองการจัดตั้งกลุ่ม (2) กลุ่มชนิดชั่วคราว เป็นกลุ่มที่หน่วยงาน หรือองค์กรใดในชุมชนกำหนดให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะกิจตามความจำเป็น อาจจัดตั้งขึ้นมาในรูปของคณะกรรมการ คณะทำงาน เมื่อทำภารกิจเสร็จแล้ว กลุ่มก็จะถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

2) กลุ่มตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Group) กลุ่มประเภทนี้เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองโดยธรรมชาติ ขนาดกลุ่มไม่ใหญ่ การรวมตัวเกิดขึ้นมาจากความสนใจในประเด็นปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน หรือเกิดจากแรงบีบคั้นทางเศรษฐกิจสังคม หรือการประกอบอาชีพ เช่น ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชมรมผู้สูงอายุ บางครั้งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาของการจัดตั้งกลุ่ม หรือดำรงอยู่ของกลุ่มได้ชัดเจน การกำหนดระเบียบต่าง ๆ ก็จัดทำโดยกลุ่มเองมีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่ไม่เป็นแบบแผน แต่ระบบความสัมพันธ์ในกลุ่มสูงกว่ากลุ่มที่เป็นทางการ

จากแนวคิดเรื่องประเภทของกลุ่ม ที่มีทั้งกลุ่มแบบเป็นทางการ และกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ รวมถึงการแบ่งกลุ่ม โดยหน้าที่ กลุ่มงาน และกลุ่มผลประโยชน์ ข้อมูลของการแบ่งกลุ่มทั้งสองลักษณะจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องการศึกษากลุ่มเยาวชนชนบ้านห้วยหินลาดใน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด

การพัฒนากลุ่ม

1 ความหมายของการพัฒนากลุ่ม

เสนาะ (2543) กล่าวว่า การพัฒนากลุ่มหมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลเพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ปรีชา (2541) ยังให้ความหมายการพัฒนาเพิ่มเติมว่า เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เป็นผู้ปฏิบัติและเป็นผู้ขยายระบบปฏิบัติไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ได้

2 หลักการพัฒนากลุ่ม

ปรีชา (2541) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนากลุ่มไว้ดังนี้

- (1) ดำเนินงานต้องสอดคล้องกับนโยบายกลุ่ม
- (2) ต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนเป็นหลัก
- (3) หลักการประสานงาน
- (4) หลักประชาธิปไตย
- (5) หลักการใช้ทรัพยากร โดยนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแปรรูป

ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด

- (6) การปลูกฝังความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกในกลุ่ม

ศิริวรรณ และเจริญ (2544) ได้กล่าวถึงการพัฒนากลุ่มว่า เป็นเรื่องของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มโดยมีหลักการดังนี้

- (1) มุ่งกระทำต่อกลุ่มเป็นส่วนรวม
- (2) เน้นการพัฒนากลุ่มให้มีความรู้ด้านสารสนเทศอยู่เสมอ
- (3) ลดความขัดแย้งภายในและภายนอกกลุ่ม
- (4) ใช้ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ในการแก้ปัญหา
- (5) ยึดถือวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม
- (6) สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในมวลสมาชิก
- (7) ให้ออกสแก่สมาชิกในการช่วยแก้ปัญหา
- (8) สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาทีม ว่าจะต้องเริ่มจากการค้นหาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ตลอดจนจัดให้มีการประเมินผลด้วย

ณรงค์ (2543) กล่าวว่าเมื่อนุ้ชย์รวมกลุ่มแล้ว กลุ่มจะพัฒนาไปตามลำดับสามารถสรุปได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้

(1) ระยะก่อตั้ง (Forming Stage) เป็นระยะที่มีคนเริ่มมารวมตัวกัน แต่ละคนจะรู้สึกว่าตนเองเป็นศูนย์กลาง กลุ่มจะยังรวมกันไม่ติด ยังไม่มีการระบุนหน้าทีที่เกิดขึ้น ทุกคนจะพยายามทำให้ผู้อื่นยอมรับในตนเอง บางทีอาจเรียกระยะนี้ว่า ระยะการแข่งขัน

(2) ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Storming Stage) เป็นระยะที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ คอยจับผิดและโต้แย้งกัน ความรู้สึกของสมาชิกเริ่มมีความขัดแย้งอยู่ภายในใจ ถ้าระยะนี้ยังไม่มีผู้นำต่างก็จะพากันนำแล้วจะเกิดการตำหนิซึ่งกันและกัน

(3) ระยะยินยอม (Norming Stage) เป็นระยะที่สมาชิกเริ่มมีการแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง เพราะมีการเรียนรู้จากกลุ่มมากขึ้น มีการปรับอารมณ์ ปรับความคิดของตนเองไปในทางบวก ยอมรับฟังกันมากขึ้น และร่วมกันแก้ไขปัญหากัน

(4) ระยะปฏิบัติ (Performing Stage) เป็นระยะที่สมาชิกร่วมมือกันเป็นอย่างดีสามารถดำเนินการต่าง ๆ ไปตามจุดหมายของกลุ่มได้ มีผลออกมาให้เห็น สมาชิกยึดพลังกลุ่มมองเป้าหมายกลุ่มเป็นสำคัญ มีความอดทนต่อความขัดแย้งมากขึ้น

การพัฒนาทีมทั้ง 4 ระยะนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับ แนวคิดของ Brice Tuckman ที่ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาทีมไว้ 5 ระยะ (อำนาจ วัตจินดา, 2560) โดยระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 4 มีความเหมือนกัน แต่ แนวคิดของ Brice Tuckman เพิ่มเติมระยะที่ 5 มา คือ

(5) ระยะแยกตัว (Adjourning Stage) เป็นระยะที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงเป้าหมายของกลุ่มนั้นด้วย

จากการรวบรวมแนวคิดในการพัฒนาของกลุ่มของนักวิจัยหลายท่าน งานวิจัยเล่มนี้ได้้นำแนวคิดที่รวบรวมไว้ไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา การพัฒนาของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

แนวคิดเรื่องจิตอาสาและจิตสาธารณะ

ความหมายของจิตอาสา

ประวิช (2554) ได้ให้ความหมายว่า จิตอาสา หมายถึง จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับคนอื่น เป็นจิตที่มีความสุขที่ได้ทำความดี เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญ คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี (พระไพศาล, 2552) ยังเป็นจิตแห่งการให้ด้วยความเต็มใจ สมัยครใจ เสียสละทั้งแรงกายและแรงใจหรือทรัพย์สิน ในการทำกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นการเสียสละสิ่งของตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อให้กับส่วนรวม ทำให้รู้สึกอิ่มใจ ชาบซึ่ง ปิติสุข มีคุณค่าและพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มิชิตา (2556) ที่ให้ความหมายจิตอาสาไว้ว่า เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งที่เอาเข้ามาใส่ตัวคือ การให้ เมื่อคนต่าง ๆ เริ่มรักและมีเมตตากับคนอื่นมากขึ้น เข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้นว่าต้องการอะไร กำลังอยู่ในสภาพใด สามารถช่วยเหลืออะไรได้บ้าง มองเห็นความเป็นไปของสังคม เห็นแนวทางที่จะช่วยลดปัญหาจนนำมาสู่การให้ สละสิ่งที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเวลา แรงงาน เงิน สิ่งของ ฯลฯ ญัฐนิชากร (2550) ยังกล่าวอีกว่า จิตอาสา คือ การสร้างจิตสำนึกของมนุษย์ตามความรู้สึกที่มีอยู่จริงให้เป็นจิตของการให้ การเสียสละไม่หวังผลตอบแทน

ความหมายของจิตสาธารณะ

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2554) กล่าวว่า ความสำนึกสาธารณะ หรือความสำนึกทางสังคม คือ การรับรู้และคำนึงถึงสิ่งที่เป็นส่วนรวมร่วมกัน ในขณะที่ ศิลปพร (2554) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะ เพิ่มเติมว่า เป็นการมีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม กระทำด้วยความสมัครใจ มีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ยังกล่าวว่าคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นชุมชน และสังคม ด้วยเต็มใจ กระตือรือร้นไม่หวังผลตอบแทน โดยชัยวัฒน์ (2552) ให้ความหมายของจิตสาธารณะเพิ่มเติมอีกว่าเป็นการกระทำด้วยจิตวิญญาณที่มีความรักความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรม จริยธรรม และการไม่กระทำสิ่งที่เสื่อมหรือเป็นปัญหาต่อสังคม ประเทศชาติ การมีจิตที่คิดสร้างสรรค์

เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม การกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี การลดความขัดแย้ง การให้ขวัญและกำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพมาศ (2556) ที่ได้ให้ความหมายของ จิตสาธารณะ ว่าเป็นความรู้สึกตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกที่ปรารถนาจะร่วมและมีส่วนช่วยเหลือสังคม โดยรับรู้ถึงสิทธิ ควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนเองว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหาได้ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันกับคนในสังคม

สรุปได้ว่า จิตอาสา และจิตสาธารณะ หมายถึง จิตของบุคคลซึ่งเป็นจิตที่ตระหนักถึงสังคม ส่วนรวม การช่วยเหลือสิ่งมีชีวิตบนโลก เป็นจิตที่ปรารถนาที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยให้จากสิ่งที่ตนเองมีทั้ง เงิน เวลา สิ่งของ เป็นจิตที่เป็นกุศลและเต็มไปด้วยความเสียสละ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ

โดยทั่วไปนักวิชาการถือว่า “ผู้นำ” เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ส่วน “ภาวะผู้นำ” เป็นสิ่งที่แสดงออกมาจากบุคคลที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของงานต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมาความเชื่อว่าการเป็นผู้นำจะเป็นมาโดยกำเนิด เกิดมาพร้อมกับคุณสมบัติเฉพาะบุคคล มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวได้เปลี่ยนไป เพราะการเป็นผู้นำนั้นสามารถสร้างขึ้นได้จากการใช้ความพยายามของแต่ละบุคคล รวมถึงการฝึกฝนสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นผู้นำขึ้นมาในตนเอง

ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำหรือทฤษฎีอุปนิสัย (Trait Theories of Leadership)

การศึกษาภาวะผู้นำในระยะแรกเริ่มในปี ค.ศ. 1930 ถึง ค.ศ. 1940 แนวคิดมาจากทฤษฎี มหาบุรุษ (Great man Theory of leadership) ของกรีกและโรมันโบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือโดยกำเนิด (Born leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงจะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพ แสดงถึงการเป็นผู้นำและต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วย ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ Trait Theories ของ Gardner ได้แก่

1. The tasks of Leadership: กล่าวถึงงานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ เป็นตัวแทนของกลุ่ม แสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. Leader – constituent interaction เชื่อว่าผู้นำต้องมีพลังวิเศษเหนือบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคล และผู้นำต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้อื่นได้ มีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนด้วยตนเองอย่างอิสระได้

ทฤษฎีนี้พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอนของผู้นำ เพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา แต่ใช้การมองเห็นความสำคัญของคุณสมบัติของผู้นำ (Trait) เช่น ทักษะ (Skill) บุคลิกภาพ (Personality) รูปร่างหรือลักษณะทางกายภาพ เชื่อว่า บุคคลเป็นผู้นำโดยกำเนิด

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

เป็นการพัฒนาในช่วงปี ค.ศ. 1940 ถึงปี ค.ศ. 1960 แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้คือ มองในสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้นำและผู้ตามต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นักทฤษฎี ได้แก่ Kurt Lewin, Rensis Likert, Blake and Mouton และ Douglas McGregor

1. Kurt Lewin's Studies ได้แบ่งลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ คือ

1.1) ผู้นำแบบอัตถนิยมหรืออัตตา (Autocratic Leaders) จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้นอยู่กับตัวผู้นำเอง คิดถึงผลงานไม่คิดถึงคน บางครั้งทำให้เกิดศัตรูได้ ผู้นำลักษณะนี้จะใช้ได้ดีในช่วงภาวะวิกฤตเท่านั้น ผลของการมีผู้นำลักษณะนี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน บางครั้งการอิงกลุ่มทำให้ใช้เวลานานในการตัดสินใจ ระยะเวลาที่เร่งด่วนผู้นำลักษณะนี้ไม่เกิดผลดี

1.3) ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez - Faire Leaders) จะให้อิสระกับผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหา จะไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ ทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความไม่พอใจของผู้ร่วมงานได้และได้ผลผลิตต่ำ การทำงานของผู้นำลักษณะนี้เป็นการกระจายงานไปที่กลุ่ม ถ้ากลุ่มมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการทำงานสูงสามารถควบคุมกลุ่มได้ดี มีผลงานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ลักษณะผู้นำแต่ละแบบจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกันดังนั้นการเลือกใช้ลักษณะผู้นำแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ด้วย

2. Likert's Michigan Studies

Rensis Likert และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกนทำการวิจัยด้านภาวะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ Likert และกลุ่มคิดขึ้นมา ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดเรื่องภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การ

ติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพ และสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ

2.1.) แบบใช้อำนาจ (Exploitive – Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูง ใ้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบน

2.2) แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent – Authoritative) ปกครองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

2.3) แบบปรึกษาหารือ (Consultative – Democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ จะลงโทษบางครั้งและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้าน

2.4) แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative – Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงาน Likert พบว่า การบริหารแบบนี้จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และยังพบว่าผลผลิตสูงขึ้นด้วย ซึ่งความสำเร็จขึ้นกับการมีส่วนร่วมมากน้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. Blake and Mouton's managerial Grid กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีปัจจัย 2 อย่างคือ คน (People) และผลผลิต (Product) โดยกำหนดคุณภาพและลักษณะสัมพันธภาพของคนเป็น 1-9 และกำหนดผลผลิตเป็น 1-9 เช่นกัน และสรุปว่าถ้าคนมีคุณภาพสูงจะส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพสูงตามไปด้วย เรียกรูปแบบนี้ว่า Nine-Nine Style (9, 9 style) ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบตาข่ายนี้จะแบ่งลักษณะเด่น ๆ ของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ

3.1) แบบมุ่งงาน (Task-Oriented/Authority Compliance) แบบ 9,1 ผู้นำจะมุ่งเอาแต่ งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการ จะเป็นผู้อวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติและออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม เน้นผลผลิต ไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน ห่างเหินผู้ร่วมงาน

3.2) แบบมุ่งคนสูง (Country Club Management) แบบ 1,9 ผู้นำจะเน้นการใช้มนุษยสัมพันธ์ และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงาน ไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์กร ส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุข นำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและงานที่น่าอยู่ จะมุ่งผลงานโดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่า บุคลากรมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ ความสนุกสนานในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่าง ๆ

3.3) แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบ 1,1 ผู้บริหารจะสนใจคนและสนใจงาน น้อยมาก ใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์กร ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อยเพราะขาดภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

3.4) แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) แบบ 5,5 ผู้บริหารหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผน ผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน หลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมงานคาดหวังว่าผลประโยชน์มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

3.5) แบบทำงานเป็นทีม (Team Management) แบบ 9,9 ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์กรและความต้องการของคนทำงาน จะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานสนุก ผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตาม เกิดจากความไว้วางใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่าตนเป็นเพียงผู้เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชายังอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

4. McGregor's: Theory X and Theory Y Douglas McGregor เป็นนักจิตสังคมนิยมชาวอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่ง McGregor มีความเห็นว่า การทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึง ธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน และต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการจึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้น ช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ได้แก่ Theory X พื้นฐานของคน คือ ไม่ชอบทำงาน พื้นฐาน

คนขี้เกียจ อยากรู้เงิน อยากรสบาย เพราะฉะนั้นบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องคอยควบคุมตลอดเวลา และต้องมีการลงโทษมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และ Theory Y เป็นกลุ่มที่มองในแง่ดี มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ เต็มใจทำงาน มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในตนเอง

ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

1. แนวคิดทฤษฎี 3 – D Management Style เป็นทฤษฎีที่นำปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่อำนาจได้แก่ เสดดิน เพิ่มมิติประสิทธิผลเข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ เสดดิน กล่าวว่ แบบภาวะผู้นำต่าง ๆ อาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งประสิทธิผลจะหมายถึง การที่ผู้บริหารประสบความสำเร็จในผลงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่ แบบภาวะผู้นำจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งงานหรือมนุษยสัมพันธ์ แบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ที่เข้ากันได้เหมาะสม เรียกว่า มีประสิทธิผล แต่ถ้าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เรียกว่า ไม่มีประสิทธิผล และเรดรินยังแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ

ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ	ลักษณะพื้นฐานภาวะผู้นำ	ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
1. Deserter คือ ผู้นำแบบละทิ้งหน้าที่และหนีนงาน	Separated	Bureaucrat คือ ทำงานแบบเครื่องจักรไม่มีความคิดสร้างสรรค์ให้งานเสร็จไปวัน ๆ
2. Autocrat คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว	Dedicated	Benevolent Autocrat คือ มีความเมตตากรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น
3. Missionary คือ เห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียวจึงได้คุณภาพงานต่ำ	Related	Developer คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น
4. Compromiser คือ ผู้ประนีประนอมทุก ๆ เรื่อง	Integrated	Executive คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย

เรตติน กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการระบุสถานการณ์มี 5 ประการ คือ เทคโนโลยี ปรัชญาองค์กร ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา และได้เสนอแนะว่าองค์ประกอบทางสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบทางเทคโนโลยี องค์กร และคน ดังนั้นในการบริหารจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าจะยึดองค์ประกอบตัวใดเป็นหลักในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. Theory Z Organization William Ouchi เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์และความดีอยู่ในตัว ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานและมีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนล่าง (Decentralization) และพัฒนาถึงคุณภาพชีวิต ผู้นำเป็นเพียงผู้ที่คอยช่วยประสานงาน ร่วมคิดพัฒนาและใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกัน

3. Life – Cycle Theories เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard) ได้เสนอทฤษฎีวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเรตตินและยังยึดหลักการเดียวกันคือ แบบภาวะผู้นำอาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของเฮอร์เชย์และบลันชาร์ด ประกอบด้วย (1) ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่าง ๆ หรือพฤติกรรมด้านงาน (2) ปริมาณการสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ และ (3) ความพร้อมของผู้ตามหรือกลุ่มผู้ตาม

4. เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด แบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ

4.1) ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและดูแลลูกน้องอย่างใกล้ชิด เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

4.2) ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้างว่าผู้ตามขาดความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำ พฤติกรรมนั้นด้วยการให้รางวัลก็จะทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจ จะทำให้ผู้ตามเข้าใจและตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

4.3) ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำประเภทนี้จะคอยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทางหรือรับฟังเรื่องราว ปัญหาต่าง ๆ จากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 3 (M3) คือความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

4.4) ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำและช่วยเหลือเล็กน้อย ๆ ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานระดับสูงสามารถทำงาน ให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือ ความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถและเต็มใจหรือมั่นใจในการรับผิดชอบการทำงาน

5. Fiedler's Contingency Model of Leadership Effectiveness กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำ มีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้อำนาจยอมรับ (2) โครงสร้างของงาน งานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของงานอำนาจของผู้นำจะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น (3) อำนาจของผู้นำ ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำที่จะทำเช่นนี้ได้ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพลหรืออำนาจไม่มากพอจะกลายเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงาน

ทฤษฎีของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธ์ภาพของผู้นำและผู้ตามดี และมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

ทฤษฎีภาวะผู้นำ Trait Theory of Leadership แบ่งคุณลักษณะ (Trait) เป็น 3 ประเภท คือ

1. ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Trait) ได้แก่ ลักษณะเด่นในเรื่องการก้าวร้าวหรือความนุ่มนวล จิตใจ ทศนคติ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระ การควบคุมและความสมดุลของอารมณ์ สติปัญญา ความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ความสามารถ (Abilities) ความมีจริยธรรม สติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการพูด การตัดสินใจ

3. ทักษะทางสังคม (Social Skills) ความสามารถในการบริหารงานความสามารถในการรวบรวมสมาชิกในการทำกิจกรรม ทักษะทางสังคม ความมีเกียรติและการเป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่ยอมรับ การใช้วิธีการทางการทูตหรือเทคนิคที่ให้คนยอมรับ คล้อยตามการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

เบิร์นส์ (Burns) ได้เสนอ ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) เดิม เบิร์นส์ เชื่อว่า ผู้บริหารควรมีลักษณะความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) โดยอธิบายว่า เป็นวิธีการที่ผู้บริหารจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ด้วยการระบุข้อกำหนดงานอย่างชัดเจน และให้รางวัลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของผู้ตาม การแลกเปลี่ยนนี้จะช่วยให้สมาชิกพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของงาน ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายจะมีประสิทธิภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้าง

คงที่ ผู้บริหารจะใช้ความเป็นผู้นำแบบนี้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งที่ค่อนข้างสั้น

ปัจจุบันแต่ละองค์การมีการแข่งขันมากขึ้น เบิร์นส์ จึงได้เสนอวิธีการเป็นผู้นำแบบใหม่ที่สามารถจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ เรียกว่า ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) การที่ผู้นำและผู้ตามช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อยกระดับขวัญและแรงจูงใจของแต่ละฝ่ายให้สูงขึ้น แนวคิดใหม่ของ เบิร์นส์ เชื่อว่า ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายกับความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป เป็นรูปแบบที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด และการแสดงความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำในเชิงปฏิรูป เบิร์นส์สรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่

1) ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตามโดยการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะนี้พบได้ในองค์กรทั่วไป เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้น ทำงานก็จะได้ค่าจ้างแรงงาน และในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีข้อแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น ถ้าตนได้รับการเลือกตั้งจะสร้างถนนให้ เป็นต้น

2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม พยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่าความต้องการของผู้ตาม เน้นการพัฒนาผู้ตาม กระตุ้นและยกย่องซึ่งกันและกันจนเปลี่ยนผู้ตามเป็นผู้นำ และมีการเปลี่ยนต่อ ๆ กันไป เรียกว่า Domino effect ต่อไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน

3) ผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควรยึดจริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม ผู้นำลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำจริยธรรมที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ท่านทรงเป็นนักวางแผนและมองการณ์ไกล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงการอีสานเขียว โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการแก้มลิง ฯลฯ

ปี ค.ศ. 1985 แบลสส์ (Bass) พบว่า แนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของเขาขัดแย้งกับแนวคิดของเบิร์นส์ ซึ่ง แบลสส์ พบว่า พฤติกรรมของผู้นำในการนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานอย่างไรอย่างหนึ่งให้ได้ผลดียิ่งขึ้นหรือให้ได้ผลเกินความคาดหวัง ผู้นำจะต้องแสดงความเป็นผู้นำทั้ง 2 ลักษณะร่วมกัน คือ ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย และความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป โดยทิศทางการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำจะออกมาในสัดส่วนของความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปหรือเชิงเป้าหมายมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ ปัจจัยดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในสังคม

วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละท้องถิ่น 2) สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ งาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และวัฒนธรรมองค์กร และ 3) คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำเอง ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสามารถเฉพาะบุคคล และความสนใจของแต่ละบุคคล

ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ตามแนวคิดของแบสส์ หมายถึง การที่ผู้นำให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ตามเพื่อให้เกิดขวัญและแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ผู้นำสามารถทำให้ผู้ตามเกิดแรงดลใจในการทำงาน และพยายามที่จะทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป ประกอบด้วย (1) บุคลิกภาพที่น่านับถือ (Charisma) (2) การยอมรับความแตกต่างของบุคคล (Individualized consideration) และ (3) การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectual stimulation)

ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) หมายถึง การที่ผู้นำชี้แนะหรือจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนด โดยระบุความชัดเจนด้านบทบาท โครงสร้างงานและสิ่งที่ต้องการจากงานซึ่งจะแลกเปลี่ยนกันด้วยสิ่งตอบแทนที่ผู้ตามต้องการ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานบรรลุจุดหมายตามที่คาดหวังไว้ แบสส์ได้เสนอแนวทาง 2 ประการ ในการแสดงความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย คือ (1) การให้รางวัลตามสถานการณ์ (contingent reward) (2) การจัดการโดยยึดกฎระเบียบ (management by exception)

การแยกผู้นำเชิงปฏิรูป และผู้นำเชิงเป้าหมาย แยกที่ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดสติปัญญา รู้จักคิดแก้ปัญหาเก่าในแนวทางใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลในการทำงาน เพราะผู้นำเชิงปฏิรูปจะไม่ยินดี

ความหมายของภาวะผู้นำ

พันธิวา (2556) ได้กล่าวถึง ฟีดเดอร์ และการ์เซีย (Fiedler and Garcia, 1987) ที่ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือ บุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้กำกับและประสานงานให้กิจกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้นำอาจเป็นผู้ที่อาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งหรือเป็นผู้ที่แสดงตัวเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในกลุ่มเพื่อที่จะกำกับและประสานงานที่จะนำไปสู่เป้าหมายด้วยพลังของกลุ่ม โดย Yikl (1989) ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า เป็นพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์กรหรือในกลุ่มคนในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (ประสาน และ ทิพวรรณ, 2540) อีกทั้ง Holtz (2004) ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มโครงสร้างการทำงานใหม่ ๆ หรือวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับพนักงาน นอกจากนี้ผู้นำหรือ

ผู้จัดการต้องความสามารถในการปรับกระบวนการทำงานที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานบรรลุความสำเร็จได้ด้วยตนเอง

Gibson และคณะ (1997) มองว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรวมและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยกระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (ศิริโสภาคย์ , 2535 อ้างถึงใน มัลลิกา, 2544)

สรุปว่า ความหมายของภาวะผู้นำ คือกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพล และความสามารถของตนเองในการโน้มน้าว กระตุ้น และชี้แนะให้บุคคลอื่น ๆ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ด้วยความเต็มใจ และด้วยความเชื่อใจของผู้ปฏิบัติตาม รวมถึงหลอมความแตกต่างทางด้านความคิด และพฤติกรรมของกลุ่มคนให้ไปในทิศทางเดียวกันได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) มีนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ฌองฌัก (2541) ให้ความหมายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง และลักษณะของสังคม เช่น ขนาด ความหนาแน่น ระดับการศึกษา สุขภาพอนามัยเพิ่มขึ้น ฯลฯ สตีเวนสัน (2547) ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงขนาดขององค์การทางสังคม เช่น มีขนาดใหญ่ขึ้นหรือเล็กลง ประเภทขององค์การสังคม เช่น จากกลุ่มเพื่อนไปเป็นครอบครัว จากครอบครัวไปเป็นชุมชน ฯลฯ ลักษณะขององค์การสังคม เช่น จากการยึดเหนี่ยวแบบหลวม มาเป็นยึดเหนี่ยวกันเหนียวแน่นขึ้น จากแบ่งแยกกันมาเป็นสามัคคีกัน และสถานภาพ บทบาท เช่น เคยมีสถานภาพสูงมาเป็นต่ำ จากเคยต่ำขึ้นมาสูง จากเพื่อนมาเป็นคู่สมรส บทบาทต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย รวมถึงพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม แบบแผนความสัมพันธ์และแบบแผนทางวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2524) ได้กำหนดความหมายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง ระบบสังคม ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะด้านใดก็ตาม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับโครงสร้าง หน้าที่และความสัมพันธ์ของสังคมที่เกิดขึ้น รวมถึงการนำเอาสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ มาประกอบการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงจะถูกปรับไปเรื่อย ๆ ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป เพื่อให้เกิดความเท่าทันในแต่ละยุคสมัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ณัฐพร (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือตัวบุคคล ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือให้เกียรติยศตำแหน่ง ทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยความเต็มใจ บุญเลิศ (2548) ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมยังเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกัน ในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง มากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ (ประพันธ์พงศ์, 2551)

ไพรัตน์ (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งรูปส่วนบุคคล กลุ่ม ชมรม สมาชิกมูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

อรทัย (2552) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไว้ 5 ระดับดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นระดับพื้นฐานที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ต่อไป วิธีการให้ข้อมูลข่าวสารมีหลากหลายช่องทาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ทางเว็บไซต์ การติดประกาศ เป็นต้น
2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง รวมถึงร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การสำรวจความคิดเห็น เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า ความคิดเห็นของประชาชนได้นำเข้าสู่กระบวนการในการนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงาน

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนสาธารณะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการตัดสินใจ และดำเนินร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นตอนที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

สมพงษ์ (2554) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การมีส่วนร่วมของ แกริสัน แลนด์ดาวน์ (Gerison Landowne) ที่ได้ระบุแนวทางการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการตัดสินใจร่วมกับผู้ใหญ่ ดังนี้

1. แนวทางการปรึกษาหารือ คือ ผู้ใหญ่ริเริ่ม และควบคุมบทบาทของเด็ก แต่เด็กและเยาวชนไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ

2. แนวทางการมีส่วนร่วม คือ ผู้ใหญ่ริเริ่ม เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด และตัดสินใจ

3. แนวทางในการริเริ่ม คือ เด็กและเยาวชนเป็นผู้กำหนดประเด็นต่าง ๆ และเป็นผู้นำโดยมีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุน

สมพงษ์ (2554) ยังได้กล่าวถึง การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของ บาร์บารา แฟรงคลิน (Barbara Franklin) ว่าได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ไว้ 11 ระดับ ดังนี้

ระดับ 0 เด็กและเยาวชนถูกละเลย

ระดับ 1 ผู้ใหญ่กำหนดกฎและตัดสินใจทั้งหมด

ระดับ 2 ผู้ใหญ่กำหนด ให้เหตุผลและอธิบาย

ระดับ 3 ผู้ใหญ่กำหนด เด็กและเยาวชนร่วมรับฟัง และคล้อยตาม

ระดับ 4 ผู้ใหญ่กำหนดกิจกรรมให้ทำ เด็กและเยาวชนเป็นผู้ปฏิบัติตาม

ระดับ 5 ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เด็กและเยาวชนได้ตัดสินใจในประเด็นเล็ก ๆ

ระดับ 6 ผู้ใหญ่ให้เด็กและเยาวชนแสดงความคิดเห็น

ระดับ 7 ผู้ใหญ่หารือกับเด็กและเยาวชน และตัดสินใจร่วมกัน

ระดับ 8 ผู้ใหญ่กับเด็กและเยาวชนตัดสินใจร่วมกัน

ระดับ 9 เด็กและเยาวชนนำ ผู้ใหญ่สนับสนุน

ระดับ 10 เด็กและเยาวชนริเริ่มกำหนด และตัดสินใจ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคล เข้ามามีบทบาท มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งการร่วมในการประชุม ร่วมในการเสนอปัญหา

ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมิณผล และร่วมในการได้รับผลประโยชน์ รวมถึงรู้สึกถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดควมมีประสิทธิภาพในการเข้าร่วม

แนวคิดและทฤษฎี 4-H

4-H มีสัญลักษณ์เป็นใบโคลเวอร์ 4 แฉกสีเขียว ซึ่งเป็นลักษณะแทนความเจริญเติบโตของเยาวชน และมีตัวหนังสือภาษาอังกฤษตัว “H” อยู่บนใบแต่ละใบ สีขาวเป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ ดังภาพที่ 1 แนวคิดนี้กำเนิดขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาถูกนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1909 และมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งแถบอเมริกา และในแถบยุโรปกว่า 80 ประเทศ โดยใช้ในการพัฒนาทักษะของเด็กและเยาวชน (Colorado State University, 2009)

แนวคิด 4-H ประกอบไปด้วย (1) Head เป็นการพัฒนาด้านการจัดการและด้านความคิด ใช้ความคิดแบบผสมผสาน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการตัดสินใจ การคิด และจินตนาการ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบไปด้วยทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการให้บริการ ทักษะการวิพากษ์ทางความคิด ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการใช้ทรัพยากร ทักษะการบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น (2) Heart คือการพัฒนาด้านความสัมพันธ์และด้านการดูแลเอาใจใส่ คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันของคนในสังคม และแสดงออกถึงความเข้าอกเข้าใจกัน นำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี โดยประกอบไปด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง และทักษะการยอมรับความแตกต่าง (3) Hands เป็นการพัฒนาด้านการให้และการทำงาน คือการจัดการสิ่งสนับสนุน และการทำบางสิ่งให้สำเร็จด้วยตนเอง ประกอบไปด้วย ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความรับผิดชอบ ทักษะการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ทักษะทางการตลาด ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และ (4) Health เป็นการพัฒนาด้านการเป็นอยู่และการดำรงชีวิต คือ การแสดงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยหลักธรรมชาติในการพัฒนาตนเอง ประกอบไปด้วย ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ ทักษะการจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล ทักษะการมองเห็นคุณค่าของตนเอง ทักษะการรับผิดชอบต่อตนเอง และการมีวินัยในตนเอง (Hendricks, 1998; จุฬาลักษณ์, 2551)

ภาพที่ 1 ภาพสัญลักษณ์ 4-H Clover

ที่มา: University of California, 2020

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความรู้

ความหมายของความรู้

ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ เช่น ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน และความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

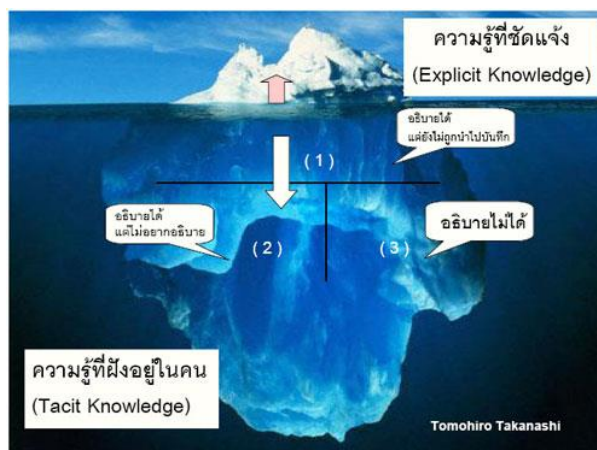
อลิศรา (2546) ได้ให้ความหมายความรู้ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การรับรู้ ความคุ้นเคย ความเข้าใจ ตลอดจนข่าวสารซึ่งเป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ที่ต้องชัดเจน ซึ่งแต่ละคนอาจมีความรู้แตกต่างกันไปตามการรับรู้ ความเข้าใจ และความคุ้นเคยของแต่ละคน รวมถึงเป็นการแสดงออกทางสมรรถภาพทางด้านสมอง ด้านความจำ โดยใช้วิธีระลึกออกมาเป็นหลัก (ชวาล, 2526)

สรุปได้ว่า ความรู้คือการรวมกันของสารสนเทศ ประสบการณ์ ความเข้าใจ ทักษะ รวมถึงสิ่งที่ได้รับจากการศึกษา ถ่ายทอด โดยนำไปรวมกัน และแสดงออกทางสมรรถภาพทางด้านความจำ

ประเภทของความรู้ สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท (ภาพที่ 2) คือ

1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

ภาพที่ 2 ภาพภูเขาน้ำแข็งที่ใช้แสดงแทนสัดส่วนประเภทของความรู้

ที่มา: <https://sites.google.com>

ความหมายของการจัดการความรู้

KM ย่อมาจากคำว่า “Knowledge Management” คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้ เทคโนโลยีด้านข้อมูล และด้านคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้ (วิจารณ์, 2550) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติ ล้วนมีผลต่อการแบ่งปันความรู้ทั้งสิ้น การจัดการความรู้ต้องการผู้ที่มีความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรม ดังนั้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคน เช่น การพัฒนาคน การติดตามความก้าวหน้าของคน และการดึงดูดความสามารถไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ Drucker (1993) ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่มีความแตกต่างกัน แต่ให้ความสำคัญในเรื่องของการเรียนรู้ มีการปรับใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ และองค์กรมีการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ เป็นกระบวนการผลิต และขั้นตอนของการหมุนเวียนของความรู้ การถ่ายทอดการใช้ความรู้เพื่อสร้างคุณค่าได้ (Clarke และ Rollo, 2001)

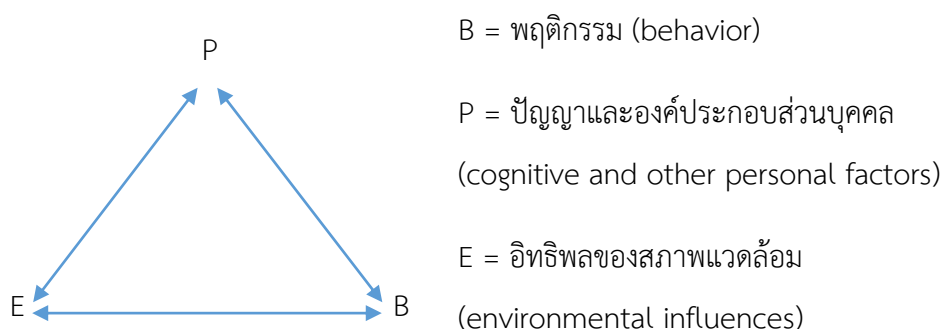
กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน (KM Process)

- 1) การบ่งชี้ความรู้ เช่น พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร
- 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว
- 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต
- 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์
- 5) การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ ฯลฯ
- 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ฯลฯ
- 7) การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม

ในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ อัลเบิร์ต แบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการเลียนแบบและสังเกตพฤติกรรมองค์ประกอบส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทฤษฎีเชิงปัญญาทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของแบนดูรา เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ พฤติกรรม ปัญญา องค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม โดยองค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้จะเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (Bandura. A., 1986)

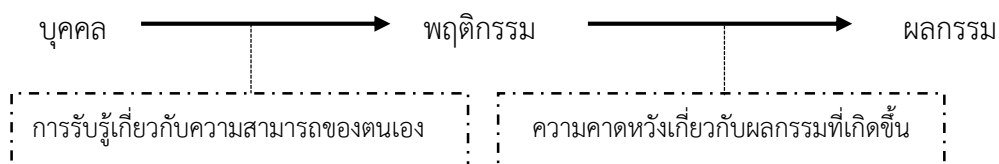
ภาพที่ 3 โครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม

ปัญญาและองค์ประกอบส่วนบุคคลและอิทธิพลของสภาพแวดล้อม (Bandura. A., 1986)

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรม ปัญญาและองค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อมนั้น ต่างเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน หมายความว่าถ้าองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลทำให้องค์ประกอบอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น สายสมรเข้าไปเป็นผู้จำหน่ายตรง เห็นเพื่อนประสบความสำเร็จในการทำงาน สภาพแวดล้อม (E) เช่นนี้มีผลทำให้สายสมรเชื่อว่า (P) ความพยายามมุมานะของตนเองสามารถทำให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งมีผลทำให้สายสมรมีพฤติกรรม (B) ที่แสดงถึงความพยายามมุมานะด้วย แล้วพฤติกรรมซึ่งแสดงถึงความพยายามมุมานะของสายสมรก็ทำหน้าที่เป็นสภาพแวดล้อม (E) ให้กับเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ด้วย

ทฤษฎีในกลุ่มนี้อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการคิด ความเข้าใจ การรับรู้สิ่งเร้าที่มากระตุ้น ผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล แล้วทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีต จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้

บุคคลจะตัดสินใจ จะกระทำพฤติกรรมอย่างไรโดยหนึ่งหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การรับรู้ เกี่ยวกับความสามารถของตนเอง และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรม ตัวแปรที่สำคัญ ในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล น่าจะเป็นการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเองมากกว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรมที่จะเกิดขึ้น ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเองและความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรมที่เกิดขึ้น (Bandura. A., 1986)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory)

ทฤษฎีที่นำมาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความรู้ของผู้เรียน คือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน ซึ่งถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ “Construct” แปลว่า “สร้าง” โดยในที่นี้หมายถึงการสร้างความรู้โดยผู้เรียนนั่นเอง

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เชื่อว่า การเรียนรู้ หรือการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ด้วยการนำประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมหรือสารสนเทศใหม่ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม สร้างเป็นความเข้าใจของตนเอง หรือเรียกว่าโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structure) หรือสกีมา (Schema) อาจมิใช่เป็นเพียงการจดจำสารสนเทศมาเท่านั้น แต่ประกอบด้วยประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล หรือความรู้ความเข้าใจเดิมที่ตนเองมีมาก่อน สร้างเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีความหมายของตนเองเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ แต่บุคคลอาจสร้างความหมายที่แตกต่างกัน เพราะมีประสบการณ์ หรือความรู้ความเข้าใจเดิมที่แตกต่างกัน

กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับความรู้ ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่า ความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่ที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล และเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการสร้างความหมายตามความเป็นจริง (Duffy และ D.J. Cunningham, 1996)

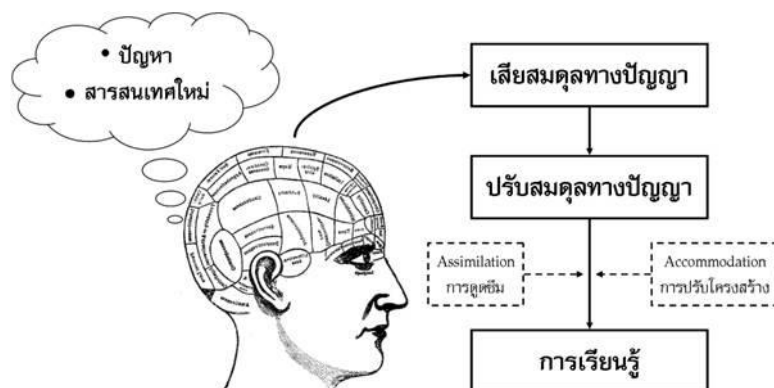
วิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำในการสร้างความรู้ หรือเรียกว่า Actively construct มิใช่ Passive receive ที่เป็นการรับข้อมูลหรือสารสนเทศ และพยายามจดจำเท่านั้น

กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ปรากฏแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการสร้างความรู้ หรือการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวคิดที่เป็นรากฐานสำคัญซึ่งปรากฏจากรายงานของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา คือ Jean Piaget นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิส และ Lev Vygotsky ชาวรัสเซีย

ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism) และกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism)

กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism) (ภาพที่ 5)

มีรากฐานทางปรัชญาของทฤษฎี มาจากความพยายามที่จะเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ด้วยกระบวนการที่พิสูจน์อย่างมีเหตุผล เป็นความรู้ ที่เกิดจากการไตร่ตรอง ซึ่งถือเป็นปรัชญาปฏิบัตินิยม ประกอบกับรากฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อพื้นฐานแนวคิดนี้นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิส คือ เพียเจต์ (Jean Piaget) ทฤษฎีของเพียเจต์ จะแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ช่วงอายุ (Ages) และ ลำดับขั้น (Stages) ทั้งสององค์ประกอบนี้ทำนายว่าเด็กจะสามารถหรือไม่สามารถเข้าใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดเมื่อมีอายุแตกต่างกัน และทฤษฎีเกี่ยวกับด้านพัฒนาการที่จะอธิบายว่าผู้เรียนจะพัฒนาความสามารถทางการรู้คิด (Cognitive abilities) ทฤษฎีพัฒนาการที่จะเน้นจุดดังกล่าวเพราะว่าเป็นพื้นฐานหลักสำหรับวิธีการของคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา โดยด้านการจัดการเรียนรู้นั้นมีแนวคิดที่ มนุษย์เราต้อง “สร้าง” ความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านทางประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างโครงสร้างทางปัญญา หรือเรียกว่า สกีม่า (Schemas) รูปแบบการทำความเข้าใจ (Mental model) ในสมอง สกีม่าเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Change) ขยาย (Enlarge) และซับซ้อนขึ้นได้โดยผ่านทางกระบวนการ การดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) สิ่งสำคัญที่สามารถสรุปอ้างอิงทฤษฎีของเพียเจต์ คือ บทบาทของครูผู้สอนในห้องเรียนตามแนวคิดเพียเจต์ บทบาทที่สำคัญคือ การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่ให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นหาตามธรรมชาติห้องเรียนควรเติมสิ่งที่น่าสนใจที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มตัวโดยการขยาย สกีม่าผ่านทางประสบการณ์ด้วยวิธีการดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการปรับเข้าสู่สภาวะสมดุล (Equilibrium) ระหว่างอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการ ดังนี้ (1) การดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญา (Assimilation) เป็นการตีความ หรือรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมมาปรับเข้ากับโครงสร้างทางปัญญา (2) การปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) เป็นความสามารถในการปรับโครงสร้างทางปัญญาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและสิ่งที่ต้องเรียนใหม่

ภาพที่ 5 แสดงแนวคิดของกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism)

ที่มา: อนุชา, 2556

กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism) นักจิตวิทยาของกลุ่มพุทธิปัญญานิยมที่มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่งคือ วีกอทสกี (Lev Vygotsky) ซึ่งเชื่อว่าสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา รูปแบบและคุณภาพของปัญญา ได้มีการกำหนดรูปแบบและอัตราการพัฒนามากกว่าที่กำหนดไว้ในทฤษฎีของ เพียเจต์ (Jean Piaget) โดยเชื่อว่า ผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มีความอาวุโส เช่น พ่อแม่ และครู จะเป็นตัวเชื่อมสำหรับเครื่องมือทางสังคมวัฒนธรรมรวมถึงภาษา เครื่องมือทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม บริบททางสังคมและภาษาทุกวันนี้นำรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามแนวคิดของวีกอทสกี (Vygotsky) ดังกล่าวข้างต้นที่ว่า เด็กจะพัฒนาในกลุ่มของสังคมที่จัดขึ้น การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมควรจะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันมากกว่าที่จะแยกผู้เรียนจากคนอื่น ๆ ครูตามแนวคิดกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ ควรจะสร้างบริบทสำหรับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถได้รับการส่งเสริมในกิจกรรมที่น่าสนใจซึ่งกระตุ้นและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้แทนที่ครูผู้สอนที่เข้ามาสู่กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ไม่ใช่เข้ามาเฝ้ามองเด็กสำรวจและค้นพบเท่านั้น แต่ครูควรแนะนำเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานในกลุ่มในการที่จะคิดพิจารณาประเด็นคำถาม และสนับสนุนด้วยการกระตุ้น แนะนำ ให้พวกเขาต่อสู้กับปัญหา เกิดความท้าทาย และนั่นเป็นรากฐานของสถานการณ์ในชีวิตจริง (Real life situation) ที่จะทำให้ผู้เรียน เกิดความสนใจ และได้รับความพึงพอใจในผลของงานที่พวกเขาได้ลงมือกระทำ ดังนั้น ครูจะคอยเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความเจริญทางด้านสติปัญญา (Cognitive growth) และการเรียนรู้ในทุกชั้นเรียนซึ่งกลยุทธ์ทางเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมของวีกอทสกี (Vygotsky) อาจจะไม่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่เหมือนกันทุกอย่างก็ได้ กิจกรรมและรูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามจะมีหลักการ

3 ประการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่เรียนที่เรียกว่า “Vygotsky” หรือตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism) ดังนี้

1) เรียนรู้และการพัฒนา คือ ด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมการร่วมมือ (Collaborative activity)

2) โซนพัฒนาการ (Zone of proximal development) ควรจะสนองต่อแนวทางการจัดหลักสูตรและการวางแผนบทเรียน จากพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนที่มีโซนพัฒนาการ จะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องได้รับการช่วยเหลือ แต่สำหรับผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่าโซนพัฒนาการ จะไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้และต้องได้รับการช่วยเหลือ ที่เรียกว่า ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding)

3) การเรียนรู้ในโรงเรียนควรเกิดขึ้นในบริบทที่มีความหมายและไม่ควรแยกจากการเรียนรู้และความรู้ที่ผู้เรียนพัฒนามาจากสภาพชีวิตจริง (Real world) ประสบการณ์นอกโรงเรียน ควรจะมีการเชื่อมโยงนำมาสู่ประสบการณ์ในโรงเรียนของผู้เรียน

สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จากแนวคิดของกลุ่มการสร้างความรู้ทั้งกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive constructivism) และกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social constructivism) ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ความรู้ของบุคคลใด คือ โครงสร้างทางปัญญาของบุคคลนั้นที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ในการคลี่คลายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและสามารถนำไปใช้พื้นฐานในการแก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์อื่น ๆ ได้

2) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยวิธีการที่ต่างกัน โดยอาศัยประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม ความสนใจและแรงจูงใจภายในตนเองเป็นจุดเริ่มต้น

3) ครูมีหน้าที่จัดนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนเอง ภายใต้ข้อสมมติฐานต่อไปนี้ (1) สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (2) ความขัดแย้งทางปัญญาเป็นแรงจูงใจภายในให้เกิดกิจกรรมการไตร่ตรองเพื่อขจัดความขัดแย้งนั้น Dewey ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการไตร่ตรอง (Reflection) เป็นการพิจารณาอย่างรอบคอบ กิจกรรมการไตร่ตรองจะเริ่มต้นด้วยสถานการณ์ที่เป็นปัญหา นำสงสัย งงวยยุ่งยาก ซ้ำซ้อน เรียกว่า สถานการณ์ก่อนไตร่ตรอง และจะจบลงด้วยความแจ่มชัดที่สามารถอธิบายสถานการณ์ดังกล่าว สามารถแก้ปัญหาได้ ตลอดจนได้เรียนรู้และพึงพอใจกับผลที่ได้รับ (3) การไตร่ตรองบนฐานแห่งประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระตุ้นให้มีการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา

จากแนวคิดข้างต้นนี้กระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จึงมักเป็นไปในแบบที่ให้นักเรียนสร้างความรู้จากการร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaborative problem solving) กระบวนการเรียนการสอน จะเริ่มต้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา

(Cognitive conflict) นั่นคือประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม ไม่สามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ลงตัวพอดีเหมือนปัญหาที่เคยแก้มาแล้ว ต้องมีการคิดค้นเพิ่มเติมที่เรียกว่า “การปรับโครงสร้าง” หรือ “การสร้างโครงสร้างใหม่” ทางปัญญา (Cognitive restructuring) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ถกเถียงปัญหา ชักค้ำจนกระทั่งหาเหตุผล หรือหลักฐานในเชิงประจักษ์มาขัดความขัดแย้งทางปัญญาภายในตนเอง และระหว่างบุคคลได้

การจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เชื่อว่า ครูผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้แต่สามารถช่วยให้ผู้เรียนปรับขยายโครงสร้างทางปัญญา โดยการจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะเสียสมดุล หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้น ซึ่งก็คือสภาวะที่โครงสร้างทางปัญญาเดิมใช้ไม่ได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องประสบการณ์มากขึ้นหรือเกิดโครงสร้างทางปัญญาใหม่นั้นเอง

เงื่อนไขการเรียนรู้ตามแนวคิดของตามกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เกิดขึ้นได้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิบัติ (Active process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล
- 2) ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิม มาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง
- 3) ความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีและประสบการณ์ของผู้เรียนจะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่

นอกจากนี้ Bednar A. และคณะ (1995) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับ เงื่อนไขการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของตามกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) อาจเกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างการเรียนรู้ (Learning constructed) ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง จากประสบการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิม มาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) การเรียนรู้เป็นผลที่เกิดจากการแปลความหมายตามประสบการณ์ของแต่ละคน
- 3) การเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำ (Active learning) การที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ จะช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความหมายในสิ่งที่ตนเรียนรู้ พัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานจากประสบการณ์ตนเอง
- 4) การเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือ (Collaborative learning) ความหมายในการเรียนรู้เป็นการต่อรองจากแนวคิดที่หลากหลาย การพัฒนาความคิดรวบยอดของตนเองได้มาจากการร่วมแบ่งปันแนวคิดที่หลากหลายในกลุ่มและในขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนการสร้างสิ่งที่แทนความรู้ในสมอง (Knowledge representation) ที่สนองต่อแนวคิดที่หลากหลายนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า

ในขณะที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการอภิปราย เสนอความคิดเห็นที่หลากหลายของแต่ละคน ผู้เรียนจะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ของตนด้วย และสร้างความหมายของตนเองขึ้นมาใหม่

5) การเรียนรู้ที่เหมาะสม (Situating learning) การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นในสภาพจริง หรือต้องเหมาะสมหรือสะท้อนบริบทของสภาพจริง จะนำไปสู่การเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ความหมายของการเรียนรู้

Lee Joseph Cronbach (1975) อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับมา รวมถึงสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรที่มาจากการฝึกฝน หรือประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Hilgard และคณะ (1966) และ สุชา (2542) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้คือ กระบวนการเจริญงอกงามของอินทรีย์หรือพัฒนาการของอินทรีย์ ทำให้อินทรีย์สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น หรือปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน (สุรงค์, 2544)

Gregory Adams Kimble (2011) กล่าวว่า การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Learning as a relatively permanent change in behavioral potentiality that occurs as a result of reinforced practice) จากความหมายของการเรียนรู้ข้างต้นแยกกล่าวเป็นประเด็นสำคัญได้ 5 ประการคือ

1) การกำหนดว่า การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แสดงว่าผลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องอยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถทำสิ่งหรือเรื่องที่ไม่เคยทำมาก่อนการเรียนรู้

2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวร คือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้น จะไม่เป็นพฤติกรรมในช่วงสั้น หรือเพียงชั่วคราว และในขณะเดียวกันก็ ไม่ใช่พฤติกรรมที่คงที่ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป

3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนไปอย่างทันทีทันใด แต่อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ (Potential) ที่จะกระทำการต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต การเปลี่ยนแปลงศักยภาพนี้อาจแฝงอยู่ในตัวผู้เรียน ซึ่งอาจจะยังไม่ได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมอย่างทันทีทันใดก็ได้

4) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงศักยภาพในตัวผู้เรียนนั้นจะเป็นผลมาจาก ประสบการณ์หรือการฝึกเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือศักยภาพอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่นไม่ถือเป็นการเรียนรู้

5) ประสบการณ์หรือการฝึกต้องเป็นการฝึกหรือปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Reinforced practice) คือ เพียงแต่ผู้เรียนได้รับรางวัลหลังจากที่ตอบสนอง ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ในแง่นี้คำว่า "รางวัล" กับ "ตัวเสริมแรง" (Reinforce) ให้ความหมายเดียวกัน อะไรบางอย่างที่อินทรีย์ (บุคคล) ต้องการ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือ สิ่งที่บุคคลคนนั้นได้รับจากประสบการณ์การฝึกฝน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้พฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป จะถาวรหรือไม่อยู่ที่ระยะเวลาในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันดี (2543) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการรวมกลุ่มและการจัดการกิจการกลุ่มของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรวมกลุ่มมี 5 ด้านดังนี้ ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิกกลุ่ม โดยผู้นำ ลักษณะจิตนิสัยที่มีความเสียสละ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ขยัน และอดทน ส่วนสมาชิก มีลักษณะจิตนิสัยเช่นเดียวกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาการประกอบอาชีพประมงไม่ยั่งยืน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ปัญหามลภาวะทางน้ำ ปัญหาป่าชายเลนถูกทำลาย ปัญหาความตื้นเขินของทะเลสาบสงขลา ปัญหาสัตว์น้ำลดลง ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การตั้งถิ่นฐาน การปกครอง การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ประกอบด้วย แผนงานสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ปัจจัยการรวมกลุ่มและการจัดการกิจการกลุ่มของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่าง เป็นผลทำให้สามารถรวมตัวกันได้อย่างมั่นคงสามารถพัฒนากิจการให้ก้าวหน้าได้ตลอดมา

ประสงค์ และจ่านงค์ (2545) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแกนนำเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเยาวชนและเครือข่ายใน จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนในกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ได้แก่บทบาทของการเป็นผู้นำเยาวชน การบริหารการจัดการองค์การการใช้ทักษะชีวิตปัญหา การเรียนรู้วิเคราะห์ชุมชน การจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ 2) เพื่อให้แกนนำเยาวชนกลุ่มเป้าหมายนำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปใช้พัฒนากลุ่มของตนให้เกิดความเข้มแข็ง 3) เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดเครือข่ายของเด็กและเยาวชนที่เข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการดำเนินงาน มี 9 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน 2) ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน กำหนดวัตถุประสงค์ 3) คัดเลือกแกนนำ 4) วางแผนพัฒนาแกนนำและปรับแผน 5) อบรมการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลชุมชน 6) การเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

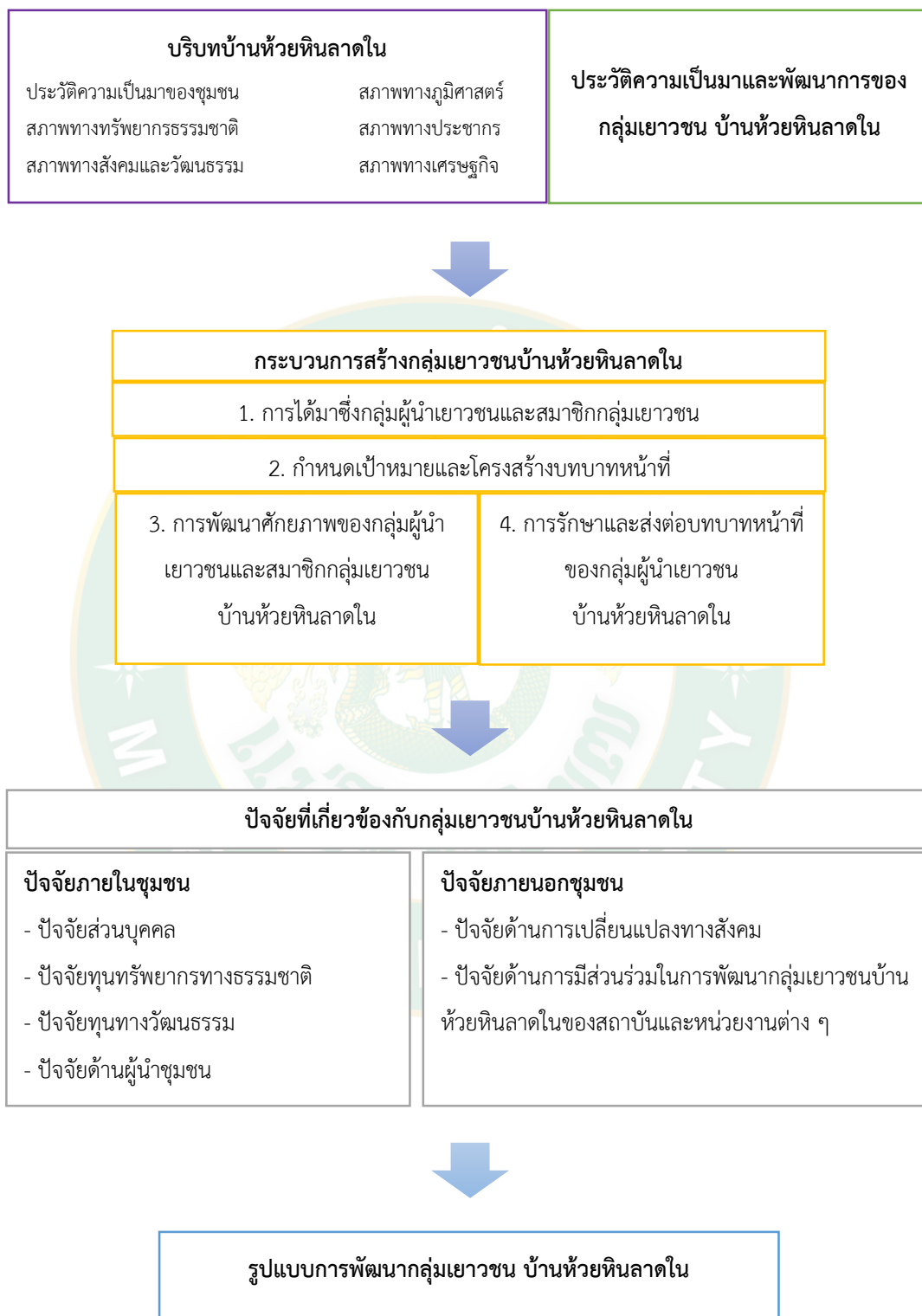
7) กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 8) เสริมทักษะเพิ่มเติม 9) สรุบบทเรียนวางแผนการพัฒนา กลุ่ม มีการใช้กระบวนการประมาณ 1 ปีทำให้ตัวเด็กและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี

สมใจ และคณะ (2545) ทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยช่วงแรกเป็นการศึกษาบริบทและสภาพเดิมของชุมชนและกลุ่มเยาวชน ช่วงที่ 2 เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า เด็กและชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน มีความสัมพันธ์กันโดยพื้นที่ใกล้เคียง และครอบครัว มีการเชื่อมโยงกันโดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากการจัดเวที่ย่อย เวทีกลาง เพื่อนำข้อสรุปไปพัฒนา ในการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายต้องใช้การกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ทั้งจาก ครอบครัว องค์กรของชุมชน องค์กรท้องถิ่น มีการประสานงานและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กโดยตรง รวมถึงให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาดูงานจากสถานที่ต่าง ๆ และได้มีการลงมือปฏิบัติเอง ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาวิธิติด เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายเด็ก ร่วมกับชุมชนได้ดี

วันพิชิต และคณะ (2558) ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเยาวชน 2) เพื่อศึกษาการก่อเกิด พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเยาวชนจิตอาสาจากอดีตถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษารูปแบบและ กระบวนการสร้างและการพัฒนากลุ่มเยาวชน 4) เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ เครือข่ายเยาวชนจิตอาสา ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นปัญหา ทะเลาะวิวาท ยาเสพติด ดิตเกมออนไลน์ ชู้สาว หนีเรียน เป็นต้น ด้านการก่อเกิด/พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเยาวชนจิตอาสา พบว่า ในอดีตมีกลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่เกิดในสถานศึกษา จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2549 มีการก่อตั้ง “สมาพันธ์ยามแดงแห่งประเทศไทย” ขึ้น และปี พ.ศ. 2550 ได้มีการก่อตั้งชมรมพัฒนาคุณธรรมและบำเพ็ญประโยชน์ ในกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย เยาวชนจิตอาสา โดยศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างและการพัฒนากลุ่มเยาวชนจิตอาสา พบว่า กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนมีอุปสรรคและข้อจำกัดมากทำให้ไม่สามารถบรรลุผลตามต้องการได้ เท่าที่ควร เพราะเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไป บทบาทหน้าที่ของเยาวชนก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน หากต้องรับผิดชอบโครงการในระยะยาวอาจไม่เหมาะสมกับสภาพของวัย หากต้องการให้โครงการเยาวชน ดำเนินต่อเนื่องจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงคอยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานต่าง ๆ และมีระบบในการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อต่อยอดและดำเนินโครงการของเยาวชนรุ่นเก่าอย่างต่อเนื่อง

สายฝน (2552) ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม 4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) สร้างและพัฒนาโปรแกรม 4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัครได้จำนวน 52 คน แบ่งกลุ่มละ 26 คน 2 กลุ่ม โดยนำผลคะแนนภาวะผู้นำก่อนเรียนมาจัดกลุ่ม จับฉลากเข้ากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดภาวะผู้นำและโปรแกรม 4-เอช วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน และการทดสอบสถิติทดสอบที่ผลการวิจัยคือ 1) โปรแกรม 4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย 6 กิจกรรมย่อย ได้แก่ (1) กิจกรรม what is leader (2) กิจกรรม who am I (3) กิจกรรม communication cues (4) กิจกรรม planning and managing (5) กิจกรรม team building and mastering motivation (6) กิจกรรม making decision ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรมประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์ และการประเมินผล 2) นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช มีภาวะผู้นำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นโดยนักเรียนกลุ่มทดลองจะมีการพัฒนาที่เด่นชัดมากกว่ากลุ่มควบคุม นักเรียนมีการขยายความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไปสู่สมาชิกในครอบครัวโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีกระตุนใจให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน รู้จักวางแผนแบ่งเวลาในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ นอกจากนี้นักเรียนในกลุ่มทดลองยังมีการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และรู้จักการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษารูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

วิธีการเก็บข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารหรือสารสนเทศที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลด้านเยาวชน ข้อมูลด้านการรวมกลุ่มเยาวชน ข้อมูลด้านการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน ข้อมูลด้านปัจจัยการเกิดกลุ่ม เป็นต้น
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เพื่อหาปัจจัยในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุด โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
3. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion – FGD) โดยใช้ประเด็นคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นของประวัติความเป็นมา การพัฒนาของกลุ่มเยาวชน และขั้นตอนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ โดยสนทนาแบบแยกย่อยกลุ่มตัวอย่าง และมีการสนทนากลุ่มในระดับที่ใหญ่ขึ้นโดยรวมกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเพื่อเป็นการคืนข้อมูลสู่ชุมชน
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ และบันทึกผลต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสังเกตในเรื่องทั่ว ๆ ไปและสังเกตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยตรง โดยการสังเกตผู้วิจัยได้มีการบันทึกลงในแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วย
5. จัดเวทีสรุปผล เพื่อเป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด หลังจากผ่านขั้นตอนการเก็บข้อมูลและประมวลผลแล้ว มาคืนกลับสู่ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ทั้งที่เป็นรายบุคคล และใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม ทั้งที่มีและไม่มีโครงสร้าง
2. แบบบันทึกข้อมูล (Record) ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้ว หรือข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ ในพื้นที่
3. แบบบันทึกจากการสังเกต (Observation) ใช้เพื่อบันทึกจากการสังเกต ทั้งที่เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) หรือแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)
4. ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยจะใช้เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus group discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา

1. กล้องถ่ายรูป ใช้บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งตลอดการศึกษางานวิจัยครั้งนี้
2. เครื่องอัดเสียง ใช้บันทึกเสียงการสนทนาทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มเพื่อนำมาประมวลผล
3. สมุดบันทึก ใช้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนา และการสังเกต
4. ปากกา ดินสอ ยางลบ
5. คอมพิวเตอร์ ใช้รวบรวมข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และบันทึกข้อมูลในรูปแบบสารสนเทศ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากจากการสนทนากลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจัดเวทีเพื่อสรุปผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และกลุ่มเยาวชน โดยใช้สถิติคือ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจำแนกและจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และตามประเด็นที่ศึกษา และสรุปเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

1.1 บริบทชุมชนของบ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนบ้านห้วยหินลาดในเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีความเป็นมากกว่า 100 ปี ตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมา ผู้ก่อตั้งชุมชนในยุคแรกเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2432 คือ นายสุภา ปะปะ ซึ่งเดิมเป็นคนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้พาครอบครัวและญาติพี่น้องจำนวน 3 ครอบครัว เดินทางเข้ามาตั้งรกรากที่ขุนน้ำแม่ฉางข้าว หรือบ้านห้วยทราย อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน ต่อมาปี พ.ศ. 2470 เมื่อชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้นประมาณ 30 ครัวเรือน ทำให้พื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ จึงมีชาวบ้านบางส่วนย้ายออกไปหาพื้นที่ทำกินใหม่ ที่บ้านแม่ปุ่นน้อย บ้านห้วยไร่ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และบ้านออน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ราบลุ่มเหมาะในการทำนา บางส่วนย้ายออกไปหาพื้นที่ทำไร่ทำนาไม่ห่างจากที่เดิมนักเป็นพื้นที่ราบในเชิงภูเขา

จากการบอกเล่าของผู้นำชุมชน บ้านแม่ฉางข้าวเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีดุจจึงย้ายที่อยู่โดยเดินทางข้ามสันเขามาอยู่ที่บริเวณต้นลำห้วยหินลาด ภาษาปกากะญอเรียกว่า “ชีส์วี” หมายถึง พื้นที่ไร่เหล่า?เผาไม่ค่อยไหม้ ปลูกพืชไม่ค่อยออกดอกออกผล และมีสัตว์ป่าเข้ามาทำลายพืชผลที่ปลูกไว้ ทำให้ชาวบ้านอาศัยอยู่ได้ไม่นาน จึงย้ายไปอาศัยอยู่บริเวณกลางลำน้ำห้วยหินลาด ภาษาปกากะญอเรียกว่า “ห่อผีถ่า” หมายถึง สบห้วยต้นหอเจ้าที่ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ทำนาของชาวบ้านห้วยหินลาดใน ชาวบ้านได้อาศัยอยู่ที่นี้เป็นเวลากว่า 10 ปี จนเป็นที่รู้จักของคนภายนอก ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ได้มีการย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่ “โก๊ะละลอลชิ” หมายถึง ลำน้ำห้วยแห้งอยู่ได้ประมาณ 5 ปี เพราะน้ำมีไม่เพียงพอ จากนั้นในปี พ.ศ. 2490 ชาวบ้านได้พากันย้ายไปอยู่ที่ฝายผี ภาษาปกากะญอเรียก “มือคาคอที” หมายถึง ฝายกั้นน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ ปัจจุบันเป็นพื้นที่ทำนาของชาวบ้านห้วยหินลาดใน มี 2 ครัวเรือนย้ายไปอยู่บ้านห้วยหม้อ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันเป็นที่ทำกินของชาวบ้านห้วยหินลาดนอก ชาวบ้านอาศัยอยู่ที่ฝายผีได้เพียง 1 ปี เพราะเชื่อว่าเป็นที่พักพิงของผี ทำให้ชาวบ้านเกิดการเจ็บป่วยประกอบกับพื้นที่บริเวณนี้เป็นทางผ่านของคาราวานค้าฝิ่น มีการต่อสู้กันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ค้าฝิ่นเป็นประจำ ทำให้ชาวบ้านเกิดความ

² ไร่เหล่า คือ ไร่หมุนเวียน

หวาดกลัวจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ “เกอลีแฮ” หมายถึง ห้วยลมแรง แต่เพราะมีลมพัดแรงตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน สร้างความเสียหายให้กับบ้านเรือนบ่อยครั้ง รวมทั้งการทำข้าวไร่ผลผลิตก็ไม่เพียงพอ กระทั่งปี พ.ศ. 2495 ได้ย้ายชุมชนข้ามสันดอยมาอยู่บริเวณ “เซตาเด่” หมายถึง พื้นที่ป่าไม้บนเนินเขาที่ค่อนข้างห่างไกลจากแหล่งน้ำและเป็นพื้นที่ลาดชัน ทำให้อาศัยอยู่ได้แค่ชั่วคราว ในปี พ.ศ. 2500 จึงได้ย้ายกลับมาอยู่ในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ในปัจจุบันอีกครั้ง ช่วงนี้มีการคบค้าสมาคมกับบุคคลภายนอกชุมชนมากขึ้น เริ่มมีการทำสวนชาและค้าขายกับพ่อค้าพื้นราบในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 3 ปีต่อมา (พ.ศ. 2503) นายสุภา ปะปะ ผู้นำชุมชน ได้เสียชีวิตลงด้วยโรคชราในวัย 102 ปี หลังจากนั้นได้เกิดโรคระบาดในชุมชน ชาวบ้านจึงย้ายออกจากห้วยหินลาด โดยย้ายข้ามดอยมาอยู่ที่ “โซซูโก๊ะ 1” และ “โซซูโก๊ะ 2” หมายถึง พื้นที่ที่มีป่าสนด้าลำต้นขนาดใหญ่ขึ้นอยู่จำนวนมาก มีสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่บริเวณนั้นเช่นกัน โดยมีนายทาดู ปะปะ ซึ่งเป็นทายาทของนายสุภา ปะปะ เป็นผู้นำชุมชน อาศัยอยู่ได้ช่วงระยะหนึ่งจึงย้ายขึ้นไปอยู่บนดอยไม่ห่างจากที่เดิม แต่ด้วยพื้นที่ที่อาศัยอยู่ค่อนข้างไกลจากแหล่งน้ำทำให้ชาวบ้านเกิดความลำบาก ต้องเดินไปเป็นระยะทางไกลมาก จึงได้มีการถามเจ้าพ่อเป็นที่เคารพนับถือตามความเชื่อของชาติพันธุ์ เจ้าพ่อได้แนะนำจุดที่ตั้งหมู่บ้านที่มั่นคง คือ บ้านห้วยหินลาดในในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือน้ำตกหากอยู่ที่นั่นแล้วจะอยู่เย็นเป็นสุข ภายหลังจากปี พ.ศ. 2507 จึงได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านห้วยหินลาดใน เป็นพื้นที่ในการปกครองของหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีนายทาดู ปะปะ เป็นผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา ที่สืบทอดโดยทายาทตามความเชื่อ ระหว่างปี พ.ศ. 2511 และ พ.ศ. 2512 มีบางครอบครัวย้ายไปอยู่ที่บ้านห้วยหินลาดนอก เพราะเป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนา บางส่วนย้ายตามญาติพี่น้องไปอาศัยอยู่ที่บ้านท่าซี้เหล็ก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

กระทั่งปี พ.ศ. 2520 ชาวปกากะญอได้รับสิทธิและสัญชาติเป็นสัญชาติไทยอย่างสมบูรณ์ มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำคนใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เพราะผู้นำคนเดิม นายทาดู ปะปะ ได้เสียชีวิตลง โดยลูกชายคนโตของนายทาดูคือ นายนู ปะปะ ได้เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการเป็นผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา จากนั้นในปี พ.ศ. 2543 ชุมชนมีที่อยู่อาศัยอย่างถาวรจึงได้มีการรวม 4 หย่อมบ้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ บ้านห้วยหินลาดนอก บ้านห้วยหินลาดใน บ้านผาเยื้อง และบ้านห้วยทรายขาว โดยให้บ้านห้วยหินลาดในเป็นหมู่บ้านหลัก ในปีเดียวกันบ้านห้วยหินลาดในได้รับประกาศให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2543 อยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีนายชัยประเสริฐ โทคะ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

ขอบเขตและที่ตั้ง

บ้านห้วยหินลาดในตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง (ภาพที่ 7) เป็นหนึ่งในตำบลที่อยู่ภายใต้เขตการปกครองของอำเภอเวียงป่าเป้าที่ปัจจุบันมี 7 ตำบลคือ ตำบลสันสลี ตำบลเวียง ตำบลบ้านโป่ง ตำบลป่าจ้าว ตำบลเวียงกาหลง ตำบลแม่เจดีย์ และตำบลแม่เจดีย์ใหม่ (ภาพที่ 10) บ้านห้วยหินลาดในมีขนาดพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 88 กิโลเมตร (ภาพที่ 8) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

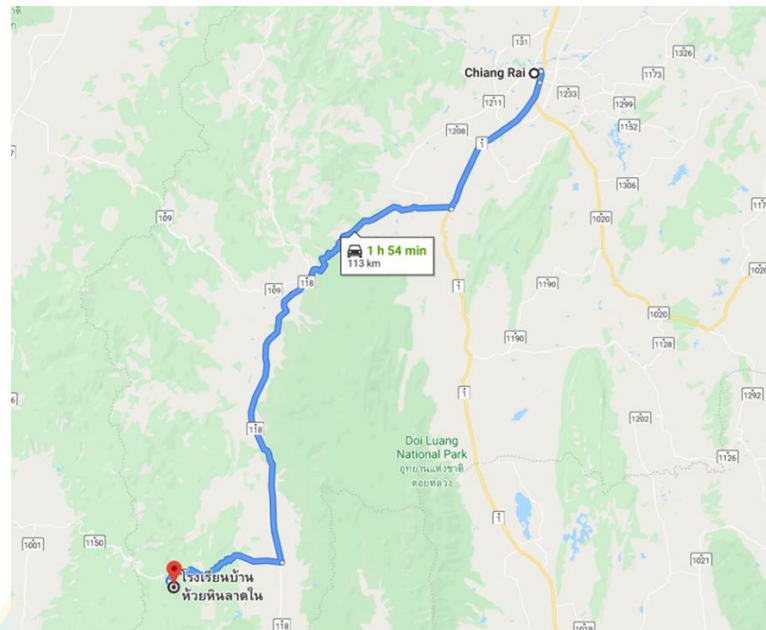
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลป่าจ้าว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอเวียงป่าเป้า ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย (ภาพที่ 11) และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด (ภาพที่ 9) มีพื้นที่ประมาณ 1,220 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นประมาณร้อยละ 11 ของพื้นที่จังหวัด อาณาเขตที่ติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้าในทิศเหนือคือ อำเภอแม่สรวย และอำเภอพาน ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

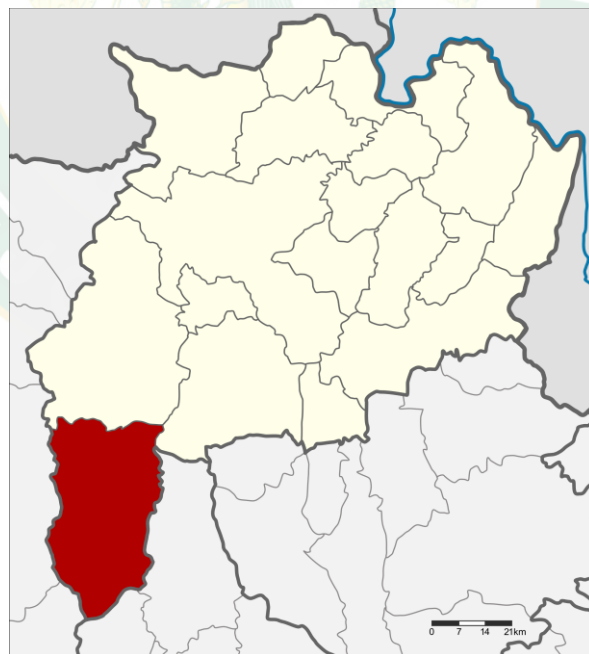

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงตำแหน่งบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ที่มา: Google Maps, 2020

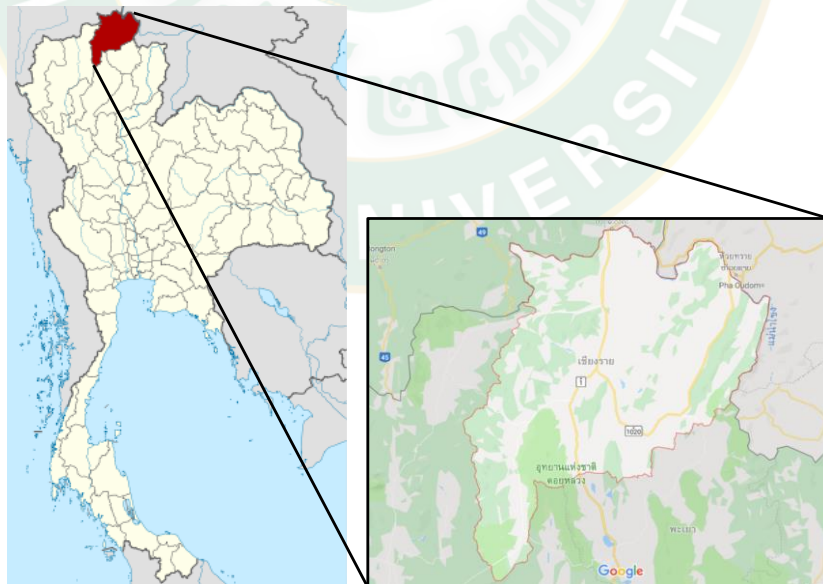
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงระยะทางจากจังหวัดเชียงราย ถึงบ้านห้วยหินลาดโนน
ที่มา: Google Maps, 2020

ภาพที่ 9 แผนที่แสดงอาณาเขตของอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ที่มา: Wikipedia, 2020

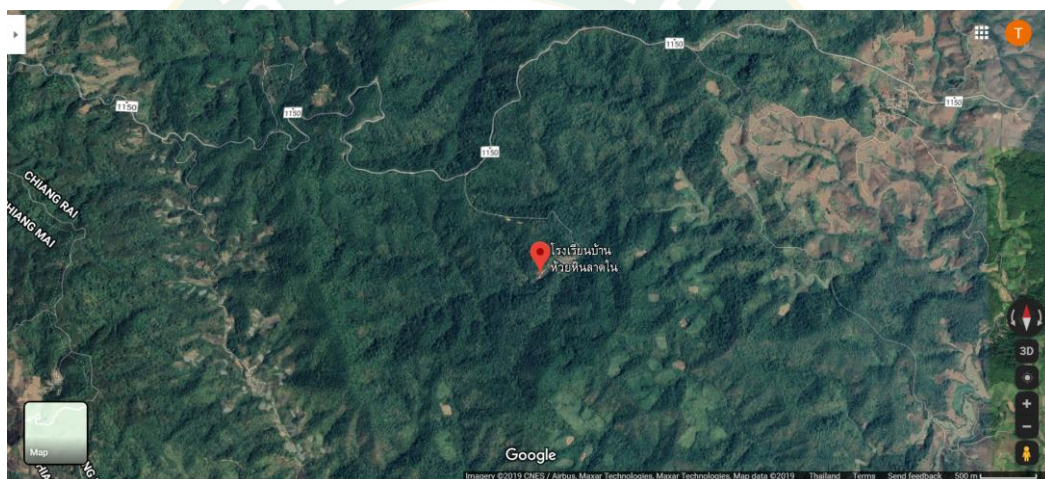
ภาพที่ 10 แผนที่แสดงอาณาเขตแต่ละตำบล ในอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ที่มา: www.chiangraifocus.com

ภาพที่ 11 แผนที่แสดงพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายที่ตั้งอยู่ทิศเหนือของประเทศไทย
ที่มา: Wikipedia, 2020, Google Maps, 2020

ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านห้วยหินลาดโน เป็นหมู่บ้านที่อยู่กลางหุบเขา มีภูเขาสูงสลับซับซ้อน (ภาพที่ 12) ซึ่งพื้นที่ในอำเภอเวียงป่าเป้าเป็นพื้นที่ราบสลับกับเทือกเขาตลอดทั้งแนว เทือกเขาทางตะวันตกของจังหวัดเชียงรายมีเทือกเขาที่สูงที่สุดของจังหวัด เป็นอันดับ 5 - 6 ของประเทศ เป็นอำเภอเดียวของจังหวัดที่มีต้นกำเนิดแม่น้ำที่ไหลย้อนกลับขึ้นไปรวมกับน้ำแม่กก บ้านห้วยหินลาดโนอยู่ช่วงรอยต่อระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นป่าธรรมชาติ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติขุนแจ (ประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2538) ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทั้งพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์นานาชนิด พื้นที่มีระดับความสูงจากน้ำทะเลประมาณ 800 - 900 เมตร เป็นเขตต้นน้ำของลำห้วยเล็ก ๆ 14 ห้วยที่ไหลมารวมกันเป็นห้วยหินลาดโนไหลผ่านชุมชนได้ใช้ประโยชน์

ภาพที่ 12 ลักษณะภูมิประเทศของบ้านห้วยหินลาดโน
ที่มา: Google Maps, 2020

ลักษณะภูมิอากาศ

บ้านห้วยหินลาดโนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นป่าไม้ และเทือกเขาสูง ลักษณะอากาศจึงมีความเย็นสบายตลอดปี เนื่องจากพื้นที่อยู่ห่างจากทะเลทำให้ได้รับอิทธิพลลมรสุมจากทะเลน้อย ในอดีตฤดูร้อนกับฤดูหนาวมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก คือช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี อุณหภูมิจะต่ำมาก และในเดือนเมษายนจะมีอุณหภูมิค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบันสภาพอากาศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงส่งผลให้สภาพภูมิอากาศในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย ลักษณะอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ช่วงฤดูร้อน เริ่มจากกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 32 องศาเซลเซียส ในช่วงฤดูร้อนนั้นสภาพอากาศค่อนข้างแห้ง

ใบไม้ต้นไม้มิมีความแห้งมาก เป็นเชื้อเพลิงอย่างดีทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดไฟป่า ไฟป่าที่จะเกิดขึ้นนั้น มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเป็นฝีมือของมนุษย์ ในช่วงฤดูร้อนจึงมีปัญหาไฟป่าเกิดขึ้นหลายจุดและยังเป็นปัญหาใหญ่ของหลายพื้นที่ในภาคเหนืออีกด้วย

ช่วงฤดูฝน เริ่มจากกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนในอำเภอเวียงป่าเป้าปี พ.ศ. 2562 เฉลี่ยประมาณ 70.11 มิลลิเมตร มีปริมาณมากที่สุดในเดือนสิงหาคม จำนวน 362.6 มิลลิเมตร (ตารางที่ 2) ช่วงนี้จะเป็นช่วงฤดูเพาะปลูกของชาวบ้าน จะเริ่มทำการเพาะปลูกหลังฝนตกครั้งแรก

ตารางที่ 2 ตารางแสดงปริมาณน้ำฝนของอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายปี พ.ศ. 2562

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)
มกราคม	49.8
กุมภาพันธ์	0
มีนาคม	0
เมษายน	8.2
พฤษภาคม	99.2
มิถุนายน	100
กรกฎาคม	121.2
สิงหาคม	362.6
กันยายน	132.8
ตุลาคม	52.6
พฤศจิกายน	15
ธันวาคม	0

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562

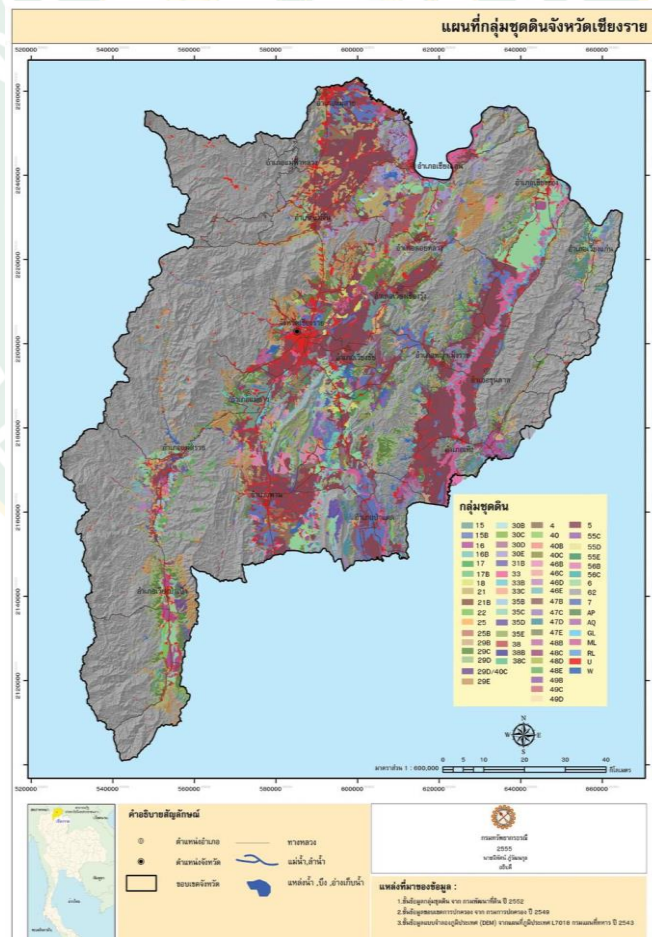
ช่วงฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 15 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำที่สุด 7.2 องศาเซลเซียส ในปี พ.ศ. 2560 สภาพอากาศของบ้านห้วยหินลาดใน จังหวัดเชียงราย ถือว่ามีอากาศหนาวจัด อุณหภูมิอยู่ที่ 7 - 9 องศาเซลเซียส ส่วนบนยอดดอยของจังหวัดเชียงราย อุณหภูมิต่ำที่สุดอยู่ที่ 0 - 5 องศาเซลเซียส ปัจจุบันเมื่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ฤดูหนาวจึงมีระยะเวลาที่สั้นลง และฤดูร้อนมีระยะเวลายาวนานมากขึ้น

รวมถึงฤดูฝนที่มีความแปรปรวน อาจมีฝนตกนอกฤดูกาลหรือมีฝนทิ้งช่วง ทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรในชุมชนต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนสำหรับการเพาะปลูกต่อไป

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดิน

ในภาพที่ 13 จะเห็นได้ว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเวียงป่าเป้าเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชุดดินที่ 62 คือ มีพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ความชันมากกว่า 35% ยังไม่มีการศึกษาสำรวจและจำแนกดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง ซึ่งยากต่อการจัดการดูแลทางการเกษตร การชะล้างหน้าดินเกิดดินพังทลายสูงและรุนแรง ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเวียงป่าเป้า เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก อีกทั้งบางพื้นที่อยู่ในการดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติเขาน้ำจืด คูแลอิกด้วย (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548)

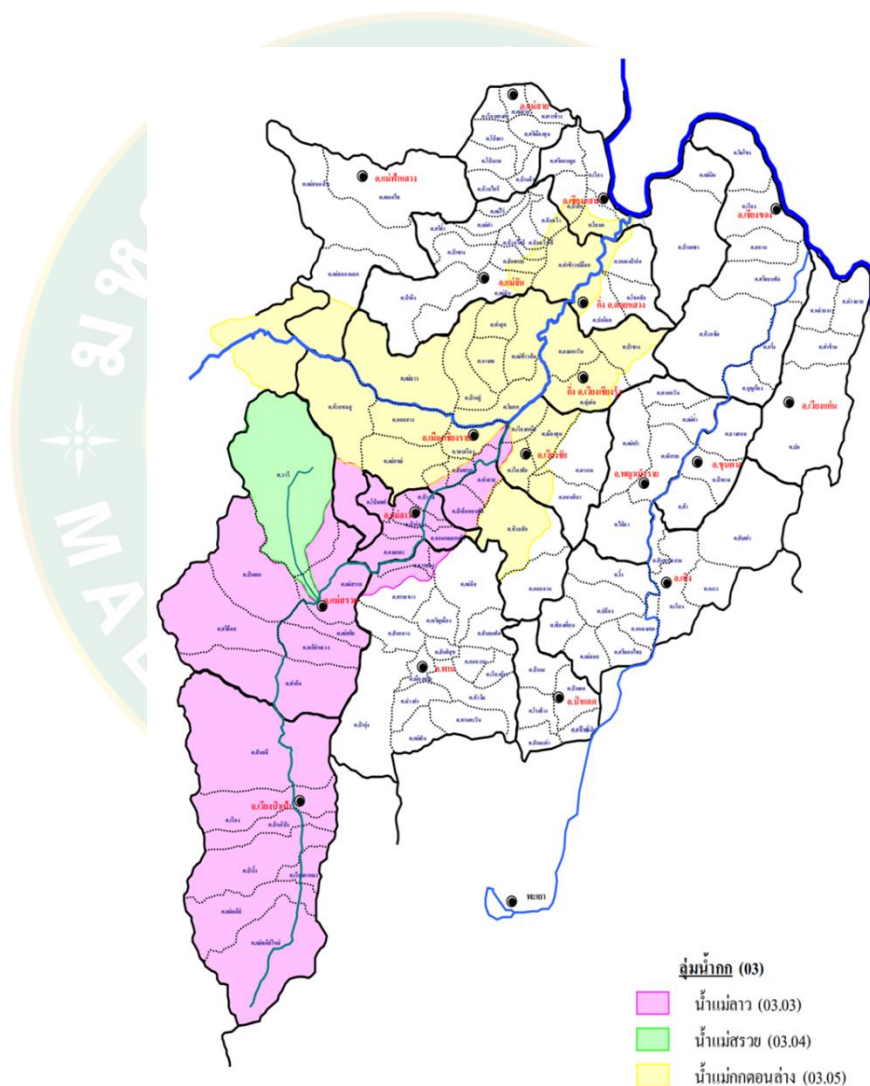

ภาพที่ 13 แผนที่กลุ่มชุดดินของจังหวัดเชียงราย

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555

ทรัพยากรน้ำ

ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีแม่น้ำ ห้วย ลำธาร คลอง 1,087 สาย และมีหนอง บึง 461 แห่ง (สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2559) บ้านห้วยหินลาดโนเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเวียงป่าเป้า อยู่ในพื้นที่ของกลุ่มน้ำกก และน้ำแม่ลาว (ภาพที่ 14) บ้านห้วยหินลาดโนใช้ประโยชน์จากน้ำห้วยหินลาด ที่เป็นลำห้วยสายสั้น ๆ ไหลผ่านหมู่บ้านและไหลลงสู่น้ำแม่ฉางข้าว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของน้ำแม่ลาว มีต้นกำเนิดมาจากภูเขาฝิปันน้ำอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ต้นทางของน้ำห้วยหินลาดมาจากห้วยน้ำ เล็ก ๆ หลายห้วย จากป่าต้นน้ำไหลมารวมกัน ทำให้ในชุมชนมีน้ำใช้ตลอดปี

ภาพที่ 14 ภาพกลุ่มน้ำกก แสดงเฉพาะในจังหวัดเชียงราย

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย, 2559

ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ของจังหวัดเชียงรายมีทั้งสิ้น 7,189,310.58 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 2,876,043.23 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่จังหวัด (สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้, 2561) โดยพื้นที่ป่าไม้ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

- อุทยานแห่งชาติ (National park) จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง อุทยานแห่งชาติลำน้ำกก อุทยานแห่งชาติแม่ปืม อุทยานแห่งชาติภูซาง และอุทยานแห่งชาติขุนแจ

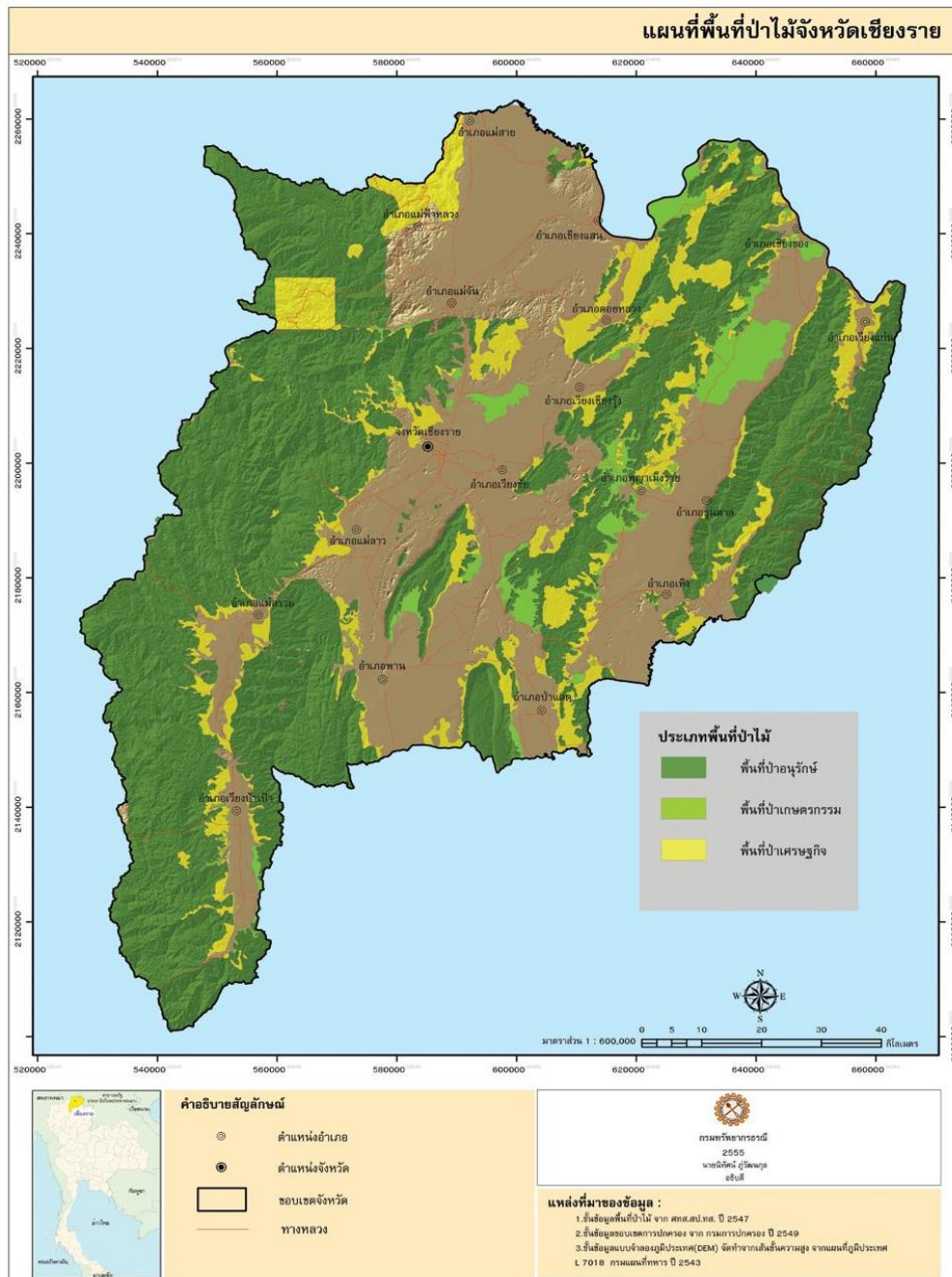
- วนอุทยาน (Forest Park) จำนวน 27 แห่ง ได้แก่ วนอุทยานชาพันธ์ วนอุทยานดอยกาดผี วนอุทยานดอยพระบาท วนอุทยานถ้ำผาแล วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน วนอุทยานน้ำตกขุนน้ำยาบ วนอุทยานน้ำตกดอนศิลา-ผางาม วนอุทยานน้ำตกตาดควัน วนอุทยานน้ำตกตาดสวรรค์ วนอุทยานน้ำตกตาดสายรุ้ง วนอุทยานน้ำตกมิโอฉ่อแต๊ะ วนอุทยานน้ำตกแม่โท วนอุทยานน้ำตกแม่สลอง วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง วนอุทยานน้ำตกศรีชมภู วนอุทยานน้ำตกห้วยก้างปลา วนอุทยานน้ำตกห้วยตาดทอง วนอุทยานน้ำตกห้วยน้ำอูน วนอุทยานน้ำตกห้วยแม่สัก วนอุทยานน้ำตกห้วยแม่คำ วนอุทยานพญาพิภักดิ์ วนอุทยานภูชมดาว วนอุทยานภูชี้ฟ้า วนอุทยานริมโขง วนอุทยานสันผาพญาไพร วนอุทยานห้วยทรายमान และวนอุทยานห้วยน้ำช้าง

- สวนรุกขชาติ (Arboretum) 1 แห่ง คือ สวนรุกขชาติโป่งสลิ

- ป่าสงวนแห่งชาติ (National Reserved Forest) มี 30 แห่ง

- ป่าชุมชน (Community Forest) ปัจจุบันมีการสร้างป่าชุมชนขึ้นในพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ของชุมชน

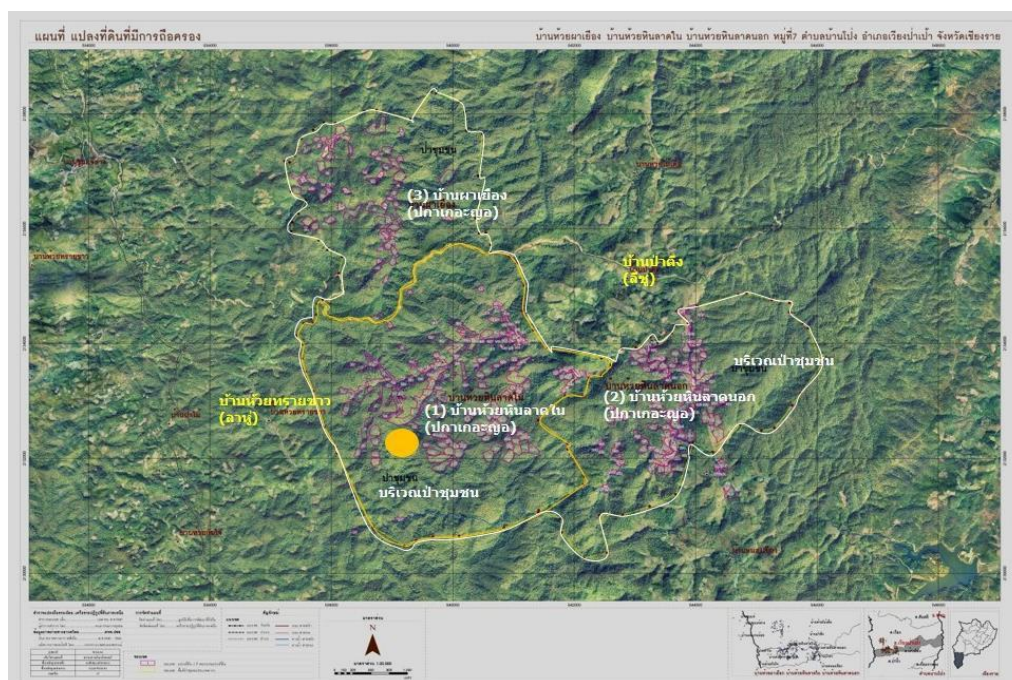
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย อำเภอเชียงแสน มีพื้นที่ประมาณ 2,700 ไร่

ภาพที่ 15 แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้จังหวัดเชียงราย
ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555

จากภาพที่ 15 จะเห็นว่าบริเวณอำเภอเวียงป่าเป้า มีสีเขียวปรากฏในแผนที่แสดงให้เห็นว่ามีพื้นที่ป่า มากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ เป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่านี้ มีหลายชุมชนอาศัยมานานกว่าร้อยปี ก่อนที่จะถูกประกาศให้เป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติ แต่ทุกชุมชนยังสามารถอาศัยอยู่ได้โดยอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย ชุมชนมีวิธีการในการดูแลรักษาผืนป่าและอาศัยอยู่กับป่าอย่างถูกต้อง ทำให้ผืนป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้พวกเขาได้ใช้ประโยชน์ต่อไปอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติขุนแจมีป่าหลากหลายชนิด ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าสนเขา และป่าดิบเขา มีพันธุ์ไม้หลากหลายที่เปลี่ยนแปลงไปตามระดับความสูงของพื้นที่จาก ป่าสนเขา (Pine Forest) มีความสูงประมาณ 200-1800 เมตรจากระดับน้ำทะเล ป่าดิบชื้น (Moist Evergreen Forest) เป็นป่ารกทึบมองดูเขียวชอุ่มตลอดปี มีพันธุ์ไม้หลายร้อยชนิดขึ้นเบียดเสียดกันอยู่ มักจะพบกระจัดกระจายตั้งแต่ความสูง 600 เมตร ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) เป็นป่าที่อยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบหรือตามหุบเขา มีความชุ่มชื้นน้อย มักอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300-600 เมตร ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) ป่าชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่สูงๆ หรือบนภูเขาตั้งแต่ 1,000-1,200 (ประเภทของป่าในประเทศไทย, 2561) บริเวณหุบห้วย ปกคลุมไปด้วยต้นไม้นานาแน่นเขียวชอุ่มเป็นไม้จำพวกยางชนิดของต้นไม้ที่พบเป็นพืชชั้นล่างที่เด่น ได้แก่ กล้วยป่า เฟิน มอส และหญ้าที่ขึ้นตามชายน้ำ สัตว์ป่าที่พบเห็นได้ในอุทยานแห่งชาติขุนแจ สามารถพบเห็นได้แตกต่างกันตามสภาพถิ่นที่อยู่อาศัย ช่วงเวลาและความชุ่มชื้นของป่า สามารถพบเห็นสัตว์ป่าได้หลายชนิด ทั้งสัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ สัตว์ปีก และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ชะมด หมูป่า เก้ง เม่น กระรอกหลายชนิด ทั้งที่อาศัยอยู่บนต้นไม้และพื้นดิน ค้างคาว กระจงป่า หมู ลิงลม ชะนิษฐรมตา แมวป่า เลียงผา นกแซงแซวสีเทา เขี้ยวรุ้ง เขี้ยว นกเขาสีครา นกจับแมลงหัวเทา นกตีทอง นกเขียวก้านทองปิกสีฟ้า ไก่ป่า งูเขียวหางไหม้ งูจงอาง กิ้งก่าบิน ตุ๊กแก จิ้งเหลน ฯลฯ

วิถีชีวิตโดยทั่วไปของชาวบ้านห้วยหินลาดในที่มีความผูกพันกับป่าและธรรมชาติเป็นอย่างมาก ป่าจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชน ที่เป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพร แหล่งพลังงานเชื้อเพลิง ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่ามากมายรวมถึงการนำไม้ในป่ามาทำที่อยู่อาศัย ชาวบ้านทุกคนครอบครัวสร้างบ้านด้วยไม้แบบถาวร ใช้ประโยชน์จากป่าเป็นพื้นที่ทำกินซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันประมาณ 35-40 องศาขึ้นไป มีระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย ทั้งการทำสวนในลักษณะวนเกษตร และการทำไร่หมุนเวียน เป็นระบบที่มีการทำการเกษตรทำซ้ำในระยะเวลาหนึ่งปีและทิ้งให้ไร่ฟื้นตัวในระยะเวลาประมาณ 7 ถึง 10 ปีเป็นวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ เป็นหนึ่งในวิธีที่จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าได้โดยไม่ทำให้ป่าหายไป

ภาพที่ 16 ภาพแผนที่แสดงการถือครองที่ดิน ของ 3 หย่อมบ้าน
ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เศรษฐกิจ

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายมาจากการเกษตร ป่าไม้ และการประมงเป็นหลัก พืชสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด มันสำปะหลัง ส้มโอ ลำไย และลิ้นจี่ ซึ่งเป็นผลไม้สำคัญที่สามารถปลูกได้ในทุกอำเภอของจังหวัด นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายยังขึ้นชื่อในเรื่องของการเพาะปลูกชา อันเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของจังหวัดเชียงรายในปี พ.ศ. 2561 บ้านห้วยหินลาดในเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีอาชีพหลักคือ การทำเกษตรกรรม ประชากรร้อยละ 71 ของประชากรทั้งหมดในชุมชนประกอบอาชีพทำสวนชา และทำไร่หมุนเวียน การทำสวนชาของชาวบ้านห้วยหินลาดในจะปลูกบริเวณริมลำธารตามไหล่เขา ชาที่ปลูกเป็นชาพันธุ์พื้นเมือง โดยปลูกตามธรรมชาติ ใช้ธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี และใช้น้ำน้อย เป็นการปลูกแซมในพื้นที่ป่าโดยไม่ตัดต้นไม้ในป่าทิ้ง (ภาพที่ 17) ในบริเวณเดียวกันได้ปลูกพลับที่เป็นผลไม้เมืองหนาวไว้ด้วย ต้นกล้าของพลับได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวง ชาวบ้านได้นำมาเพาะขยายพันธุ์ด้วยวิธีการทาบกิ่งกับต้นพลับพันธุ์พื้นเมือง ทำให้ต้นพลับมีความแข็งแรงสามารถปรับตัวเข้ากับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ในการทำไร่หมุนเวียนของชุมชน (ภาพที่ 18) เป็นระบบที่มีการทำการเกษตรทำซ้ำในระยะสั้นหนึ่งปีและทิ้งให้ไร่ฟื้นตัวในระยะยาวประมาณ 7 ถึง 10 ปีซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ ชาวบ้านจะใช้เทคนิคเฉพาะ โดยจะตัดต้นไม้ให้เหลือความสูง

ประมาณเอว เพื่อให้ป่าฟื้นสภาพได้เร็วหลังการเก็บเกี่ยว ในไร่ข้าวจะมีการปลูกพืชผัก ผลไม้ สมุนไพรต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย มากกว่า 30 ชนิด และจะมีการทำแนวกันไฟไว้เมื่อต้องการเผากำจัดวัชพืช โดยไม่มีการขุดพลิกหน้าดิน ในแต่ละขั้นตอนของการทำข้าวไร่จะมีการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวปกากะญอที่ว่า “มนุษย์ไม่ใช่เจ้าของธรรมชาติ หากเป็นผู้ที่มาขอใช้ประโยชน์ด้วยความสำนึกบุญคุณ ด้วยความพอดีพอเพียงต่อการดำรงชีพ” ความเชื่อดังกล่าวนี้จะช่วยรักษาสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและ การดูแลธรรมชาติไว้ได้

อีกหนึ่งอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนตลอดปี คือการเก็บของป่านำมาบริโภคและจำหน่าย จะได้ผลิตผลตามฤดูกาล เช่น ผักกูด หน่อไม้ หวาย มะไฟ มะแฟน และเห็ดชนิดต่าง ๆ ชุมชนจะมีวิธีการเก็บของป่าที่เป็นการอนุรักษ์ป่าอย่างเหมาะสม ทำให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างยั่งยืนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกหนึ่งช่องทางที่สร้างรายได้ให้ชาวบ้านคือ น้ำผึ้งจากป่าธรรมชาติ ชาวบ้านจะทำโครงผึ้งด้วยตนเอง และนำไปวางไว้ในป่าชุมชนเพื่อให้ผึ้งมาทำรังและผลิตน้ำผึ้ง โดยจะมีช่วงเวลาในการตั้งกล่องผึ้ง และเก็บน้ำผึ้งตามช่วงฤดูกาลโดยไม่มีการเร่งผลิต ปล่อยให้ได้จำนวนผลผลิตตามธรรมชาติ (ภาพที่ 19) ถือเป็น การสร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติในป่าของชุมชน

ภาพที่ 17 ภาพสวนชา และต้นพลับ ที่ปลูกแซมในพื้นที่ป่า ของชาวบ้านห้วยหินลาดใน

ภาพที่ 18 ไร่หมุนเวียน

ภาพที่ 19 กล่องฝังของชาวบ้าน ในพื้นที่ป่าชุมชน

ประชากร

จังหวัดเชียงรายมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา และชาวจีนฮ่อ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง แต่ละชนชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ประชากรในเขตจังหวัดเชียงราย สามารถแบ่งออกได้หลายกลุ่ม ได้แก่ คนไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา ชาวลาวอพยพ ในอำเภอเวียงป่าเป้ามีจำนวนประชากรประมาณ 75,000 คน ชาวพื้นเมืองได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ช่วงที่เกิดกบฏเงี้ยวมีทั้งไทยยวนและไทยยอง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมือง มีประมาณ 60,000 คน มีชาวเขาเผ่าม้ง ลาหู่ (มุเซอ) ลีซอ และกะเหรี่ยง ประมาณ 15,000 คน โดยเฉพาะเผ่ามุเซอมีมากที่สุด ที่อพยพมาจากต่างถิ่น (สารานุกรมเสรี, 2563)

บ้านห้วยหินลาดโนเป็นชุมชนชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ หรือที่เรียกกันว่ากะเหรี่ยงทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนในชุมชนทั้งสิ้น 22 ครัวเรือน ประชากรรวม 101 คน สามารถแยกเป็นชาย 54 คน หญิง 47 คน และแบ่งตามช่วงอายุได้ดังนี้ เด็กที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 21 คน เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี จำนวน 16 คน วัยทำงานอายุระหว่าง 26 - 60 ปี จำนวน 50 คน และผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 14 คน โดยข้อมูลประชากรนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ณ วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 (ตารางที่ 3)

ปัจจุบันมีจำนวนเด็กและเยาวชนในชุมชนรวม 37 คน คิดเป็นร้อยละ 36.63 ของจำนวนประชากรในชุมชน ทำให้ในชุมชนนั้นมีพลังของกลุ่มเยาวชนที่สามารถดำเนินงานและสานต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้เป็นเวลาอีกหลายปี

ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนประชากรที่อาศัยในบ้านห้วยหินลาดใน

	สภาพทั่วไป	จำนวนสมาชิก	คิดเป็นร้อยละ
1. เพศ	ชาย	54	53.47
	หญิง	47	46.53
	รวม	101	100
2. อายุ	น้อยกว่า 15 ปี (เด็ก)	21	20.79
	15-25 ปี (เยาวชน)	16	15.84
	26-60 ปี	50	49.50
	มากกว่า 60 ปี	14	13.86
	รวม	101	100
3.การศึกษา	ไม่ได้เรียน	39	38.61
	ต่ำกว่า มัธยมต้น	24	23.76
	มัธยมต้น	5	4.95
	มัธยมปลาย/ปวช.	31	30.69
	ปริญญาตรี	2	1.98
	รวม	101	100
4.สถานภาพ	โสด	52	51.49
	แต่งงาน	45	44.55
	ไม่ทราบสถานะ	4	3.96
5.อาชีพ	นักเรียน	23	22.77
	เกษตรกร	74	73.27
	อื่น ๆ	4	3.96
	รวม	101	100

ที่มา: ข้อมูลสำรวจ ณ วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 (จำแนกตามสภาพทั่วไป)

วัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน มีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับธรรมชาติเป็นอย่างมาก รวมถึงการพึ่งพาความเป็นธรรมชาติของป่า ป่าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของชุมชน ป่าเป็นทั้งแหล่งรวมอาหาร ยาสมุนไพรรักษาโรค เป็นแหล่งเชื้อเพลิงให้พลังงาน เป็นวัสดุในการก่อสร้าง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมถึงเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย ดังนั้นการรักษาป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดจึงเป็นสิ่งสำคัญ การพึ่งพาป่าอย่างมีกฎระเบียบ เป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืนเช่นเดียวกัน

ออที เกอะ ตอที ออก่อ เกอะ ตอก่อ
ได้กินจากน้ำต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่าต้องรักษาป่า

การถ่ายทอดจิตสำนึกผ่านปรัชญาของชาวปกากะญอในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน เริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยมีพิธี “ผูกสายสะดือ (รก)” ของเด็กไว้กับต้นไม้ใหญ่ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน มีความเชื่อว่า ชาวปกากะญอที่คลอดบุตรออกมา บิดาจะนำสายสะดือหรือรกใส่กระบอกไม้ไผ่ นำผ้ามาปิดปากกระบอกมัดด้วยดอกไม้ไผ่ และนำเอาตาเหลว³ (ภาพที่ 20) มาติดไว้ด้านหน้ากระบอกไม้ไผ่ (ภาพที่ 21) มีการร้องเพลงสวดเพื่อทำพิธีเรียกขวัญให้เด็กทารก จากนั้นนำกระบอกไม้ไผ่ไปผูกไว้กับต้นไม้ เลือกลงเป็นไม้ผลสามารถรับประทานได้ โดยมัดดอกเพียงรอบเดียว และใช้มือเพียงข้างเดียวในการมัด เป็นอันเสร็จพิธี และต้นไม้ที่ห้ามใครตัดหรือทำลายโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้เจ้าของต้นไม้ที่มีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ต้นไม้นี้จะอยู่ในพื้นที่ป่าที่เรียกว่า ป่าเดปอ หรือ ป่าสะดือ

ตั้งแต่อดีตชุมชนบ้านห้วยหินลาดในมีวิธีการดูแลรักษาป่า ที่สอดคล้องกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี วิถีชีวิต และมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ผี ว่าจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในป่า ไร่ นา ลำธารทั่วไป ที่เรียกกันว่าเจ้าป่าเจ้าเขา จากความเชื่อนั้นทำให้ผีและวิญญาณเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมและค่านิยมของชาวปกากะญอหลายประการ ชาวบ้านห้วยหินลาดในยังมีเชื่อว่า “ถ้าคนรักษาป่า ป่าก็จะช่วยรักษาคน” การเปลี่ยนแปลงในชุมชนเริ่มขึ้นจากการเกิดสัมปทานป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ. 2517 มีคนภายนอกเริ่มมาบุกรุกป่า ตัดต้นไม้ในป่า เป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนเอง โดยมีแนวคิดในการตั้งกฎระเบียบเพื่อดูแลป่าชุมชน ประกอบด้วย ข้อห้ามตามประเพณี เช่น ห้ามทำไร่บริเวณป่าต้นน้ำ ตาน้ำ เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแลอยู่ ห้ามตัดไม้บริเวณป่าสะดือ และบริเวณป่าช้า ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการตั้งกฎข้อห้ามอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ห้ามเลื่อยไม้เพื่อนำไปขาย ไม้ที่ใช้ทำพื้นต้องเป็นไม้แห้งตายเท่านั้น หรือเป็นกิ่งไม้ การนำไม้มาสร้างบ้านต้องผ่านการพิจารณา

³ ตาเหลว เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นมงคล เป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ บ่งบอกถึงเขตหวงห้าม เขตป้องกันสิ่งชั่วร้ายและสิ่งไม่ดี ตาเหลวเป็นเครื่องจักรสานชนิดหนึ่ง ทำจากดอกไม้ไผ่หนึ่งก้านที่หักไปมาเป็นแฉก หรือทำจากดอกหลายก้านมาสานรวมกันเป็นแฉก ภาษากลางเรียกว่า เผลว

จากคณะกรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ จากวิถีชีวิตชาวปกากะญอเป็นชาวเขาที่มีการอาศัยอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกันตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้บนยอดดอยที่เป็นแหล่งอาศัย สร้างบ้านเรือนของชาวปกากะญอ จึงมีความอุดมสมบูรณ์และเต็มไปด้วยป่าไม้ที่หนาทึบ เช่น เขตป่าและภูเขาบนดอยอินทนนท์ ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ หรือเขตป่าไม้ บริเวณลุ่มแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมถึงพื้นที่บ้านห้วยหินลาดในแห่งนี้ ความเชื่อในเรื่องขวัญ รวมทั้งการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการเซ่นไหว้เจ้าที่ และบอกกล่าวบรรพชนให้อุดหนุนค้าจุน ช่วยให้งานการงานนั้น ๆ ให้เจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมให้ได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาอีกด้วย พื้นที่บริเวณป่าช้า เป็นอีกพื้นที่ที่แสดงถึงวิถีความเชื่อซึ่งเป็นป่าที่ใช้ฝังศพโดยพิธีกรรมของชาวปกากะญอ ป่าในส่วนนี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีความเชื่อว่าหากใครเข้าไปทำลายป่าส่วนนี้ ครอบครัวจะอยู่ไม่เป็นสุข ในทุกปีชาวปกากะญอจะมีการเลี้ยงผีทั้งก่อนการลงมือทำไร่ และหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่า ปกป้องคุ้มครอง รักษาให้พ้นจากโรคภัยต่าง ๆ และขอให้ผีพินธุอาหารอุดมสมบูรณ์

ประเพณีของชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดในที่มีประจำทุกปี คือ ประเพณีมัดมือปีใหม่กะเหรี่ยง จัดขึ้น 2 ครั้งใน 1 ปี คือประมาณเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคม พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำจะจัดในช่วงต้นฤดูฝนหลังซ่อมแซมเหมืองโดยจะกำหนดเป็นเดือน 9 แรม 9 ค่ำของทุกปี การทำพิธีจะมีการปรึกษาหมอดูผีเพื่อเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ และจะเก็บเงินจากทุกหลังคาเรือนตามที่ตกลงกันไว้ เพื่อซื้อของเซ่นไหว้ นอกจากนี้ยังมีพิธีอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น การเลี้ยงผีฝ่าย เป็นต้น

ภาพที่ 20 ภาพตาเหลว

ที่มา: <http://9mahawed.blogspot.com>

ภาพที่ 21 ต้นไม้ในป่าสะตือ

ที่มา: โอชิ จ่อวาลู, 2562

การแต่งกายของชาวปกากะญอผู้ชายนิยมใส่เสื้อแขนสั้นสีดำหรือแดง มีเชือกถักเป็นพู่รัดเอว สวมกางเกงสีดำขายาวแบบจีนเรียกว่า “เตี้ยสะตือ” หรือบางครั้งก็สวมโจรงแบบพม่า ใช้ผ้าโพกศีรษะสีต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันปกากะญอผู้ชายหันมาสวมกางเกงแบบคนพื้นราบบ้างแล้ว สำหรับชาวปกากะญอผู้หญิงในสมัยโบราณมีการกำหนดกฎข้อห้ามอยู่หลายข้อ จึงมีการแต่งกายที่แยกแยะออกไปอย่างชัดเจน ระหว่างผู้หญิงที่โสดกับผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะถือประเพณีการแต่งกายอย่างเคร่งครัด โดยผู้หญิงโสดจะสวมชุดกระโปรงทรงกระสอบท่อนเดียวสีขาวยาวลงไปถึงข้อเท้า (ภาพที่ 22) เสื้อทรงกระบอกแขนสั้น คอเป็นรูปตัววี ถักด้วยสีแดงขลิบรอบคอเสื้อผ่าลงไปถึงช่วงล่าง ระหว่างเอวจะทอด้วยผ้าสีแดงคาดไว้คล้ายเข็มขัด ส่วนใหญ่ชาวปกากะญอผู้หญิงจะทอผ้าใช้เองด้วยเครื่องทอมือแบบง่าย ๆ ตามประเพณี ผู้หญิงนิยมไว้ผมยาวทำเป็นมวยพันด้วยด้ายสี หรือโพกผ้าเป็นสีเดียวกันกับเสื้อและกระโปรง ใส่ต่างหูเป็นรูปกลมมีพู่ห้อย นิยมพันคอด้วยเส้นด้ายและสร้อยลูกปัด ส่วนหญิงสาวที่แต่งงานแล้วเสื้อและผ้าขึ้นแยกกันเป็นสองท่อน สีที่ใช้จะเป็นสีแดงและดำ (ภาพที่ 23) จะไม่แต่งชุดสีขาว แต่จะสวมเสื้อคอวีสีดำสั้นแค่อว ชายเสื้อด้านล่างเย็บด้ายสีประดับลูกเดือยหรือลูกปัดสีขาว เป็นรูปตารางหมากรุกหรือจุดสีขาว ๆ สวมผ้าขึ้นสีแดงหรือลายอื่น ๆ ยาวถึงข้อเท้าและโพกศีรษะ ต่อมาสามารถสวมใส่ได้หลากหลายมากขึ้น ปัจจุบันการแต่งกายมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่ชุมชนได้รับอิทธิพล แต่ยังคงความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ จะเห็นได้ในช่วงงานทำบุญ งานปีใหม่ของชาวปกากะญอ (ภาพที่ 23)

ในสมัยก่อนหากมีคนในครอบครัวออกไปทำงานนอกบ้าน บ้านนั้นจะไม่มี การทอผ้าหรือ ขึ้นด้าย เพราะมีความเชื่อว่า การทอผ้าเป็นการสอดขัดกันเอง เส้นด้ายจะทำให้เกิดปัญหาและ อุปสรรค ถ้าไม่มีการทอผ้าไว้ การเดินทางก็จะราบรื่น เด็กที่เกิดมาทุกคนเมื่อครบ 1 ปี ผู้เป็นมารดา จะต้องทอผ้าทำชุดให้และต้องทอให้เสร็จภายใน 1 วัน หากทอไม่เสร็จภายใน 1 วันให้ทอให้เสร็จ ภายใน 3 วัน ห้ามทอ 2 วัน และต้องไม่มีคนเสียชีวิตในวันนั้น เพราะจะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ผ้าฝืนนั้น จะไม่สามารถนำมาใช้ได้ ต้องเริ่มทอใหม่ หญิงสาวจะทำการทอผ้าเก็บไว้ก่อนที่จะแต่งงานและ เย็บย้อมให้กับผู้ชายที่จะแต่งงานด้วยโดยนิยมปักเม็ดเต็อยไว้บนผ้า เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้สวมใส่ อยู่เย็นเป็นสุข

ภาพที่ 22 ภาพหญิงสาวโสดใส่ชุดขาวยาว

ที่มา: Facebook : บัณฑิต เวชกิจ (เขาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2562

ภาพที่ 23 ภาพการแต่งกายของชาวปกากะญอ

ที่มา: Facebook : อาทิตย์ ศิริ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2562

จังหวัดเชียงรายมีประเพณีและวัฒนธรรมหลากหลายที่มีต้นกำเนิดมาจากถิ่นฐานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีอายุมายาวนาน และมีการสืบสานต่อเนื่องกันมา จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ แห่พระเวดเวียง ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปเวดเวียงเชียงราย ปอยหลวง งานบุญปอยหลวงเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา งานประเพณีสงกรานต์ (ปาเวณี ปีใหม่เมือง) งานเทศกาลลั่นจี่และของดีเมืองเชียงราย งานไหว้สาพญามังรายเป็นพิธีบวงสรวงพญามังราย วันเพ็ญพุธ (วันเป็งปู้ด) เป็นประเพณีตักบาตรเที่ยงคืนก่อนรุ่งเช้าสู่วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำที่ตรงกับวันพุธ ตามวัฒนธรรมและความเชื่อของบรรพบุรุษชาวล้านนาไทย ที่เชื่อกันว่าพระอุปกุตซึ่งเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งแปลงกายเป็นสามเณรน้อยมาบิณฑบาตโปรดสัตว์โลกในยามเที่ยงคืน และชาวล้านนาในอดีตเชื่อว่าการทำบุญตักบาตรถวายพระอุปกุตในวันเพ็ญพุธก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีบุญ มีโชคลาภและร่ำรวย บังเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต โดยบรรพบุรุษชาวล้านนาเชื่อว่า ทุกคืนที่ย่างเข้าสู่วันพุธขึ้น 15 ค่ำ เป็นวันเพ็ญพุธ งานอนุรักษ์มรดกไทยล้านนา จัดในเดือนเมษายน มีการจัดนิทรรศการและการแสดงแบบไทยล้านนา งานประเพณีขึ้นพระธาตุดอยตุง จัดขึ้นในวันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือนหกเหนือหรือประมาณเดือนมีนาคม เป็นประเพณีของชาวล้านนา ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก เป็นประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อของผู้คนที่อยู่ริมแม่น้ำ ประเพณีไล่ชิงช้าของชาวอีโก้ หรือที่เรียกตนเองว่า “อาฮา” การนับถือศาสนาของชาวบ้านห้วยหินลาดในยังคงนับถือบรรพบุรุษและมีการทำพิธีทั้งแบบของชาวปกากะญอและแบบของศาสนาพุทธตามความเชื่อในแต่ละประเพณี

1.2 พัฒนาการและกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

1.2.1 พัฒนาการกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลความเป็นมาและพัฒนาการการเกิดกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน ผ่านการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบกับค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ สามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในเกิดขึ้นภายใต้พัฒนาการกลุ่มในแต่ละยุคสมัย กลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน มีการก่อตั้งและปฏิบัติงานมานานกว่า 20 ปี นับตั้งแต่การตั้งหลักปักฐานที่อยู่อาศัย มีกิจกรรมเกิดขึ้นมากมายที่เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ทำให้เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถูกปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น ทุกช่วงเวลาจะถูกพัฒนาเพื่อให้ตามเท่าทันโลกยุคปัจจุบัน พัฒนาการกลุ่มของเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในสามารถแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อตั้งกลุ่ม (เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2518)

เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 มีการก่อสร้างถนนหมายเลข 1150 สายพร้าว-เวียงป่าเป้า เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่าง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ กับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นเส้นทางคมนาคมที่ทำให้ความเจริญจากภายนอก เข้าสู่ภายในพื้นที่ที่เป็นผืนป่าซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านห้วยหินลาดใน เส้นทางคมนาคมนี้ทำให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงถนนเส้นนี้สามารถเดินทางเข้าเมืองได้สะดวกมากยิ่งขึ้น รวมถึงบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงชุมชนได้มากขึ้นเช่นกัน เมื่อความเจริญเริ่มเข้ามา ย่อมมาคู่กับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นแน่นอน เพียงแต่จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับชุมชนเองว่าจะรับและปรับตามการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้หรือไม่ สมาชิกในชุมชนบ้านห้วยหินลาดในได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเข้าถึง จึงได้รวมกลุ่มกัน เพื่อพูดคุยปรึกษาหารือกันโดยใช้ชื่อเรียกว่า “สภาองไฟ” (ภาพที่ 24)

ภาพที่ 24 ภาพลักษณะการประชุมสภาองไฟของบ้านห้วยหินลาดใน

ที่มา: <http://www.roypalang.org>

ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 เริ่มจากผู้นำชุมชน อย่างพ่อปรีชา ศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชนบ้านห้วยหินลาดโน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำสูง ชอบเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์กว้างไกลมองเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงร่วมกันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในชุมชน ได้นำปรัชญาของบรรพบุรุษที่ว่า “ได้กินจากน้ำ ต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่า ต้องรักษาป่า” เป็นแนวคิดที่ให้ทุกคนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ อีกหนึ่งแนวคิดคือ “ที่ทำกินมีความสำคัญต่อชีวิตมากกว่าที่อยู่อาศัย ถ้าไม่มีผืนดินก็จะไม่มีที่ปลูกข้าวกิน” พ่อปรีชาได้กล่าวไว้อีกว่า “ที่ทำกินของชาวปกากะญอ คือป่า และลำห้วยซึ่งเป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติ ในอนาคตที่ทำกินจะหายากกว่าทองคำ จึงต้องดูแลด้วยความเคารพ” ชุมชนจึงร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ และข้อห้ามตามประเพณี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน

ในปีเดียวกัน ได้มีการสร้างกลุ่มเยาวชนขึ้นมาครั้งแรก อย่างไม่เป็นทางการ เกิดจากกลุ่มคนที่มีความต้องการเดียวกันมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน สมาชิกในชุมชนได้มีการปรึกษากันในเรื่องของความเป็นชุมชนชาวปกากะญอที่อยู่ร่วมกับป่า เมื่อคนพื้นราบยังไม่รู้จักบ้านห้วยหินลาดโน และติดภาพของชาวเขาที่ตัดไม้ทำลายป่า จึงได้ปรึกษาหารือกันเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านห้วยหินลาดโนให้คนภายนอกได้รู้จักและยอมรับว่าเป็นชุมชนที่มีการรักษาป่า ดูแลและอยู่ร่วมกับป่าได้โดยไม่เป็นผู้ทำลาย เริ่มจากผู้นำชุมชน อย่างพ่อปรีชา ได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่แสดงออกให้ผู้คนภายนอกรู้จักและเห็นความสามารถของชาวบ้านห้วยหินลาดโน กิจกรรมแรกที่ได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นและลงมติให้เกิดขึ้นคือ การจับกลุ่มเพื่อสร้างค่ายมวย เพราะในชุมชนมีเยาวชนที่เป็นผู้ชายและมีความสนใจในกีฬา นี้ รวมถึงความเป็นเยาวชนยังมีความคึกคะนอง ไม่อยากให้ไปก่อการทะเลาะวิวาทกัน จึงชักชวนมาต่อค่ายมวย เพราะถือเป็นการแสดงความสามารถ และยังแสดงถึงความเป็นนักสู้ไม่ยอมแพ้ต่อสิ่งต่าง ๆ โดยง่าย ยังทำให้เป็นที่รู้จักของคนอื่น ๆ นอกชุมชน ในนามค่ายมวย “ลูกเจ้าพ่อหินลาด” จะมีเฉพาะเยาวชนชายเท่านั้นที่เข้าร่วมฝึกมวยและแข่งขัน ในการแข่งขันแต่ละครั้งมีทั้งได้รับชัยชนะและการพ่ายแพ้กลับมา ทำให้กลุ่มเยาวชนได้รู้จักการเรียนรู้จากสังคมนอกชุมชน สังคมของความเป็นนักกีฬา สังคมของความเป็นนักสู้ ที่ต้องใช้ ความรัก ความชอบ และความอดทนในการทำกิจกรรมนี้ ยังทำให้กลุ่มเยาวชนในชุมชนมีความเหนียวแน่นมากขึ้นอีกด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 หลังจากรัฐบาลประกาศให้บริเวณบ้านห้วยหินลาดโน เป็นเขตพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติ และมีนโยบายให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ป่า ชาวบ้านจึงได้ประชุมและรวมกลุ่มกันจัดตั้งโครงสร้างอย่างชัดเจน โดยชุมชนเลือกให้พ่อปรีชา ศิริ (ผู้นำธรรมชาติ) และ นายนู ปะปะ (ผู้นำพิธีกรรม) เป็นประธานดำเนินการประชุมร่วมกัน มีการแบ่งงานเพื่อแยกกันดูแลในด้านต่าง ๆ และเพื่อไปเจรจากับเจ้าหน้าที่อุทยานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ คอยให้คำปรึกษา ภายหลังจากการเจรจา เจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบและพูดคุย จึงได้เห็นว่าชาวปกากะญอ บ้านห้วยหินลาดโน มีแนวคิดในเรื่องการอนุรักษ์และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างชัดเจน ชาวบ้านกับ

เจ้าหน้าที่อุทยานจึงได้ร่วมมือกันอนุรักษ์และจัดการดูแลป่า ส่งผลให้สภาพป่ายังคงมีความอุดมสมบูรณ์จนถึงปัจจุบัน และยังเป็นพื้นที่ป่าต้นแบบสามารถให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาเรียนรู้ได้

ระยะที่ 2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ และระยะที่ 3 ระยะการผนึกรวม (การเกิดบรรทัดฐาน)

เนื่องจากกลุ่มผู้นำเยาวชนที่สร้างขึ้นมากในสองระยะนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน และกลุ่มที่ทำงานประสานงานกับเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ นอกชุมชน ทั้งสองกลุ่มนี้เกิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาที่ไม่ห่างกัน จึงทำให้มองได้ว่าระยะนี้เกิดขึ้นควบคู่กับระยะที่เกิดบรรทัดฐาน

ระยะนี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2539 พ่อปรีชา ศิริ เกิดแนวคิดที่จะรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมในชุมชน เน้นเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก รวมถึงการสร้างแนวคิดให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ และรู้จักวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของชาวปกากะญอ โดยรวมเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ยังไม่มีการแบ่งหน้าที่ แต่สร้างเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติของกลุ่มให้ชัดเจน โดยทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบกับสิ่งที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลือในทุก ๆ กิจกรรมของชุมชน ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครของชุมชน เช่น การเขียนป้ายรณรงค์ การช่วยเหลืองานบุญ งานศพ เป็นต้น

จากการร่วมกันดูแลรักษาป่าของคนในชุมชน ที่นำโดยพ่อปรีชา ทำให้ชุมชนได้รับรางวัลเรื่องการอนุรักษ์ป่ามากมาย รวมถึงรางวัลลูกโลกสีเขียว ประเภทชุมชน ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2542

ต่อมาปี พ.ศ. 2543 ได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนอย่างเป็นทางการขึ้นมา จากการชักชวนเยาวชนประมาณ 10 คน มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน แต่การทำงานเป็นลักษณะของการร่วมกันลงมือปฏิบัติ โดยมีหน้าที่หลักที่ได้รับมอบคือ การดำเนินงานในการทำแนวกันไฟ และเฝ้าระวังไฟป่า จะมีการประชุมร่วมกันทั้งชุมชน และนัดหมายการเตรียมอุปกรณ์ ซ่อมอุปกรณ์ที่ใช้ในการดับไฟป่า จะมีเยาวชนผู้หญิงที่ช่วยจัดเตรียมเรื่องของอาหารเพื่อนำไปรับประทานระหว่างวัน ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เยาวชนกลุ่มนี้ได้จัดขึ้นและเกิดเป็นรูปธรรม เช่น การเพาะชำพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพื่อปลูกเสริมในพื้นที่ป่าร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน และแจกจ่ายให้กับคนนอกชุมชนเพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อไป ยังรับหน้าที่จัดการเรื่องขยะของชุมชน โดยการแยกขยะและกำจัดขยะ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านลดการนำขยะจากในเมืองเข้าสู่หมู่บ้าน ยังได้รับหน้าที่ในการจัดทำป้ายชื่อต้นไม้ที่เป็นภาษาปกากะญอและภาษาไทย เพื่อให้คนนอกชุมชนและเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้ และรู้จักต้นไม้ในท้องถิ่น มีการจัดบอร์ดนิทรรศการเพื่อเป็นแหล่งรับรู้ข่าวสารจากภายนอกชุมชน ในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะมีกลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นกลุ่มหลักในการรับหน้าที่ดูแลกิจกรรมเพื่อให้ดำเนินต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนขึ้นมา และในปีเดียวกัน ได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชนบ้านห้วยหินลาดในขึ้นมา เป็นการออมเงินจากสมาชิกในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อนำเงินมาใช้ในการกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนรับผิดชอบ เช่น การทำแนวกันไฟ งานบุญ งานพัฒนาชุมชน เป็นต้น เงินส่วนนี้ผู้ที่บริหารจัดการจะเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชน

ภาพที่ 25 ภาพกิจกรรมการปลูกต้นไม้เสริมป่า

ภาพที่ 26 ภาพกิจกรรมการทำแนวกันไฟ

ภาพที่ 27 ภาพเขียนป้ายชื่อต้นไม้เป็นภาษาปกากะญอ
ที่มา: สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2562

ภาพที่ 28 ภาพจัดการขยะชุมชนของกลุ่มเยาวชน
ที่มา: สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2562

ช่วงปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2546 กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาด ได้เข้ารับการอบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาภาคเหนือ และจัดตั้งทีมสืบสานภูมิปัญญาขึ้น พร้อมทั้งร่วมกับเครือข่ายกลุ่มภาคเหนือในการทำกิจกรรมดูแลป่าอย่างจริงจัง ทีมสืบสานภูมิปัญญาชุมชนทำการค้นหาผู้รู้ในหมู่บ้านเพื่อศึกษาความรู้ด้านภูมิปัญญาโดยการบอกเล่าและร่วมปฏิบัติจริง ได้มีการจัดบันทึกเป็นรูปเล่ม โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามถนัดของแต่ละคน เช่น สัมภาษณ์ วาดภาพ เขียนตัวหนังสือ เย็บเล่ม เป็นต้น จนกระทั่งเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชนที่เป็นรูปเล่ม (ภาพที่ 29) เช่น การจักสาน สมุนไพร การย้อมสีธรรมชาติ การทอผ้า ดนตรีเพลงท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน บทอา เป็นต้น เพื่อนำไปประยุกต์เป็นหนึ่งในสื่อการเรียนการสอน และเป็นแบบแผนสำหรับส่งต่อไปให้กับเยาวชนรุ่นต่อไป และผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ บทบาทของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน เกิดจากการพิสูจน์ความเข้มแข็งอดทน เอาจริงเอาจังต่อภาระหน้าที่ ที่มีต่อชุมชน ทำให้หมู่บ้านมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมบวชป่าและพิธีสืบชะตาป่า โดยกลุ่มเยาวชนจะเป็นกลุ่มหลักในการดำเนินงานทุกอย่าง เช่น เตรียมสถานที่ ทำหนังสือเชิญผู้เกี่ยวข้อง นัดหมายชาวบ้าน เตรียมอุปกรณ์ เตรียมอาหาร รวมทั้งเสนอแผนงานเพื่อขอรับการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว นอกเหนือจากงานภายในหมู่บ้านแล้ว กลุ่มเยาวชนห้วยหินลาดใน ยังทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการทำพิธีบวชป่าให้กับหมู่บ้านข้างเคียง เป็นวิทยากรในการประชุมเครือข่ายและจัดประชุม เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงชาวปกากะญอ ใน 7 หย่อมบ้าน รวมทั้งติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวด้านนโยบายต่าง ๆ เพื่อร่วมรับรู้ปัญหาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และนำข่าวสารมาแจ้งให้ชาวบ้านในชุมชนทราบโดยทั่วกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนกับเยาวชนรุ่นใหม่

ภาพที่ 29 ภาพเยาวชนร่วมศึกษาทั้งทฤษฎี และร่วมปฏิบัติ ถ่ายทอดเป็นเอกสารการเรียนรู้

ภาพที่ 30 การประชุมกลุ่มสตรีในชุมชน
ที่มา: สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2562

ระยะที่ 4 ระยะปฏิบัติการ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 มีการจัดค่ายเยาวชนครั้งแรกที่บ้านห้วยงู แม่ปูน้อย มีสมาชิกรุ่นแรกจำนวน 43 คน (บ้านห้วยหินลาดใน กับบ้านห้วยหินลาดนอก) เยาวชนที่เข้าร่วมมีอายุเริ่มต้นประมาณ 16 ปี ไปจนถึง 20 ปี หรือช่วงวัยมัธยมปลาย เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของชาวปกากะญอที่ได้จากการรวบรวม มาส่งต่อให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยน และนำไปปฏิบัติจริงได้ เช่น การจักรสาน สมุนไพร การย้อมสีธรรมชาติ การทอผ้า บทบาทเพลง นิทานพื้นบ้าน ดนตรี เป็นต้น ระยะเวลาในการจัดค่ายเยาวชน คือ 3 วัน 2 คืน กิจกรรมภายในค่ายมีการจัดแบ่งเป็นฐานความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีการเรียนรู้ที่ทั่วถึง ทั้งทางด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในส่วนของผู้ให้ความรู้เป็นวิทยากรที่ได้รับเชิญจากนอกชุมชน และในชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องสมุนไพร นิทานพื้นบ้าน ภาษาท้องถิ่น ป่า ฯลฯ ทุก ๆ กิจกรรมล้วนให้ความรู้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านเป็นการสร้างฐานความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนของชาวปกากะญอ เพื่อรักษาและสืบทอดต่อไป ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่เยาวชนไม่ได้รับจากในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างแท้จริง และยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ ช่วยฝึกทักษะการวิเคราะห์ เรียนรู้เรื่องนโยบาย เน้นเกี่ยวกับการดูแลป่า การจัดการป่าด้วยวิธีต่าง ๆ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลโดยกลุ่มเยาวชนเป็นผู้ดำเนินการ ในปีเดียวกันมีงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เกี่ยวข้องกับภาวะโลกร้อน และไร่มุมนเวียน ได้นำความรู้มาเผยแพร่ให้ชุมชนทราบ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับไร่มุมนเวียนได้อย่างถูกต้องมากขึ้น กิจกรรมค่ายเยาวชนนี้จัดมาอย่างต่อเนื่อง แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอด เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของทั้งกลุ่มผู้นำเยาวชน ในเรื่องของการดูแลภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมด ภายใต้การดูแลของกลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นพี่ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของเยาวชนที่เข้าร่วม รวมถึงเป็นการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับ บางคนสามารถนำไปปรับใช้ได้ และบางคนสามารถนำไปถ่ายทอดต่อได้อีกด้วย

จากการปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ตั้งแต่เริ่มรวมตัวกันทำกิจกรรม ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2548 กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ได้รับรางวัล ลูกโลกสีเขียวประเภทกลุ่มเยาวชนมีสมาชิก 16 คน ที่ดำเนินงานมา 9 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2548

ภาพที่ 31 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2562

ที่มา: Facebook : กาญจนา เหล็กโพธิ์ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2562

กลุ่มเยาวชนได้นำหลักการ วิธีการที่ได้รวบรวมและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติ กระบวนการวิเคราะห์ และกระบวนการสังเคราะห์ ที่สามารถนำมาใช้ได้จริง แต่จะปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของบริบทที่เปลี่ยนไป ปรับให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเยาวชนและชุมชนให้มากที่สุด ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2558 เป็นระยะเวลา 10 ปี ที่การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ กิจกรรม

ในส่วนของกิจกรรมค่ายเยาวชนมีการเว้นช่วงการจัดค่ายออกไป อาจด้วยปัญหาในเรื่องของงบประมาณ รวมถึงปัญหาของผู้ดูแลหลักในการจัดค่ายเยาวชน แต่ได้มีการกลับมาจัดค่ายเยาวชนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2559 มีสมาชิกเข้าร่วมจากหลายหอย่อมบ้าน ทั้งบ้านห้วยหินลาดนอก บ้านผาเอื้อง บ้านห้วยทรายขาว และบ้านห้วยหินลาดในเอง สถานที่จัดค่ายอยู่ภายในบริเวณของบ้านห้วยหินลาดใน เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนการจัดค่ายเยาวชน เพื่อให้ดำเนินการต่อเนื่องได้ทุกปี โดยได้รับการสนับสนุนการจัดค่าย จากชาวบ้านในชุมชนเอง และชาวบ้านจากหอย่อมบ้านอื่น ๆ ที่ส่งเยาวชนมาร่วมกิจกรรม รวมถึงหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ ทำให้การจัดค่ายเยาวชนยังมีมาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน คือในปี พ.ศ. 2562 โดยการจัดค่ายเยาวชนแต่ละปี ผู้ดำเนินการหลักจะเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และมีที่ปรึกษาหลัก

คือ กลุ่มผู้นำเยาวชนที่เคยเป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา โดยภายในกิจกรรมจะเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาวปาเกะญอ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีส่วนในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ

ในปีเดียวกันนี้ ชุมชนบ้านห้วยหินลาดในยังได้รับรางวัล “ค่าของแผ่นดิน” ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ประเภทชุมชน โดยคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ โดยมีพ่อหลวงชัย ประเสริฐ โทคะ เป็นตัวแทนในการรับรางวัลในครั้งนี้ เป็นรางวัลที่แสดงให้เห็นถึง ศักยภาพของชุมชนที่ทำให้ประโยชน์ต่อสังคม ด้วยความเสียสละ และเต็มใจ และเป็นการดำเนินตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้วยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาประพาดปฏิบัติ ตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี ซื่อสัตย์สุจริตอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลเป็นรูปธรรม และเป็นแบบอย่างที่จะช่วยกระตุ้นให้ชุมชนอื่น ๆ นำไปประพาดปฏิบัติและสร้างผลงานที่ทำให้คุณประโยชน์ให้แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น เด็ก เยาวชน หรือผู้สูงอายุ ต่างก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

จากอดีตจนถึงปัจจุบันกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายกิจกรรมที่ยังคงอยู่ และบางกิจกรรมต้องถูกยกเลิกไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาหรือด้วยวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ ทำให้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความแตกต่างกันออกไป เช่น กิจกรรมค่ายมวยลูกเจ้าพ่อหินลาด นักกีฬามวยมีจำนวนลดลง อาจเป็นเพราะการถ่ายทอด หรือการส่งต่อกีฬามวยไม่มีความต่อเนื่องทำให้ปัจจุบันมีจำนวนนักมวยของชุมชนเหลือเพียง 1 คนเท่านั้น กิจกรรมค่ายเยาวชนที่ปัจจุบันยังคงมีการจัดต่อเนื่องทุกปี เพราะได้รับการปลูกฝัง ได้รับการถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง อาจเพราะเป็นกิจกรรมที่ทุกคน ทุกวัย ในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ รวมถึงกิจกรรมภายในค่ายเยาวชนมีความหลากหลายน่าสนใจ สนุกสนาน อีกทั้งยังสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาถ่ายทอดต่อไปเรื่อย ๆ ได้ ฯลฯ จากกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้กลุ่มเยาวชนยังคงดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ยังไม่มีลักษณะที่ทำให้เห็นว่าจะเกิดการแยกตัว ส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการพัฒนาไปได้ตลอดขึ้นอยู่กับผู้นำที่เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตัวเยาวชนเอง และเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง การมีผู้นำที่เป็นตัวอย่างที่ดี ย่อมทำให้ผู้ตามเคารพและปฏิบัติตามสิ่งที่ดีตาม รวมถึงการรักษาและส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเยาวชน การมีกระบวนการต่อเนื่องของแต่ละกิจกรรม เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้ส่งต่อข้อมูล ถ่ายทอดกิจกรรมต่าง ๆ ได้มาก อีกทั้งยังมีทีมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแบ่งปันความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังที่จะมารับบทบาทหน้าที่เป็นผู้จัดการกระบวนการต่อไป ในชุมชนยังมีการดูแลกันเป็นเสมือนคนในครอบครัว ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ง่าย เพราะทุกคนมีความเอื้อเฟื้อและใส่ใจต่อกัน

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	รุ่นก่อตั้ง กลุ่มผู้นำเยาวชน	
พ.ศ. 2518	ระยะที่ 1 ระยะก่อตั้งกลุ่ม (Forming Stage)	
พ.ศ. 2518	มีการก่อสร้างถนนหมายเลข 1150 สายพร้าว-เวียงป่าเป้า ชุมชนจึงได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยใช้อีชื่อเรียกว่า “สภาองไฟ” เพื่อเตรียมตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	เป็นกิจกรรมที่พัฒนามาจากการปรึกษาหารือ การประชุม การนั่งรวมกลุ่มล้อมกองไฟกัน เป็นวิถีชีวิตที่ชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ได้ทำเป็นปกติ โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว เป็นการสนทนาในประเด็นต่าง ๆ แบบไม่เป็นทางการ หัวข้อหรือประเด็นต่าง ๆ นั้นมาจาก การแสดงออกทางความคิดเห็นของชาวบ้านที่มาร่วม เมื่อเห็นว่าประเด็นไหนสำคัญ จึงมีการนำมาอภิปรายกันต่อไป
พ.ศ. 2519	รุ่นก่อตั้ง กลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 1	
พ.ศ. 2519	ในระหว่างนี้เป็นช่วงของการดำเนินการดำเนินกิจกรรมหลังจาก การประชุมสภาองไฟ โดยหัวข้อที่นำมาดำเนินการต่อ เป็นประเด็นของการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น และ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า รวมทั้งเริ่มมีการทำแนวกันไฟ ตามแนวเขตใกล้พื้นที่ชุมชน และพื้นที่สำหรับทำนา ทำไร่ แต่ละกิจกรรมนั้นยังไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ แต่ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน	ทำแนวกันไฟ เป็นกิจกรรมที่ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำเพื่อป้องกันไฟป่า ในช่วงฤดูร้อน ช่วงที่ป่ามีความแห้งแล้งทำให้ง่ายต่อการถูกเผาไหม้ทั้งไฟ จากธรรมชาติ และไฟจากฝีมือมนุษย์ แนวกันไฟจะทำในบริเวณขอบเขตไร่มุขเวียน และไร่นาของแต่ละครัวเรือน เพื่อให้ไฟป่าลุกลามมาใหม่ พื้นที่ทำกินได้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
พ.ศ. 2527	<p>รุ่นก่อตั้ง กลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 1</p> <p>- พ.ศ. 2527 พ่อปรีชา ศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชน ได้ตระหนักถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ ภายนอกชุมชน และอาจจะเข้ามามีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงภายในชุมชน จึงใช้คำสอนของบรรพบุรุษ เป็นแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งกฎข้อห้าม ตามประเพณีของชาวปกากะญอ ชุมชนยังได้ ร่วมกันหาวิธีในการสร้างพื้นที่ให้กับชาวปกากะญอ เพื่อไม่ให้คนข้างนอกมองว่า ปัญหาการบุกรุกป่า ปัญหาการเผาป่า มาจากคนที่อยู่กับป่า สมาชิกใน ชุมชนได้มีการปรึกษากันและได้รวมกลุ่มกันสร้างค่าย มวยโยนวม “ลูกเจ้าพ่อหินลาด” เพื่อเป็นช่องทางใน การสร้างชื่อให้คนภายนอกได้รู้จักบ้านห้วยหินลาดใน และให้คนภายนอกรู้จักเรื่องราวของ คนอยู่กับป่า</p>	<p>- ค่ายมวยลูกเจ้าพ่อหินลาด เป็นกิจกรรมที่เริ่มต้นจากคนในชุมชนได้ร่วมกันคิดหา วิธี หากิจกรรมที่จะทำให้คนพื้นราบได้รับรู้ และรู้จักชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน เพื่อ เป็นช่องทางในการสร้างความเข้าใจให้กับคนพื้นราบเข้าใจการอยู่กับป่า ของพวกเขา ให้คนนอกชุมชนยอมรับว่ายังมีชาวเขาบางกลุ่มที่ยังอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ดี คนในชุมชนได้ตกลงร่วมกันโดยใช้กีฬามวยเพื่อเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของ ส มา จ ก ที่ เข้า ร ว ม และ เป็น ที่ ใน ก ร แ ส ต ง อ ก อ ง ความเป็นนักสู้ เพราะหลาย ๆ คนมีความชอบ และมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้มีการแบ่งพื้นที่ในชุมชนสำหรับการฝึกซ้อม เตรียมอุปกรณ์ เช่น กระสอบทราย นวม เป่าล้อ เป็นต้น ได้มีการหาผู้รู้มาสอนวิธีการ และเทคนิคที่ใช้ในกีฬามวย และ ตั้งเป็นค่ายมวยชื่อว่า “ลูกเจ้าพ่อหินลาด” เพื่อให้ดูมีความยิ่งใหญ่ นำเกรงขาม และ ออกไปทำการแข่งขันในสนามจริงที่จัดขึ้นในงานต่าง ๆ นอกชุมชน จนเป็นที่รู้จัก คนทั่วไป เมื่อมีชื่อเสียงมากขึ้น ทำให้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เพิ่มขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับคนนอกชุมชนอีกด้วย</p>

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
รุ่นก่อตั้ง	กลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2	
พ.ศ. 2538	หลังจากรัฐบาลประกาศให้พื้นที่บริเวณบ้านห้วยหินลาดโน เป็นเขตอุทยานแห่งชาติขุนแจ ชาวบ้านจึงได้รวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่าย เพื่อไปเจรจากับเจ้าหน้าที่ที่เห็นด้วยกับแนวคิดในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติทำให้เกิดการอนุรักษ์และจัดการป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่	ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อไปเจรจากับเจ้าหน้าที่ในการอยู่ร่วมกับป่า เป็นการรักษาสีทิวทัศน์ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง เป็นเจรจาเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ และแสดงให้เห็นว่า ชุมชนนี้สามารถอยู่ร่วมกับป่าโดยไม่เป็นการบุกรุก หรือทำให้ป่าเกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้มีการลงพื้นที่และตรวจสอบข้อเท็จจริง จึงได้ทราบถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นชาวป่า เกษะภูที่อยู่อยู่กับป่า วิธีการป่า พึ่งพาป่าโดยไม่ตัดทำลาย จึงได้มีการร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนในการอนุรักษ์ป่า และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างเพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ ได้เข้ามาศึกษาการอนุรักษ์ป่าของชุมชนนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3	
พ.ศ. 2539	<p>ระยะที่ 2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Storming Stage) และ ระยะที่ 3 ระยะการเกิดบรรทัดฐาน (Norming Stage)</p> <p>- พ.ศ. 2539 ฟอปรี่ชา ศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชน ได้มีแนวคิดในการรวมกลุ่มเยาวชนขึ้นมาอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น เรื่องการดูแลขยะในชุมชน การเขียนป้ายต่อต้านไม่เป็นภาษา</p> <p>2541</p> <p>ปกากะเอยอ การเพาะต้นกล้าเพื่อปลูกเพิ่มในป่า ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้เริ่มต้นจากฟอปรี่ชา ศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชนได้มีแนวคิดที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ในการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้เยาวชนได้เรียนรู้จากการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติโดยมีคำสั่งมาจากผู้ใหญ่ก่อน ให้เกิดเป็นแบบอย่างเพื่อปฏิบัติในครั้งต่อไป</p>	<p>- การจัดการขยะในชุมชน โดยกลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชนร่วมกันนำขยะของแต่ละบ้านมารวมกัน ก่อนที่จะได้นำมาคัดแยกประเภทของขยะ เพื่อกำจัดขยะแต่ละชนิดด้วยวิธีที่ถูกต้อง</p> <p>- เขียนป้ายต่อต้านไม่เป็นภาษาปกากะเอยอและภาษาไทย เพื่อให้คนนอกชุมชนและเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้ และรู้จักต้นไม้ท้องถิ่น</p> <p>- เพาะกล้าพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพื่อปลูกเสริมในพื้นที่ป่า ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ชุมชน และแจกจ่ายให้กับคนนอกชุมชนเพื่อนำไปขยายพันธุ์ เช่น หน่อไม้ หวาย ฯลฯ</p>
พ.ศ. 2542	<p>ฟอปรี่ชา ศิริ ทำให้ชุมชนได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว ประเภทชุมชน” ครั้งที่ 1</p>	

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3	
พ.ศ. 2543	- พ.ศ. 2543 - จัดตั้งกลุ่มผู้นำเยาวชนอย่างเป็นทางการขึ้นมา	- ทำแนวกันไฟ เป็นกิจกรรมที่รับการส่งเสริมตั้งแต่ตั้งแต่อีโต้โดยกลุ่ม
2543	มีจำนวนเยาวชนทั้งหมด 10 คน (กลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นที่ 2) ซึ่งเป็นกลุ่ม	ผู้นำเยาวชนได้รับหน้าที่หลักในการจัดการและวางแผน
ถึง	เยาวชนที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ได้มีการพัฒนาจากกลุ่มไม่	ดำเนินงาน โดยการทำแนวกันไฟจะมีการทำในช่วงต้นเดือน
พ.ศ.	เป็นทางการ มาเป็นกลุ่มแบบเป็นทางการ โดยมีการแบ่งหน้าที่กันอย่าง	มีนาคมของทุกปี ไปจนถึงประมาณ เดือนพฤษภาคม มี
2544	ชัดเจน เช่น ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม กรรมการในการดูแลฝ่าย	การประชุมวางแผนร่วมกันกับคนในชุมชน แบ่งหน้าที่
	ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการเรียนรู้จากการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละส่วน เช่น ด้านอุปกรณ์ ด้านอาหาร ด้าน
	ช่วงก่อนหน้าที่จะจัดตั้งกลุ่มแบบเป็นทางการ จากการทำเยาวชนที่ทำ	การเฝ้าเวรยาม เป็นต้น ทุกขั้นตอนของแต่ละส่วนมีคนในชุมชน
	ตามคำสั่ง มาเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนที่ต้องมาเป็นผู้คิดและจัดกระบวนการ	เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตามความสมัครใจและตามความ
	ต่าง ๆ ได้พัฒนากิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนในปัจจุบัน	ถนัด
	และดำเนินการอย่างมีเหตุ มีผล และมีหลักเกณฑ์มากขึ้น แต่ยังคงมีการ	- การจัดการขยะในชุมชน กลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นกลุ่มหลักในการ
	ปรึกษา หรือได้รับคำแนะนำจากรุ่นพี่ และผู้ใหญ่ในชุมชน	จัดการและวางแผนดำเนินงาน มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์
		ให้ชาวบ้านลดการนำขยะจากในเมืองเข้าสู่หมู่บ้าน ส่วนการแยก
		ขยะจะมีกลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชนช่วยเหลือกันในการ
		นำขยะของแต่ละบ้านมาแยกตามประเภท และนำมากำจัดด้วยวิธี
		ที่ถูกต้อง

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3	
พ.ศ.	2543	<p>- เขียนป้ายชื่อต้นไม้เป็นภาษาปากกะอญและภาษาไทย กลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นกลุ่มหลักในดำเนินการ ตั้งแต่เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ และวางแผนดำเนินการตามเส้นทางของการเรียนรู้ โดยมีทีมงานเป็นกลุ่มเยาวชนในชุมชน เพื่อให้คนนอกชุมชนและเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้และรู้จักต้นไม้ท้องถิ่น</p>
พ.ศ.	2544	<p>- เพาะกล้าพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้นำเยาวชน ได้รับความร่วมมือกับชาวบ้านในชุมชนร่วมกันเพาะกล้าพันธุ์ไม้ท้องถิ่น มีทั้งปลูกในโรงเรือน และปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง เพื่อนำต้นไม้เหล่านั้นไปปลูกเสริมในพื้นที่ป่า เป็นการอนุรักษ์ทั้งป่าในชุมชน และอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน นำไปแจกจ่ายให้กับคนนอกชุมชนเพื่อขยายพันธุ์ต่อไป</p> <p>- จัดบอร์ดนิทรรศการ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข่าวสารจากภายนอกชุมชนมาเผยแพร่ให้คนในชุมชนได้ทราบ</p> <p>- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชนหินลาดิน เป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน มีการออมเป็นหุ้น หุ้นละ 5 บาท ต่อเดือน (สามารถออมได้มากกว่า 1 หุ้น) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อนำเงินมาใช้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่กลุ่มเยาวชนรับผิดชอบ</p>

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3	
พ.ศ. 2545-2546	พ.ศ. 2545-2546	- กิจกรรม อบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาภาคเหนือ เป็นกิจกรรมที่ทางหน่วยงานรัฐจัดขึ้นมา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
ถึง	อบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา	อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสร้างคุณค่า และสามารถต่อยอดมร
พ.ศ.	ภาคเหนือ และจัดตั้งทีมสืบสานภูมิปัญญาขึ้น	กตทางภูมิปัญญาและนำมาเผยแพร่ต่อไป โดยกลุ่มผู้นำเยาวชนได้เข้าร่วมเรียนรู้ และ
2546	พร้อมทั้งร่วมกับเครือข่ายกลุ่มภาคเหนือในการ	นำมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง โดยการจัดตั้งทีมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา
	ทำกิจกรรมดูแลป่า	- ทีมสืบสานภูมิปัญญา เป็นกิจกรรมที่ให้กลุ่มผู้นำเยาวชนในชุมชนทำการรวบรวม
		ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้
		เป็นองค์ความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถ ตามความ
		ถนัด เช่น การพูดคุยสอบถามจากผู้ดูแล การวาดภาพ การจดบันทึก การรวบรวม
		ข้อมูล ฯลฯ
		- เข้าร่วมเครือข่ายกลุ่มภาคเหนือในกิจกรรมดูแลป่า เป็นการเข้าร่วมโดยมีกลุ่มผู้นำ
		เยาวชนมีหน้าที่รับข่าวสาร และสื่อสารกับกลุ่มเครือข่าย หากมีการประชุมเครือข่าย
		จะมีตัวแทนเยาวชนของแต่ละชุมชนเข้าร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ต่าง ๆ และนำไป
		ปรับใช้ในชุมชน

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3	
พ.ศ. 2547	<p>ระยะที่ 4 ระยะปฏิบัติการ (Performing Stage)</p> <p>- พ.ศ. 2547 จัดตั้งค่ายเยาวชน ครั้งที่ 1 ที่บ้านห้วยงู แม่ปูน้อย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รวมเด็กและเยาวชนในชุมชนและนอกชุมชน มาร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต</p>	<p>จัดขึ้นมาครั้งแรกโดยมีกลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นกลุ่มที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน และวางแผน ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้นำเยาวชนเครือข่ายระดับผู้นำ เป็นกิจกรรมที่รวมเด็กและเยาวชนในชุมชนต่าง ๆ มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตนเอง ในเรื่องของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในแต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น มีเป้าหมายแตกต่างกันตามหัวข้อ เช่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ฝึกทักษะการประเมินนโยบาย ละลายพฤติกรรม เรียนรู้การทำข้อมูล ศีลภาวนา ศึกษาดูงาน มาร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น ทุกกิจกรรมจะมีกลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นพี่เลี้ยง (รุ่นที่ 1 และกลุ่มผู้นำจากเครือข่ายผู้นำ) มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสลับไปตามกลุ่มผู้นำต่าง ๆ เพื่อให้ทุกพื้นที่ได้รับการเรียนรู้ที่เหมือนกัน แต่กิจกรรม หรือลักษณะการจัด จะมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม</p>

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
พ.ศ. 2547	<p>กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3</p> <p>ระยะที่ 4 ระเบียบปฏิบัติการ (Performing Stage)</p>	<p>- การเรียนการสอนความรู้นอกห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้นำเยาวชนได้มีการประชุมและตกลงกันโดยมีเป้าหมายบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น โดยใช้เวลาเรียนในวันศุกร์ช่วงบ่าย นำทีมสอนโดยกลุ่มผู้นำเยาวชน ได้ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับถ่ายทอดมาจากผู้ใหญ่ชุมชนเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีในห้องเรียน เช่น เรื่องของสมุนไพรท้องถิ่น เรื่องการเขียนภาษาปากกะอะลูอ เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถือเป็นวิธีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน ได้ซึมซับความรู้เหล่านี้ไว้ใช้ในการดำเนินชีวิต</p>
พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2549	<p>กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 3</p> <p>- พ.ศ. 2548 ได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียวประเภทกลุ่มเยาวชน” จากการทำงานของกลุ่มเยาวชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2548 เป็นเวลา 9 ปี และได้รับรางวัล “ศิลปินแห่งชาติ” 5 ปีแห่งความยั่งยืน”</p> <p>พ.ศ. 2552 เป็นรางวัลที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง และความมั่นคงในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน</p>	

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
<p>กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 4</p>		
พ.ศ. 2553	มีการจัดค่ายเยาวชนขึ้นในชุมชนบ้านห้วยหินลาดโน ซึ่งจะมีช่วงบางปีที่ไม่มี	- ค่ายเยาวชน เป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นมาอีกครั้ง หลังจากความต่อเนื่องของกิจกรรมนี้ขาดหายไปบางปีจากปัญหาของสถานที่จัด ปัญหาเรื่องของงบประมาณ ในการจัดค่ายเยาวชนปี พ.ศ. 2553 นี้ ผู้ดูแลกิจกรรมจะเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดโน (รุ่นที่ 3) โดยมีการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มคือ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม โดยได้มีการประชุม แลกเปลี่ยนกันที่ต่าง ๆ เช่น ด้านสถานที่ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนสำหรับที่พักของเด็กและเยาวชนที่มาจากชุมชนอื่น
พ.ศ. 2558	ปัญหาของสถานที่จัด หรืองบประมาณในการจัดค่ายเยาวชน	<p>ด้านงบประมาณได้รับจากหน่วยงานรัฐและเอกชนในการสนับสนุน เป็นต้น</p> <p>-กิจกรรมระยะสั้น ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุก ๆ กิจกรรมเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทั้งกลุ่มผู้นำเยาวชน และกลุ่มเยาวชน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม อาจจะเป็น 1 วัน ครึ่งวัน และเป็นกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การเรียนรำดาบ โดยหาครูผู้รู้เข้ามาสอนในชุมชน การเรียนรู้เรื่องการทอผ้า โดยหาผู้รู้ในชุมชน และลงมือปฏิบัติจริงด้วย เป็นต้น</p> <p>- กิจกรรมเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนที่อยากเรียนรู้เองด้วย</p>

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
พ.ศ. 2559	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 4	<p>- การเรียนการสอนความรู้นอกห้องเรียน เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นก่อนหน้า โดยมีการปรับเปลี่ยนมาเป็นสอนช่วงกลางวันพุธ ลักษณะการเรียนการสอน ถูกปรับไปตามกระบวนการ และการวางแผนของกลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นนี้ โดยลักษณะของการเรียนการสอนเป็นการวางแผนระยะยาวในการสอนแต่ละหัวข้อ และมีการจัดทีมสอนโดยเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนแบ่งเป็น 2 ทีม ผลัดเปลี่ยนกันสอน หัวข้อในการเรียนรู้มีหลากหลาย ทั้งสิ่งแวดล้อม สมุนไพร ภาษา นิทาน วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ความรู้ในแต่ละหัวข้อจะมาจากประสบการณ์ของผู้ดูแล และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้ นั้น ๆ สามารถถ่ายทอดได้ ลักษณะการสอนจะเป็นแบบผสมผสาน โดยให้เด็กได้เรียนรู้ในห้องเรียนก่อน ต่อมาได้ออกนอกห้องเรียนเพื่อเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ ตามแผนการเรียนการสอนที่มีการเขียนไว้</p>
พ.ศ. 2560	- ค่ายเยาวชน กลับมาจัดอีกครั้งอย่างเป็นทางการ	<p>- ค่ายเยาวชน “ค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง” ครั้งที่ 1 กิจกรรมได้ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นทางการอีกครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ยังคงมีวัตถุประสงค์เดิมคือ เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมาส่งต่อให้กับเด็กและเยาวชน การจัดการครั้งนี้มีการวางแผนเพื่อให้สามารถจัดได้อย่างต่อเนื่องในครั้งต่อไป วิธีการถ่ายทอดของแต่ละกิจกรรม รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่</p>

ตารางที่ 4 ตารางแสดงพัฒนาการของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมในแต่ละช่วงปี (ต่อ)

ปี	พัฒนาการกลุ่มเยาวชน	กิจกรรม
	กลุ่มผู้นำเยาวชน รุ่นที่ 5	
พ.ศ. 2561	มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทความรับผิดชอบของกลุ่มผู้นำเยาวชน เป็นเยาวชนรุ่นถัดมาที่ได้ผ่านกระบวนการสร้างกลุ่มมาแล้ว และมีความพร้อมที่จะรับผิดชอบต่องานต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมา แต่ยังคงต้องมีการมีรุ่นพี่และผู้ใหญ่ ให้คำแนะนำอยู่เสมอ เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้นำเยาวชนต่อไปได้	- ค่ายเยาวชน “ค่ายพัฒนาศักยภาพสถานพัฒนาธรรมะเหรียญ” ครั้งที่ 2 การจัดการกิจกรรมค่ายในปีนี้ได้มีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบหลักเป็น กลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นต่อมา แต่ยังมีรุ่นพี่ และผู้ใหญ่ ให้คำแนะนำอยู่เสมอ การถ่ายทอดกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม
พ.ศ. 2562		- ค่ายเยาวชน “ค่ายพัฒนาศักยภาพสถานพัฒนาธรรมะเหรียญ” ครั้งที่ 3
พ.ศ. 2563	ปัจจุบันกลุ่มผู้นำเยาวชนยังคงมีการดำเนินงาน และปฏิบัติงานกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต ที่ต้องสืบทอดและส่งต่อให้กับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ต่อไป	

จากกิจกรรมข้างต้น ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดทักษะต่าง ๆ ตามแนวคิด 4-H (ตารางที่ 6) ประกอบไปด้วย (1) Head เป็นการพัฒนาด้านการจัดการและด้านความคิด ใช้ความคิดแบบผสมผสานเพื่อนำไปสู่การออกแบบการตัดสินใจ การคิด และจินตนาการ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบไปด้วยทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการให้บริการ ทักษะการวิพากษ์ทางความคิด ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทักษะการวางแผน และการจัดการ ทักษะการใช้ทรัพยากร ทักษะการบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น (2) Heart คือการพัฒนาความสัมพันธ์และด้านการดูแลเอาใจใส่ คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันของคนในสังคม และแสดงออกถึงความเข้าอกเข้าใจกัน นำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี โดยประกอบไปด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง และทักษะการยอมรับความแตกต่าง (3) Hands เป็นการพัฒนาด้านการให้และการทำงาน คือการจัดหาสิ่งสนับสนุน และการทำบางสิ่งให้สำเร็จด้วยตนเอง ประกอบไปด้วย ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความรับผิดชอบ ทักษะการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ทักษะทางการตลาด ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และ (4) Health เป็นการพัฒนาด้านการเป็นอยู่และการดำรงชีวิต คือ การแสดงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยหลักธรรมชาติในการพัฒนาตนเอง ประกอบไปด้วย ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ ทักษะการจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล ทักษะการมองเห็นคุณค่าของตนเอง ทักษะการรับผิดชอบต่อตนเอง และการมีวินัยในตนเอง ทักษะต่าง ๆ จะเกิดขึ้นต่างกันขึ้นอยู่กับตัวบุคคลแต่ละคน ที่ทำหน้าที่ในกิจกรรมนั้น ๆ ต่างกันออกไป เช่น หน้าที่ของผู้เข้าร่วม หน้าที่ของผู้นำเยาวชน สิ่งที่ได้เรียนรู้จะแตกต่างกันออกไป รวมถึงความสนใจและความสามารถที่อยู่ในตัวแต่ละบุคคลจะแสดงออกมาให้เห็นชัดเจนมากขึ้น อาจขึ้นอยู่กับระยะเวลาประกอบด้วย

1.2.2 กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ภายใต้พัฒนาการของกลุ่มมีกิจกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่ทุกช่วงเวลา กลุ่มเยาวชนจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องใช้เวลาหลายปีกว่าจะมีกลุ่มเยาวชนที่มีความแข็งแรงและยั่งยืนดังเช่นปัจจุบัน กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองแบบ คือ การสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ และการสร้างกลุ่มแบบเป็นทางการ

การสร้างกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน เกิดขึ้นครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการในปี พ.ศ. 2527 โดยชุมชนมีการปรึกษารื้อกันถึงปัญหาที่ว่า คนพื้นราบมองว่าปัญหาการเผาป่า ปัญหาการบุกรุกป่า ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่านั้น เกิดขึ้นจากฝีมือของชาวเขา และคนที่อาศัยอยู่ในป่า ชาวบ้านจึงช่วยกันหาวิธีที่จะสร้างชื่อบ้านห้วยหินลาดใน ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงได้ใช้กีฬาเป็นตัวเชื่อมสมาชิกกลุ่มให้มีการรวมตัวกัน ซึ่งมีทั้งกีฬามวยเป็นกิจกรรมหลัก สร้างทีมเพื่อลงไปแข่งขัน

นอกชุมชน การแข่งขันทำให้ได้รับรางวัลบ้าง แพ้บ้าง แต่ก็ทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มเยาวชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในอย่างเป็นทางการขึ้นมา จากการที่พ่อปรีชา ศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชน ได้ชักชวนเยาวชนประมาณ 10 คน ร่วมกันทำกิจกรรมโดยเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบและดำเนินการในกิจกรรมบวชป่า สืบชะตาป่า ทำแนวกันไฟ และปลูกต้นไม้เสริมร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน มีหน้าที่ในการจัดการเรื่องขยะของชุมชน รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านลดการนำขยะจากในเมืองเข้ามาหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนยังมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลของชุมชน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาด้านการรื้อดาบของชาวปกากะญอ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ฯลฯ เพื่อบันทึกเป็นรูปเล่มไว้เป็นสื่อในการเรียนรู้ และจัดบอร์ดนิทรรศการเพื่อเป็นแหล่งรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชน ในแต่ละกิจกรรมมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และมีผู้รับผิดชอบหลักในการจัดกิจกรรมคือกลุ่มผู้นำเยาวชนดูแลและดำเนินกิจกรรม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนขึ้นมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การได้มาซึ่งกลุ่มผู้นำเยาวชนและสมาชิกกลุ่มเยาวชน

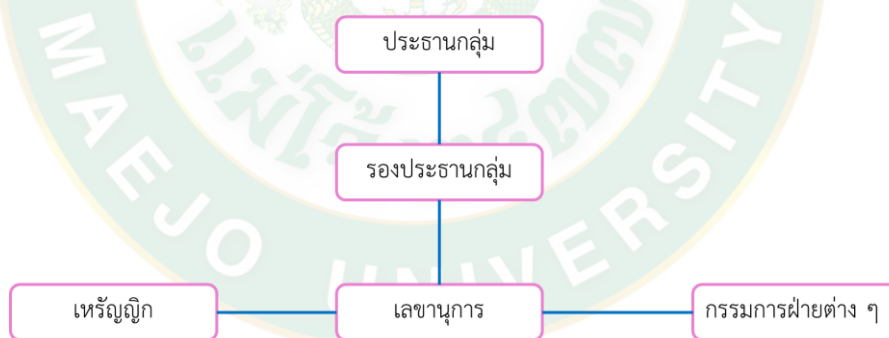
สมาชิกกลุ่มของกลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้นำเยาวชนทุกคนล้วนเป็นเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมด มีทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ โดยการเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนนั้นมีจุดเริ่มต้น จากการจัดค่ายเยาวชนครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นค่ายเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ประเพณี สืบทอดเรื่องราวความเป็นปกากะญอ และสอนให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เด็กและเยาวชนในชุมชนทุกคนจะได้ร่วมกิจกรรมนี้รวมถึงมีเด็กและเยาวชนจากชุมชนอื่นเข้าร่วมด้วย ถือว่าทุกคนที่เข้าร่วมนั้นเป็นกลุ่มเยาวชนทั้งสิ้น เพียงแต่แยกเป็นกลุ่มเยาวชนของชุมชนนั้น ๆ ค่ายเยาวชนนี้ยังกิจกรรมที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ในทางทฤษฎีและลงมือปฏิบัติ ได้รับความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในทุก ๆ กิจกรรมจะแฝงไปด้วยความรู้ในอดีตและปัจจุบัน ให้ทุกคนสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในส่วนของผู้นำเยาวชนจะมีความแตกต่างกับสมาชิกกลุ่มเยาวชนทั่วไป โดยผู้นำเยาวชนเกิดจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจจะเข้าร่วมในการช่วยเหลือการทำงานของกลุ่มผู้นำรุ่นก่อนหน้า และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปเป็นผู้นำเยาวชนในอนาคตต่อไป ผู้ที่จะได้รับหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่มผู้นำเยาวชน จะได้รับการคัดเลือกจากความเหมาะสม และตามความสามารถของแต่ละคน โดยสมาชิกกลุ่มผู้นำคนอื่น ๆ จะเป็นผู้ร่วมโหวต

2. กำหนดเป้าหมายและโครงสร้างบทบาทหน้าที่

2.1 เป้าหมายของกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน ที่ได้กำหนดร่วมกันคือการรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ ให้รักษาคงอยู่ รวมถึงการเป็นอาสาสมัครในการดูแลสิ่งแวดล้อม ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นครอบครัวใหญ่

2.2 โครงสร้างบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในนั้นสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำเยาวชน มีหน้าที่เป็นกำลังหลักในการดำเนินงาน โดยภายในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เกร็ดญิก ฯลฯ (ภาพที่ 32) เพื่อให้ง่ายต่อกิจกรรมที่รับผิดชอบ ในส่วนของกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น และเกิดขึ้นจากการระดมความคิดเห็น กลุ่มผู้นำเยาวชนมีบทบาทในการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2) สมาชิกกลุ่มเยาวชน มีบทบาทหน้าที่ในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และยังเป็นทีมที่จะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมายอีกด้วย 3) ผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองเป็นเสมือนหน่วยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ 4) ผู้นำชุมชน บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนไม่เพียงแต่ดูแลชุมชนเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนทุกความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และยังช่วยให้คำแนะนำในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องอีกด้วย

ภาพที่ 32 โครงสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

3. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้นำเยาวชนและสมาชิกกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชนทั้งสองแบบจะมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้นำเยาวชนจะเป็นผู้ที่จัดกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งการจัดกระบวนการของแต่ละกิจกรรมนั้นต้องมีความสามารถในความเป็นผู้จัดกระบวนการ ส่วนสมาชิกกลุ่มเยาวชนถือเป็นผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการต่าง ๆ โดยผ่านกิจกรรมที่ผู้จัดกระบวนการ หรือกลุ่มผู้นำเยาวชนจัดขึ้นมา การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะแฝงอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 กลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาด ให้เข้ารับการอบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาภาคเหนือ และจัดตั้งทีมสืบสานภูมิปัญญาขึ้น ทำการค้นหาผู้รู้ในหมู่บ้านเพื่อศึกษาความรู้ภูมิปัญญาโดยการบอกเล่าและร่วมปฏิบัติ จากนั้นมีการจัดบันทึกเป็นรูปเล่มเพื่อเป็นสื่อใช้สำหรับผู้สนใจค้นหาความรู้ด้านนี้ และเป็นสื่อสำหรับสอนเยาวชนรุ่นหลัง

กิจกรรมค่ายเยาวชน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นมาเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเยาวชนและทุกคนที่มีส่วนร่วมในการเข้าค่ายนี้ ภายในค่ายเยาวชนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้นโดยกลุ่มผู้นำเยาวชน แต่ละกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นทำให้สมาชิกเยาวชนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรีท้องถิ่น กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฝึกทักษะการวิเคราะห์ ฝึกทักษะการเรียนรู้ เป็นต้น สำหรับการจัดค่ายเยาวชนนี้ จะช่วยให้กลุ่มผู้นำเยาวชนได้พัฒนาศักยภาพด้านการเป็นผู้นำ และฝึกทักษะการวางแผนและการจัดการอีกด้วย

ภาพที่ 33 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2560

ที่มา: Facebook : กาญจนา เหล็กโพธิ์ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2560

ภาพที่ 34 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2561

ที่มา: Facebook : กาญจนา เหล็กโพธิ์ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2561

ภาพที่ 35 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ปี พ.ศ. 2562

ที่มา: Facebook : กาญจนา เหล็กโพธิ์ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2562

กิจกรรมการเรียนการสอนทุกคืนวันพุธ เป็นกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นหนึ่งในวิธีการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี หรือเป็นความรู้ที่หาไม่ได้ในห้องเรียน เป็นความรู้ที่ต้องอาศัยประสบการณ์จากผู้ใหญ่ เป็นความรู้ที่ต้องอาศัยการเล่าสืบต่อกันมา เพราะความรู้บางอย่างไม่สามารถถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือได้ เป็นการเสริมสร้างความรู้แบบค่อย ๆ ซึมซับ ใช้เวลานานทำให้กลายเป็นความรู้ฝังลึกของเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปปรับใช้ เผยแพร่ต่อได้อย่างถูกต้อง การเรียนการสอนนี้เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ ของสมาชิกกลุ่มเยาวชนและตัวผู้นำเยาวชนด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 36 ภาพกิจกรรมการสอนหนังสือในช่วงค่ำของทุกวันพุธ

ที่มา: Facebook : กาญจนา เหล็กโพธิ์ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน)

การทำแนวกันไฟ กิจกรรมนี้จะทำเป็นประจำเริ่มตั้งแต่ช่วงประมาณเดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนพฤษภาคม กิจกรรมนี้กลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นผู้ดูแลหลัก โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น เรื่องของอาหารเป็นหน้าที่ของเยาวชนหญิง เรื่องของอุปกรณ์ และการเฝ้าเวรยาม

และมีทีมงานช่วยเหลือเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนชาย จะมีการแบ่งเวรยามเพื่อเฝ้าระวังตลอด 24 ชม. กิจกรรมนี้เป็นการพัฒนาศักยภาพในเรื่องการทำงานเป็นทีม ของผู้นำเยาวชนและสมาชิกกลุ่มเยาวชน ที่มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ภาพที่ 37 บรรยากาศการทำแนวกันไฟของบ้านห้วยหินลาดใน
ที่มา: Facebook : จันทรฤทัย โปะคะ (เยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน), 2562

กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ ได้เริ่มจัดตั้งขึ้นในปีเดียวกันกับการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ คือ พ.ศ. 2543 โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อนำเงินมาซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการใช้งานในกิจกรรม ที่กลุ่มเยาวชนรับผิดชอบ เป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน คือการออมเป็นหุ้น หุ้นละ 5 บาท ต่อเดือน (สามารถออมได้มากกว่า 1 หุ้น) ซึ่งเงินส่วนนี้คนที่บริหารจัดการจะเป็นกลุ่มเยาวชน เพื่อนำเงินมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการทำแนวกันไฟของชุมชน กิจกรรมงานบุญชุมชน เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์เยาวชนยังคงดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์คงเดิม ในการส่งต่อหน้าที่การบริหารจัดการเงินส่วนนี้ เป็นหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนรุ่นปัจจุบัน ราคาหุ้นออมยังคงเดิม และมีการเก็บออมทุกวันที่ 10 ของเดือน

ภาพที่ 38 ภาพการเก็บออมเงินเข้ากลุ่มออมทรัพย์
ที่มา: สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2562

การได้รับงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทีม และชุมชน

งานวิจัยที่มีทีมจากทั้งภาครัฐ และเอกชน เข้ามาศึกษาทำวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ จะช่วยให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็งานวิจัยเกี่ยวกับไร้หมุนเวียน เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทุกคนในชุมชนจะมีบทบาท แบ่งตามความถนัด และความสามารถ เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เป็นการพัฒนา ศักยภาพ และเพิ่มประสบการณ์ของคนในชุมชน

การประชุมหมู่บ้านประจำเดือน เป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกวันที่ 10 ของเดือน มีพ่อหลวงเป็นประธานหลักในการดำเนินการประชุม ทุกหลังคาเรือนจะส่งตัวแทนมาทำการประชุม ในหัวข้อต่าง ๆ ของการประชุมนั้นถือเป็นการเผยแพร่ข่าวสารให้ทุกคนในชุมชนได้ทราบ ทั้งเรื่อง ภายในและภายนอกชุมชน ทุกคนที่มีข่าวสารใหม่ ๆ สามารถนำเสนอหัวข้อในที่ประชุมได้ ทำให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารใหม่ ๆ อยู่เสมอ กิจกรรมนี้จึงเป็นกิจกรรมที่ทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้

ภาพที่ 39 ภาพลักษณะการประชุมทุกวันที่ 10 ของเดือน

ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพทั้งคนในชุมชน และตัวชุมชนเอง ในหลาย ๆ กิจกรรมจะมีกลุ่มผู้นำเยาวชนเป็นผู้ที่ดูแลหลัก และมีผู้ที่เข้าร่วมทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชน และชาวบ้านในชุมชน รวมถึงมีเบื้องหลังที่คอยให้คำปรึกษาสำหรับทุก ๆ กิจกรรมเช่น ผู้ใหญ่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ทำให้กิจกรรมถูกถ่วงถ่วง และเลือกสรรมาแล้ว ทุกคนในชุมชน ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์สูงสุด

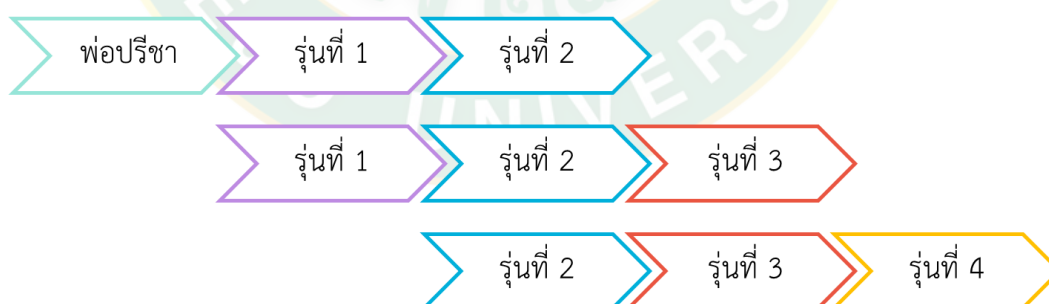
ตารางที่ 5 ตารางปฏิทินกิจกรรมของเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
แนวกันไฟ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
การจัดกิจกรรมชุมชน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
กลุ่มออมทรัพย์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ค่ายเยาวชน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
การเรียนการสอนความรู้นอกห้องเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

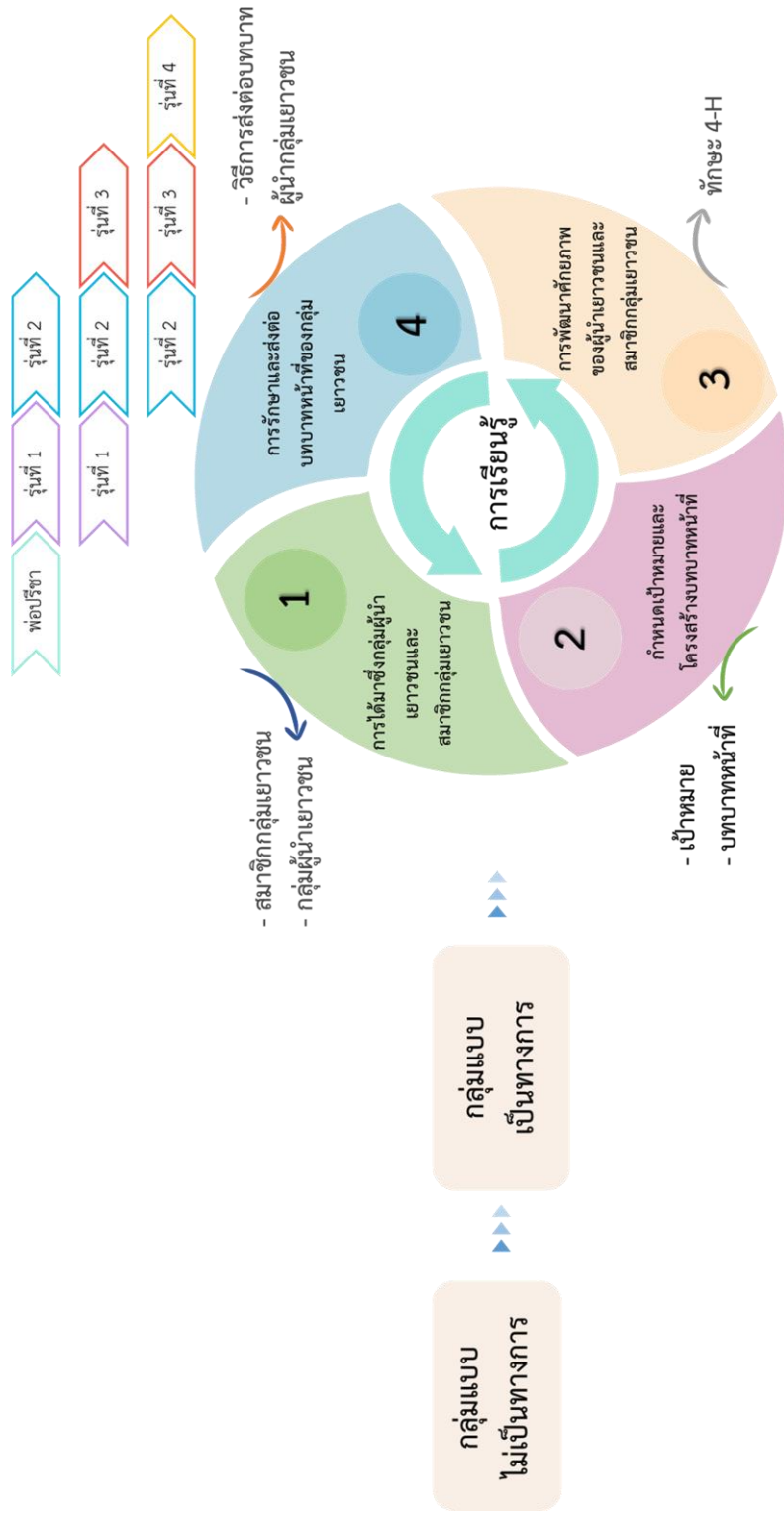
4. การรักษาและส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

กระบวนการต่อเนื่องของแต่ละกิจกรรมที่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่เริ่มรวมกลุ่มเยาวชนกันอย่างไม่เป็นทางการในปี พ.ศ. 2527 เป็นวิธีการที่สามารถส่งต่อข้อมูลของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ รวมถึงกลุ่มผู้นำเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากกิจกรรมที่เคยเข้าร่วม ได้ประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อมาแบ่งปันความรู้ให้กับเยาวชนที่จะรับบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไป

การส่งต่อของบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนนั้น เริ่มต้นจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจและชอบในการทำงานของกลุ่มผู้นำเยาวชน ต่อมาได้เริ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยการทำตามอาศัยความเข้าใจในแต่ละกิจกรรมจากการได้เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งมีพี่เลี้ยงที่ช่วยเหลือในแต่ละหน้าที่ เช่น หน้าที่การเป็นเลขา หน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงาน เป็นต้น โดยช่วงแรกจะได้ทำแบบประกบคู่ระหว่างผู้นำเยาวชนกับสมาชิกที่จะเข้ามาเป็นผู้นำรุ่นต่อไป เมื่อมีการพัฒนาและมีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเองแล้ว จะได้รับมอบหมายหน้าที่ในการรับผิดชอบบางส่วนเท่านั้น เพื่อเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่ยิ่งขึ้น จนกลุ่มผู้นำเยาวชนเห็นว่าทีมที่จะรับช่วงต่อในการทำหน้าที่กลุ่มผู้นำเยาวชนมีความพร้อมแล้ว จึงได้มอบหมายหน้าที่และกิจกรรมให้อย่างจริงจัง หลังจากมอบหมายหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนให้กับผู้รับช่วงต่อแล้ว หน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนรุ่นพี่ไม่ได้หมดไปเลย แต่ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ และอยู่เบื้องหลังเป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยสนับสนุนอยู่ตลอด ลักษณะการส่งต่อบทบาทหน้าที่ของความเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนตั้งแต่รุ่นแรกจนถึงรุ่นปัจจุบันมีลักษณะที่เหมือนกัน อาจจะแตกต่างกันโดยเทคนิคแต่ละคนเท่านั้น

ภาพที่ 40 การส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ภาพที่ 41 กระบวนการในการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ ในเรื่องของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ดังนี้

2.1 ปัจจัยภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ปัจจัยภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนนั้น เป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ทำให้กลุ่มเยาวชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งออกได้ 4 ปัจจัย ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝนประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ค่อย ๆ สะสม เกิดเป็นทักษะของแต่ละบุคคลขึ้นมา (ตารางที่ 6) ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมาเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน สมาชิกกลุ่มเยาวชน และผู้ปกครอง ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามความสนใจ ตามหน้าที่ และความถนัด และเป็นตัวเสริมในการพัฒนากลุ่มเยาวชน ดังนี้

- สภากองไฟ เป็นการพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (Heart) เกิดเป็นทักษะการสื่อสาร และทักษะการร่วมมือร่วมใจ กิจกรรมนี้ยังช่วยพัฒนาในด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดเป็นทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย รวมถึงทักษะการวางแผนและการจัดการเพิ่มขึ้น

- การทำแนวกันไฟ และเผ่าระวังไฟป่า ช่วยพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดทักษะการแก้ไขปัญหา รวมถึงทักษะการวางแผนและการจัดการ ยังช่วยพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นผู้ให้ (Hand) เกิดเป็นทักษะการช่วยเหลือคนในกลุ่ม และทักษะความรับผิดชอบ

- ค่ายมวยลูกเจ้าพ่อหินลาด กิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) สร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงทักษะการวางแผนและจัดการ

- การจัดการขยะในชุมชน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) เกิดเป็นทักษะการแก้ไขปัญหา รวมถึงทักษะการวางแผนและการจัดการ ยังพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นผู้ให้ (Hand) เกิดเป็นทักษะการเป็นอาสาสมัครในชุมชน

- เขียนป้ายชื่อต้นไม้เป็นภาษาปกากะญอและภาษาไทย รวมถึงกิจกรรมการเพาะกล้าพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) เกิดเป็นทักษะการให้บริการ ยังพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นผู้ให้ (Hand) เกิดเป็นทักษะการเป็นอาสาสมัครในชุมชน

- จัดบอร์ดนิทรรศการ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดเป็นทักษะการสื่อสาร

- กลุ่มออมทรัพย์เยาวชนหินลาดใน กิจกรรมของทีมสืบสานภูมิปัญญาของเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน รวมถึงกิจกรรมการจัดค่ายเยาวชน ทั้งสามกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) เกิดเป็นทักษะการวางแผนและการจัดการ
- กิจกรรม อบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาภาคเหนือ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดเป็นทักษะการเรียนรู้
- เข้าร่วมเครือข่ายกลุ่มภาคเหนือในกิจกรรมดูแลป่า เป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดเป็นทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์
- การเรียนการสอนทุกคืนวันพุธ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ทำให้เกิดเป็นทักษะการแก้ไขปัญหา รวมถึงทักษะการวางแผนและการจัดการ

ตารางที่ 6 ตารางกิจกรรมกับการพัฒนาปัจจัยบุคคลด้วยหลัก 4-H

กิจกรรม	4-H			
	Head ⁴	Heart ⁵	Hand ⁶	Health ⁷
- สภากองไฟ	/	/	-	-
- ทำแนวกันไฟและฝ้าระวังไฟฟ้า	/	-	/	-
- ค่ายมวยลูกเจ้าพ่อหินลาด	/	-	-	-
- การจัดการขยะในชุมชน	/	-	/	-
- เขียนป้ายต่อต้านไม้เป็นภาษาปกากะญอ และภาษาไทย	-	/	/	-
- เพาะกล้าพันธุ์ไม้ท้องถิ่น	-	/	/	-
- จัดบอร์ดนิทรรศการ	/	-	-	-
- กลุ่มออมทรัพย์เยาวชนหินลาดใน	/	-	-	-
- กิจกรรม อบรมเยาวชนสืบสานภูมิปัญญา ล้านนาภาคเหนือ	/	-	-	-
- ทีมสืบสานภูมิปัญญา	/	-	-	-
- เข้าร่วมเครือข่ายกลุ่มภาคเหนือในกิจกรรม ดูแลป่า	/	-	-	-
- ค่ายเยาวชน	/	-	-	-
- การเรียนการสอนทุกคืนวันพุธ	/	-	-	-

2) ปัจจัยทางด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวปกากะญอที่มีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับป่ามาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษมาเป็นร้อยปี การดำรงชีวิตในปัจจุบันยังคงพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ทำให้ต้องรักษาความสมดุลของธรรมชาติไว้ เพื่อให้ธรรมชาติยังคงความสมบูรณ์ โดยทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน ที่มีส่วนในการพัฒนากลุ่มเยาวชน คือ ทรัพยากรดิน น้ำ และป่า

- ทรัพยากรดิน ในชุมชนบ้านห้วยหินลาดในนั้น เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชุดดินที่ 62 คือ มีพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ความชันมากกว่า 35% ยังไม่มีการศึกษาสำรวจและจำแนกดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่มี

⁴ การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ

⁵ การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล

⁶ การพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นผู้ให้

⁷ การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง

ความลาดชันสูง ซึ่งยากต่อการจัดการดูแลทางการเกษตร การชะล้างหน้าดินเกิดดินพังทลายสูงและรุนแรง (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548) ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชน เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก อีกทั้งยังอยู่ในการดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อนด้วย

- **ทรัพยากรน้ำ** บ้านห้วยหินลาดโนเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก และใช้ชีวิตดำเนินไปพร้อม ๆ กับการพึ่งพาธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากน้ำห้วยหินลาด ซึ่งเป็นลำห้วยสายสั้น ๆ ที่ไหลผ่านหมู่บ้านและไหลลงสู่แม่น้ำแม่ฉางข้าว เป็นส่วนหนึ่งของน้ำแม่ลาวที่มีต้นกำเนิดมาจากภูเขาผิบน้ำอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ต้นทางของห้วยหินลาดมาจากห้วยน้ำเล็ก ๆ หลายห้วย จากป่าต้นน้ำไหลมารวมกัน จึงทำให้ในชุมชนมีน้ำใช้ตลอดปี

- **ทรัพยากรป่า** วิถีชีวิตโดยทั่วไปของชาวบ้านห้วยหินลาดในที่มีความผูกพันกับป่าและธรรมชาติเป็นอย่างมาก ที่เป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งสมุนไพร แหล่งพลังงานเชื้อเพลิง ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่ามากมาย รวมถึงการนำไม้ในป่ามาทำที่อยู่อาศัย มีระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย มีทั้งการทำสวนในลักษณะวนเกษตร และการทำไร่หมุนเวียน เป็นระบบที่มีการทำการเกษตรทำซ้ำในระยะสั้นหนึ่งปีและทิ้งให้ฟื้นตัวในระยะยาวราว 7 ถึง 10 ปี เป็นระบบสร้างเสถียรภาพให้กับระบบนิเวศ (Edited by Peter Kunstadter, 1978)

ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งในเป้าหมายหลักของกลุ่มเยาวชนคือ การเป็นอาสาสมัครในการดูแลสิ่งแวดล้อม ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นครอบครัวใหญ่

3) ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น วิถีชีวิตของชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยหินลาดในมีความผูกพันกับธรรมชาติเป็นอย่างมาก ชาวปกากะญอได้รับการถ่ายทอดจิตสำนึกการอยู่ร่วมกับป่าอย่างเกื้อกูล ผ่านปรัชญาธรรมชาติของชนเผ่าปกากะญอ เช่น “ออที้ เกอะ ตอที้ ออก้อ เกอะ ตอก้อ” “ได้กินจากน้ำต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่าต้องรักษาป่า” เป็นปรัชญาที่ใช้สอนลูกหลานมาหลายร้อยปี และยังมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเริ่มตั้งแต่แรกเกิดโดยมีพิธี “ผูกสายสะดือ (รก)” ของเด็กไว้กับต้นไม้ใหญ่ เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน และห้ามใครตัดหรือทำลายต้นไม้โดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้เจ้าของต้นไม้มีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่เรียกว่า “ป่าเดปอ” เดิมชุมชนบ้านห้วยหินลาดในมีวิถีในการดูแลรักษาป่าที่สอดคล้องกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีวิถีชีวิต และความเชื่อเรื่องวิญญาณ ผีจะมีอยู่ทุกแห่ง ในป่า ในไร่นา ในลำธารทั่วไป เจ้าป่าเจ้าเขา จะมีพิธีเลี้ยงผีตามวันเวลาของชนเผ่า ผีและวิญญาณจึงเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมและค่านิยมของชาวปกากะญออยู่หลายประการ ชาวบ้านห้วยหินลาดในยังมีความเชื่อว่า “ถ้าคนรักษาป่า ป่าก็จะช่วยรักษาคน” ยังมีการตั้งกฎข้อห้ามตามประเพณี เช่น ห้ามทำไร่บริเวณป่าต้นน้ำ ตาน้ำ เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ ห้ามตัดไม้บริเวณป่าสะดือ และไม่ตัดไม้บริเวณป่าช้า ความเชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่นไหว้เจ้าที่ และบอกกล่าวบรรพ

ชนให้อุดหนุนค้ำจุน ช่วยให้กิจการงานนั้น ๆ เจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็น การขอขมาอีกด้วย

โดยความเชื่อของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ อยู่กับป่าได้โดยไม่ทำลายความสมดุลของธรรมชาติ ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น ถือเป็น การหลอมรวมความเป็นที่ประกอบไปด้วยความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความไว้วางใจ การเคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม สิ่งเหล่านี้ยังช่วยให้สังคมเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วยในการพัฒนา กลุ่มเยาวชนให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ และนำไปถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ของบ้านห้วยหินลาดในที่เป็นจุดเริ่มต้นของการนำแนวคิดการรวมกลุ่มเยาวชนคือ พ่อปรีชา ศิริ เป็นบุคคลที่มีแนวคิดและทัศนคติที่มองการณ์ไกล ชอบที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความเป็นห่วงเด็กและเยาวชนรุ่นหลัง ได้รวมกลุ่มเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมหลักคือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามคำสอนของบรรพบุรุษที่พ่อปรีชาได้รับการถ่ายทอดมา และส่งต่อให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ การเป็นผู้นำในการริเริ่มสร้างกลุ่มของพ่อปรีชานั้น เป็นส่วนในการสนับสนุนให้กลุ่มเกิดขึ้น เป็นที่ปรึกษา แนะนำแนวทางในการปฏิบัติ แนวทางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงตัวของพ่อหลวง (ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในแต่ละวาระ) มีบทบาทในการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในเรื่องของการติดต่อกับส่วนราชการที่จำเป็น ทั้งพ่อหลวงและแม่พ่อปรีชา ยังได้ลงแรงร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเยาวชนด้วยเช่นกัน ในช่วงของการเริ่มก่อตั้งกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เห็นเป็นตัวอย่าง และนำไปปฏิบัติต่อไป

2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ปัจจุบันภายนอกชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รูปแบบในการพัฒนาเยาวชนจึงถูกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เช่นกัน ในการพัฒนา กลุ่มเยาวชนมีกระบวนการที่ซับซ้อน และมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนา กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน มีปัจจัยภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องดังนี้

ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในทุกที่ มีทั้งเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก และเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ จากการศึกษาพัฒนาการกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน แต่ละช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนของภายในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของภายนอกชุมชน ต่างก็ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนารวมถึงกลุ่มเยาวชนต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้มีความเท่าทันของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา กลุ่มเยาวชน ดังนี้

1) บ้านห้วยหินลาดในเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในช่วง พ.ศ. 2518 เมื่อภายนอกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการคมนาคม คือ การสร้างถนนสายพร้าว – เวียงป่าเป้า ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชาวบ้านเริ่มมีความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเข้ามาในชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มแนวคิดที่จะหาวิธีป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้

2) การก่อตั้งโรงเรียนบ้านห้วยหินลาดใน ปี พ.ศ. 2530 ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น เป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยกลุ่มเยาวชนนำความรู้ที่ได้เรียนรู้จากห้องเรียน จากคนเฒ่าคนแก่ และเรียนรู้จากข่าวสารต่าง ๆ นำมาต่อยอดทั้งในเรื่องการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน การพัฒนาชุมชน และการสื่อสารทำให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถส่งออกและได้รับอย่างรวดเร็ว เป็นยุคที่ทำให้ชาวบ้านห้วยหินลาดในสามารถเรียนรู้ได้เท่าทันกับสังคมภายนอก รวมถึงสามารถขยายข่าวสารสำคัญของชุมชนให้สังคมภายนอกรับรู้ได้เช่นกัน

3) ไฟฟ้าเริ่มต้นเข้ามาในบ้านห้วยหินลาดใน ปี พ.ศ. 2540 โดยติดตั้งเป็นแผงโซลาร์เซลล์ เนื่องจากชุมชนได้มีปรึกษาหารือในเรื่องของการรับไฟฟ้าเข้ามาใช้ในชุมชน มีการประชุมหารือกันถึงข้อดี ข้อเสียของการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ ในขณะนั้นถือเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับชุมชน แต่ด้วยการมีผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล นึกถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจึงได้ร่วมกับชาวบ้านเพื่อหารือกัน ซึ่งมติที่ออกมาคือ เลือกใช้พลังงานแสงอาทิตย์และใช้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะไม่มีการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เข้ามา เป็นการมองการวางแผนเพื่ออนาคต โดยระบบคิดของทั้งผู้นำชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนคล้อยตามให้มีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปัจจุบันมียังคงใช้พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์อยู่เช่นเคย แต่มีการพัฒนาให้มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (wifi) ติดตั้งในโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนและให้ได้รับข่าวสารที่เท่าทันยุคสมัยมากยิ่งขึ้น

4) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2544 โดยมีเงินจำนวน 1 ล้านบาทต่อ 1 ชุมชน บ้านห้วยหินลาดในเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ได้รับเงินส่วนนี้ด้วยเช่นกัน แต่ด้วยวิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาธรรมชาติ และอยู่อย่างพอเพียง เงินส่วนนี้จึงไม่ได้มีความจำเป็นต่อชุมชนมากนัก ทางชุมชนจึงมีมติให้นำไปใช้ร่วมกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นการสร้างประโยชน์และช่วยพัฒนาชุมชนใกล้เคียง ถือได้ว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกช่วงหนึ่งของชุมชนที่ต้องมีการระดมความคิดของชุมชนเพื่อบริหารจัดการเงินส่วนนี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในของสถาบันต่าง ๆ

จากการศึกษาพัฒนาการกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนจากภายนอกชุมชน โดยผ่านการทำกิจกรรม หรือการได้รับมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านั้นมีผลต่อการพัฒนาทั้งตัวเยาวชนเอง ทั้งบทบาทหน้าที่ของการเป็นกลุ่ม

ผู้นำเยาวชน เช่น โครงการหรืองานวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กลุ่มเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น มีหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย ยังมีการเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนจากสถาบันต่าง ๆ ที่กลุ่มเยาวชนมีบทบาทและหน้าที่ในการรับรอง และเป็นมัคคุเทศก์ในการพาไปศึกษาชุมชน ตามหัวข้อต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ศึกษาต้องการ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ค่าพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ฯลฯ

ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน มีผลต่อการพัฒนาในกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน โดยช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลุ่มเยาวชน ช่วยให้กลุ่มเยาวชนมีความสมบูรณ์ขึ้นในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ ด้านการพัฒนา ฯลฯ และยังส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มเยาวชน สามารถสรุปเป็นรูปแบบของการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในได้ (ภาพที่ 43) ดังนี้

1. กลุ่มเยาวชนเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เริ่มต้นจากการที่ผู้นำชุมชนมีความสนใจและใส่ใจในถิ่นที่อยู่อาศัย และในชุมชนมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนพึงพาโดยวิถีชีวิตของชุมชนเอง มีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติมาเป็นร้อยปี อีกทั้งยังมีปรัชญาจากบรรพบุรุษที่ว่า “**ได้กินจากน้ำ ต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่า ต้องรักษาป่า**” เป็นปรัชญาที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเยาวชนเกิดขึ้นมาอย่างไม่เป็นทางการคือ ปัจจัยทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชุมชน ทั้งสองปัจจัยมีส่วนในบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนทั้งสิ้น

2. กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ได้รับการพัฒนาให้เป็นทางการมากยิ่งขึ้น โดยมีปัจจัยภายนอกชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งสองปัจจัยส่งผลให้กลุ่มเยาวชนเริ่มมีกิจกรรมและบทบาทในชุมชนมากขึ้น ทำให้ต้องมีผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

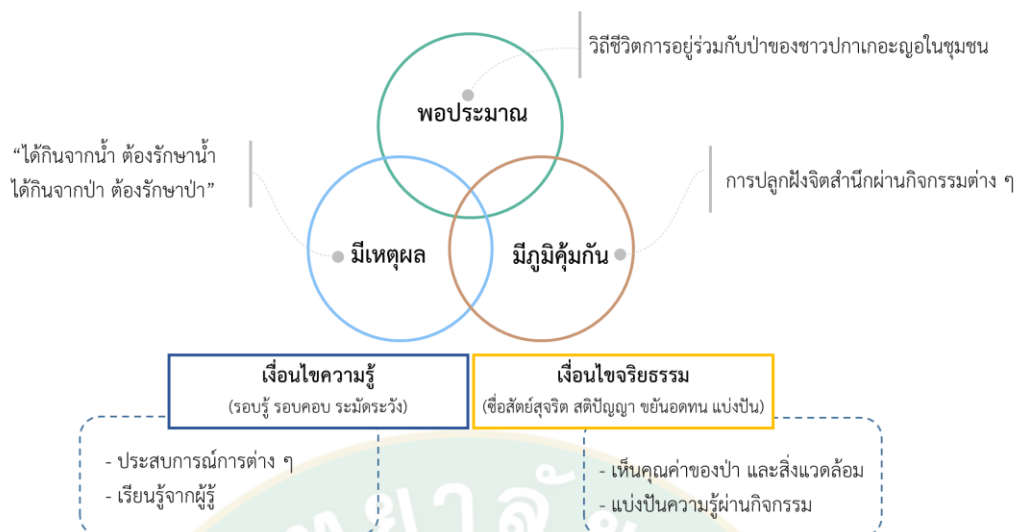
3. เกิดกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การได้มาซึ่งสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มเยาวชน 2) กำหนดเป้าหมายของกลุ่มและโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของผู้นำเยาวชน เช่น หน้าที่

ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ 3) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำเยาวชนและสมาชิก กลุ่มเยาวชนโดยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ 4) การรักษาและส่งต่อบทบาทหน้าที่ของผู้นำ เยาวชนและกลุ่มเยาวชนที่มีการทำงานมายาวนานกว่า 36 ปี ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้จะเกิดการหมุนเวียนถือ เป็นอีกหนึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบไม่มีที่สิ้นสุด

4 เกิดเป็นกลุ่มเยาวชนที่แบ่งได้ 2 ลักษณะคือ กลุ่มผู้นำเยาวชน และสมาชิกกลุ่มเยาวชน เป็นเยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างกลุ่ม 4 ขั้นตอนมาแล้วอาจจะมากกว่า 1 ครั้ง เพราะด้วยอายุของ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเข้าร่วมได้ตั้งแต่อายุ 3 ขวบขึ้นไป ทำให้เยาวชนเหล่านั้น ได้ผ่านการเรียนรู้ และการปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ มาเป็นระยะเวลาานาน จนถึงอายุที่สามารถร่วมเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้นำเยาวชน ได้ พฤติกรรมต่าง ๆ อาจไม่ได้เปลี่ยนแปลงให้เห็นได้อย่างทันที แต่อาจแสดงออกในอนาคตซึ่งเป็น ศักยภาพที่แฝงอยู่ในตัวเยาวชนแต่ละคนเอง

5 ความต่อเนื่องและระยะเวลาของการดำเนินงานกลุ่ม (ภาพที่ 43) ระยะเวลาการ ดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน จากกลุ่มแบบไม่เป็นทางการจนกระทั่งพัฒนาเป็น กลุ่มแบบเป็นทางการ ใช้เวลา 16 ปี เนื่องจากการพัฒนาให้เป็นกลุ่มแบบเป็นทางการต้องอาศัย ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กลุ่ม และความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการกลุ่มรวมถึงความรู้ในการ วางแผนเพื่อให้กลุ่มมีความมั่นคงและสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยภายนอก เข้ามามีส่วนในการพัฒนา กลุ่มเยาวชน คือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยด้านการมี ส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยให้กลุ่มเยาวชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้ อย่างเข้มแข็ง ได้พัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนทุกคน โดยผ่านกระบวนการสร้างกลุ่ม สร้างให้เด็กและเยาวชน มีความเป็นผู้นำสามารถส่งต่อบทบาทของกลุ่มเยาวชน และสานต่อความเป็นผู้นำกลุ่มเยาวชนให้กับ รุ่นต่อไปได้ ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่พัฒนาเป็นกลุ่มแบบเป็นทางการรวมระยะเวลา 20 ปี และยังคงมีแนวทางในการส่งต่อให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ต่อไปในอนาคตได้

6 การน้อมนำหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการ ดำเนินงานกลุ่ม (ภาพที่ 42) เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นการพึ่งพาตนเองของกลุ่มเยาวชน และตัวชุมชนเอง อยู่ภายใต้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ทำให้การพัฒนา กลุ่มเยาวชนมีความสมดุล อีกทั้งยังอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไข จริยธรรม เป็นส่วนสำคัญที่สร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในที่ดำเนินงาน มากกว่า 30 ปี

ภาพที่ 42 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
กับการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลา 36 ปี มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีส่วนในการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ทำให้กลุ่มเยาวชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน

วิจารณ์ผล

จากการศึกษาเรื่องพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในที่เกิดขึ้นมา 4 ระยะ คือ พัฒนาการในระยะที่ 1 ระยะก่อตั้งกลุ่ม เป็นจุดเริ่มต้นการรวมกลุ่มของเยาวชนจากการชักชวนของพ่อปรีชา ศิริ ผู้นำชุมชน โดยกลุ่มยังไม่มีระเบียบแบบแผน และเป้าหมายยังไม่ชัดเจน เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2538 รวมระยะเวลา 11 ปี ต่อมาในระยะที่ 2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการกลุ่ม (ณรงค์ , 2543) กล่าวว่า เป็นระยะที่เกิดความไม่แน่นอนและอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามพัฒนาการในระยะที่ 2 ของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในไม่ปรากฏความไม่แน่นอนหรือความขัดแย้งของกลุ่มที่ชัดเจนนัก อาจเนื่องมาจากกลุ่มเยาวชนไม่ได้เกิดขึ้นจากการตั้งกลุ่มกันเอง แต่เกิดจากการชักชวนเยาวชนอย่างไม่เป็นทางการโดยพ่อปรีชา ศิริ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์และสามารถเป็นแบบอย่างนำพาเยาวชนให้ร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่ม เชื่อมโยงมายังระยะที่ 3 ระยะการสร้างบรรทัดฐาน เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลา 7 ปี เยาวชนที่มารวมกลุ่มกันเริ่มเปิดใจรับฟังกันมากขึ้น มีการตั้งเป้าหมาย กฎกติกาสำหรับกลุ่ม และพร้อมที่นำไปปฏิบัติ ร่วมกันตั้งคำถาม และแก้ไขให้มีข้อปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น และระยะที่ 4 ระยะปฏิบัติการ เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน รวมระยะเวลา 16 ปี โดยระยะนี้เป็นการนำสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในระยะก่อนหน้ามาใช้จริง และมีการปรับปรุงตามความเหมาะสม ในส่วนของระยะที่ 5 คือ ระยะการล่มสลายของกลุ่ม ซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการกลุ่ม (ณรงค์, 2543) กล่าวว่าทุกกลุ่มจะต้องเจอแน่นอน ในกรณีของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในนั้นอาจจะเกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ที่มีส่วนในการพัฒนาการกลุ่มเยาวชน อย่างไรก็ตามสภาพการณ์ปัจจุบันของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ยังคงเป็นกำลังหลักในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยความมีจิตอาสา แสดงความเข้มแข็งและความมั่นคงในการรวมกลุ่มกันทำงานให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อพิจารณาจากรูปแบบของพัฒนาการกลุ่ม จำนวนรุ่นของผู้นำเยาวชน และจำนวนระยะเวลาของการดำเนินงานกลุ่ม ที่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาตลอด 4 รุ่น รวมระยะเวลา 36 ปี ทำให้มีความมั่นใจว่ากลุ่มจะยังคงมีการดำเนินการต่อด้วยความเข้มแข็งและยั่งยืน

จากพัฒนาการกลุ่มของเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในพบว่ามีกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนที่แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน สอดคล้องกับ ไตรทิพย์ (2553) ได้แก่ 1) การได้มาซึ่งสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มโดยกำหนดกฎเกณฑ์การเข้าร่วมเป็นสมาชิก 2) การกำหนดบทบาทและโครงสร้างบทบาท ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างเป้าหมาย และกำหนดบทบาททั้งของกลุ่มเยาวชน และของตัวนำกลุ่มเยาวชนเอง เพื่อให้มีความชัดเจนและสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ขั้นตอนที่ 3) การพัฒนา

ศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม ขั้นตอนนี้เป็นกรนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะของแต่ละบุคคลผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ และยังทำให้ทักษะของแต่ละคนมีความโดดเด่นขึ้นมาสามารถนำทักษะเหล่านั้นมาเป็นตัวกำหนดบทบาทในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนได้อีกในอนาคต และขั้นตอนสุดท้ายคือ ขั้นตอนที่ 4 การส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเยาวชน และการเป็นผู้นำกลุ่มเยาวชน ขั้นตอนนี้มีความแตกต่างกับ งานวิจัยของไตรทิพย์(2553) อย่างเห็นได้ชัด เพราะเป้าหมายของการพัฒนากลุ่มต่างกัน การพัฒนาของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดโน เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อไปพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นลักษณะของการเรียนรู้แบบพลวัต ส่วนการพัฒนาในงานวิจัยของไตรทิพย์ (2553) เป็นการพัฒนากลุ่มโดยมีเป้าหมายการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำในชุมชนเพียงอย่างเดียว มุ่งเน้นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ที่เป็นส่วนในการช่วยรักษาต้นน้ำ แต่มีการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับชุมชนได้นำไปปรับใช้ต่อไป

ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน โดยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้ทักษะในด้านต่าง ๆ แสดงออกมาโดดเด่น โดยเฉพาะทักษะของความเป็นผู้นำกลุ่มเยาวชน โดยมีความสอดคล้องกับ แนวคิด 4-H ของ สายฝน (2552) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยพัฒนาภาวะผู้นำของตัวเยาวชน โดย Head เป็นการพัฒนาด้านการจัดการและด้านความคิด Heart คือการพัฒนาด้านความสัมพันธ์และด้านการดูแลเอาใจใส่ Hands เป็นการพัฒนาด้านการให้และการทำงาน และ Health เป็นการพัฒนาด้านการเป็นอยู่และการดำรงชีวิต การพัฒนาแต่ละด้านจะทำให้เกิดทักษะต่าง ๆ ขึ้นตามกิจกรรมหรือบทบาทนั้น ๆ ของแต่ละคน ทำให้กลุ่มผู้นำเยาวชนนั้นมีความหลากหลายในทักษะการทำงาน

ศักยภาพของเยาวชนที่จะแสดงออกมานั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของแต่ละคนมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ของ Gregory (2011) ดังนี้ เด็กและเยาวชนที่ได้ผ่านการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรมในชุมชน สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ตามเป้าหมายของกิจกรรมเหล่านั้นได้ โดยไม่ได้มีการทำสิ่งเหล่านั้นมาก่อนล่วงหน้า เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับ บทบาท เด็กและเยาวชนบางคนอาจไม่เคยได้ยินมาก่อน เมื่อผ่านการเรียนรู้แล้ว สามารถจดจำบทบาะนั้นได้ ถือได้ว่าการเรียนรู้นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในกิจกรรมบางกิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชนได้ ทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว และพฤติกรรมนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องแสดงออกอย่างทันที เช่น กิจกรรมการแยกขยะเยาวชนสามารถนำความรู้เรื่องการแยกขยะไปใช้ได้ทันที แต่เด็กบางคนอาจจะต้องเรียนรู้และใช้เวลาในการจดจำรายละเอียดต่าง ๆ จึงจะสามารถนำความรู้ที่ไปใช้ได้ในอนาคต การเรียนรู้เหล่านี้ยังมีความสอดคล้องกับ กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน (สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) คือ 1) ในแต่ละกิจกรรมจะมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินต่อไปได้

ตามขั้นตอนที่วางไว้ 2) ความรู้ของแต่ละกิจกรรมนั้นจะถูกสร้างขึ้นใหม่จากการเรียนรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเอง 3) ในแต่ละกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนเอง ทำให้การจัดระบบความรู้และการนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในทิศทางเดียวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งสามารถส่งต่อความรู้เหล่านี้ให้กับลูกหลานในครัวเรือน และปฏิบัติเป็นวิถีต่อไปในอนาคต 4) ในการประมวลความรู้ของแต่ละคนนั้น จะเกิดจากความเข้าใจและมีการสอบถามข้อมูลจากผู้รู้อีกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับตนเอง 5) ในส่วนของการเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มผู้นำเยาวชนมีการสร้างช่องทางที่ให้แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น ทำบอร์ดแจ้งข่าวสาร การนำข่าวสารมาแบ่งปันในวันที่ประชุมร่วมกัน 6) ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ชุมชนได้เปิดโอกาสให้กับทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดผ่านการพูดคุยทั้งในการประชุมหมู่บ้าน และการประชุมย่อยหากมีวาระ 7) ทุก ๆ กิจกรรมถือเป็นการเรียนรู้สำหรับผู้เข้าร่วมทุกคน และขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าจะสามารถเก็บเกี่ยวความรู้และนำไปปรับใช้ได้มากน้อยแค่ไหน

ในการพัฒนากลุ่มเยาวชนนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทุนทางทรัพยากร ปัจจัยทุนทางประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต และปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของสถาบันต่าง ๆ อธิบายไว้ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสอดคล้องกับแนวคิด 4-H (Hendricks, 1998; จุฬาลักษณ์, 2551) ที่เป็นเรื่องของการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของเด็กและเยาวชนเป็นส่วนที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของตัวผู้นำเยาวชนรวมไปถึงการแสดงออกในภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเพื่อพัฒนาไปเป็นผู้นำเยาวชนในรุ่นต่อไปได้

2) ปัจจัยทางด้านทุนทางทรัพยากร กับทุนทางประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต สองปัจจัยนี้ถือเป็นชีวิตประจำวันที่ชาวปกากะญอในบ้านห้วยหินลาดในดำรงชีวิตมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทำให้เด็กและเยาวชนมีสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเช่นกัน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดเป็นกลุ่มเยาวชนขึ้นมาเพื่อการอนุรักษ์ปัจจัยทั้งสองนี้ไว้ให้เกิดความยั่งยืน ยังใช้สองปัจจัยนี้เป็นแนวทางในการออกแบบแผนการทำงานที่จะให้กลุ่มเยาวชนมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคตข้างหน้า

3) ปัจจัยความเป็นผู้นำของบ้านห้วยหินลาดในทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Likert's Michigan Studies และทฤษฎีของ Kurt Lewin's Studies คือ การเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) และ ผู้นำแบบปรึกษาหารือ (Consultative – Democratic) โดยผู้นำชุมชนเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวมและใช้ความคิดเห็นเหล่านั้นในการตัดสินใจ มีความไว้วางใจสมาชิกกลุ่มทุกคน มีลักษณะการทำงานเป็นทีม สามารถสื่อสารแบบ 2 ทางได้ ทำให้การพัฒนากลุ่มเยาวชนนี้มีประสิทธิภาพ

เพราะมีผู้ใหญ่คอยเป็นที่ปรึกษาให้อยู่เสมอ ยังมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative – Democratic) และ ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez - Faire Leaders) คือ มีความเชื่อถือในความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ให้อิสระกับเด็กและเยาวชนมีสิทธิ์ในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานของกลุ่ม การตัดสินใจแก้ปัญหา การบริหารกลุ่มในลักษณะนี้ทำให้ ผู้นำนั้นประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ยังพบว่าความสำเร็จต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอีกด้วย

ลักษณะผู้นำชุมชนของบ้านห้วยหินลาดโนนั้นสร้างบรรยากาศในการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีลักษณะของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีจิตอาสา ความเข้าใจซึ่งกันและกัน รวมถึงดูแลให้คำปรึกษาเหมือนเป็นคนในครอบครัว ทำให้ผลของกิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ร่วมกันตั้งไว้

ในส่วนของรูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดโน เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง กลุ่มผู้นำเยาวชน สมาชิกกลุ่มเยาวชน และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาและมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจ เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน สามารถส่งต่อบทบาทต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนากลุ่มเยาวชนให้กับเด็กรุ่นหลังต่อไปได้

หลักการทรงงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดโน

จากรูปแบบพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดโน (ภาพที่ 42) มีความสอดคล้องกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 มีดังนี้

- 1) ทำตามลำดับขั้น โดยในการพัฒนากลุ่มเยาวชน มี 4 ขั้นตอน ต้องมีการศึกษารายละเอียดของขั้นตอนให้เข้าใจ และเริ่มทำไปที่ละขั้นตอน หากข้ามขั้นตอนจะทำให้การพัฒนากลุ่มไม่บรรลุเป้าหมายที่แท้จริง
- 2) ภูมิสังคม การพัฒนากลุ่มเยาวชนเริ่มต้นจากการเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาในชุมชนตนเอง แสดงให้เห็นได้ว่า ภูมิสังคมเป็นสิ่งที่เริ่มต้นพัฒนาได้ง่ายโดยมองสิ่งที่มีในชุมชนตนเองก่อน
- 3) การมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนในการพัฒนากลุ่มเยาวชนให้มีความก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ สามารถแก้ปัญหา ระดมความคิดเห็น และเสนอแนะเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปพัฒนาและต่อยอดพัฒนาได้
- 4) ประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มเยาวชนมีการรวมกลุ่มกันโดยมีเป้าหมายเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อม สืบสานประเพณี วัฒนธรรม และส่งต่อวิถีชีวิตความเป็นปกาสัยแก่เยาวชนรุ่นหลัง รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างเห็นได้ชัด

5) ระเบิดจากข้างใน ในรูปแบบการพัฒนาในกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน จะเห็นได้ว่าระยะเวลาของการพัฒนาในกลุ่มมีระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในชุมชนทำให้ในตัวเด็กและเยาวชนมีความรู้แฝง ที่ได้รับเข้ามาเป็นระยะเวลาหลายปี ทำให้ประสิทธิภาพและการเข้าใจถึงจิตสำนึกที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นสามารถถ่ายทอดต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาในกลุ่มเยาวชนกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน มีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (ภาพที่ 42) ดังนี้

1) ด้านความพอประมาณ

ด้วยวิถีชีวิตของชาวปกากะญอที่มีการพึ่งพาอาศัยอยู่กับป่าตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และปัจจุบันยังคงพึ่งพาอาศัยป่าอยู่เช่นเดิม แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์จากป่าด้วยความพอประมาณ ไม่มีการทำลายหรือใช้ธรรมชาติเกินความจำเป็นทำให้ธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตการอยู่กับป่าของชาวปกากะญอนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิตและนำสิ่งเหล่านั้นมาพัฒนาในกลุ่มเยาวชนต่อไป

2) ด้านความมีเหตุผล

กลุ่มเยาวชนใช้หลักคำสอนของบรรพบุรุษในการพัฒนา กลุ่ม พัฒนาตัวเยาวชน เช่น คำสอนที่ว่า “ได้กินจากน้ำต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่าต้องรักษาป่า” หรือ “ถ้าคนรักษาป่า ป่าก็จะรักษาคน” ฯลฯ โดยคำสอนเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้เฒ่าผู้แก่และส่งต่อมา จนเกิดเป็นวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ และปัจจุบันยังคงมีการถ่ายทอดเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนรุ่นหลัง ทุกคำสอนล้วนมีหลักเหตุผลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น ยังคงเป็นคำสอนที่สามารถใช้ได้มาจนถึงปัจจุบัน

3) ด้านความมีภูมิคุ้มกัน

การปลูกจิตสำนึกทั้งในเรื่องของการดูแลสิ่งแวดล้อม การเข้าใจในประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของความเป็นชาวปกากะญอ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ใช่แค่การเข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังได้รับการปลูกฝังจากสถาบันครอบครัว สร้างให้เป็นภูมิคุ้มกันของชุมชน ตัวเยาวชน และยังสามารถสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มเยาวชนได้มากยิ่งขึ้น

4) ด้านเงื่อนไขความรู้

กลุ่มเยาวชนจะพัฒนาได้ต้องอาศัยความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งเรื่องของสิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ของตัวเอง รวมถึงได้เรียนรู้จากผู้รู้ เป็นความรู้ที่ได้จากการบอกเล่าสืบต่อกันมา และยังได้ความรู้จากการแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน

5) ด้านเงื่อนไขจริยธรรม

เป็นความตระหนักในคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชน พัฒนาเยาวชน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยังมีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติด้วยความเคารพธรรมชาติ และยังแบ่งปันความรู้ ด้วยการถ่ายทอดให้กับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่

การพัฒนากลุ่มเยาวชน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ส่งผลให้กลุ่มเยาวชนมีการดำเนินงานมาถึง 36 ปี และยังคงดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ทำให้ชุมชนมีความสมดุล ทั้งเรื่องของสังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชาวปกากะญอตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนในการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนในอนาคตอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในเรื่อง รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเรื่องบริบทชุมชน พัฒนาการของกลุ่มเยาวชน กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชน รวมถึงศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชน และนำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน โดยใช้การวิจัยแบบสังเกตการณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipative Observation) ในการเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และจัดเวทีสรุปผล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอแบบพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน

บ้านห้วยหินลาดในเป็นชุมชนปกากะญอที่มีการตั้งที่อยู่อาศัยในป่านานกว่าร้อยปี โดยมีการย้ายถิ่นฐานหลายครั้งด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ย้ายเพราะครอบครัวขยาย ย้ายเพราะที่ทำกินไม่เพียงพอ ย้ายเพราะน้ำไม่เพียงพอ ฯลฯ และได้ตั้งที่อยู่อาศัยอย่างถาวรในปี พ.ศ. 2543 (เป็นพื้นที่ที่อยู่ปัจจุบัน) ปัจจุบันบ้านห้วยหินลาดในตั้งอยู่ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย อยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติขุนแจ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นป่าต้นน้ำจึงมีน้ำใช้ตลอดปี พื้นที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน บ้านเรือนตั้งอยู่ในพื้นที่เชิงเขาบริเวณที่ลาดชัน อยู่ในระดับความสูงประมาณ 800 – 900 เมตรจากระดับน้ำทะเล สภาพอากาศมีความเย็นตลอดทั้งปี ในฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด ชาวบ้านในชุมชนเป็นชาวปกากะญอทั้งหมด นับถือบรรพบุรุษร่วมกับศาสนาพุทธ วิถีชีวิตของชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดในมีลักษณะพึ่งพาอาศัยป่า ธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากป่า มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับป่าตั้งแต่เกิดจนถึงสิ้นอายุขัย มีการทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นเกษตรที่มีความเก่าแก่ เป็นเกษตรกรรมที่มีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตอยู่กับป่า ไม่ทำลายป่า และยังเป็นระบบเกษตรกรรมที่เป็นการพึ่งตนเองของชุมชน ผลิตผลนำมาบริโภคเป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และในไร่หมุนเวียนยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ รายได้หลักมาจากการทำสวนชาที่สามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี การอยู่ร่วมกับป่าอย่างเกื้อกูลกันทำให้ชาวบ้านห้วยหินลาดในยังคงอยู่กับป่า ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 พัฒนาการของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในนั้น เกิดขึ้น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะก่อตั้งกลุ่ม (Forming Stage) เริ่มต้นปี พ.ศ. 2527 เป็นระยะของการเริ่มรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน เป็นการรวมกลุ่มโดยเป้าหมายยังไม่ชัดเจน ในระยะนี้ชุมชนบ้านห้วย

หีนลาดในมีการหากิจกรรมเพื่อทำร่วมกันโดย ใช้กีฬามวยเป็นจุดเริ่มต้นการรวมกลุ่มของเยาวชนจากการชักชวน ออกไปแข่งขันทำให้เป็นที่รู้จักของชุมชนภายนอก

ระยะที่ 2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Storming Stage) เป็นระยะที่กลุ่มเยาวชนมีความก้าวร้าวยู่ระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มไม่เป็นทางการ เป็นระยะที่เชื่อมกับระยะที่ 3 คือระยะการเกิดบรรทัดฐาน เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2546

ระยะที่ 3 ระยะการเกิดบรรทัดฐาน (Norming Stage) ซึ่งระยะนี้มีความต่อเนื่องและเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับระยะที่ 2 คือ เมื่อเยาวชนรวมกลุ่มกันเป็นอาสาสมัครในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ อาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน แต่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย เพราะมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลและให้คำปรึกษาอยู่ตลอดและมีการพัฒนาเป็นกลุ่มแบบเป็นทางการมีการสร้างบรรทัดฐาน ความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลทำให้กลุ่มเยาวชนเกิดการพัฒนา ทั้งเรื่องของระบบการทำงานในกลุ่ม และในชุมชน เรื่องของเครือข่ายการทำงานระหว่างภายใน และภายนอก ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ระยะที่ 4 ระยะปฏิบัติ (Performing Stage) ช่วงปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ระยะนี้กลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหีนลาดใน มีความเป็นทางการและชัดเจนขึ้น มีการนำกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ที่สร้างขึ้นจากระยะที่ 3 มาปฏิบัติจริง มีการจัดค่ายเยาวชนขึ้นมาเพื่อเป็นกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น คือ ความเป็นปกาสัย และการอยู่ร่วมกับป่า มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงปรับปรุงวิธีการอยู่เสมอ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ครอบครัว และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ในระยะนี้การทำงานและเป้าหมายของกลุ่มมีความชัดเจน สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในจุดประสงค์ของกลุ่มเยาวชนมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มเยาวชนสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ระยะปฏิบัติ

ตอนที่ 3 กระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหีนลาดใน มีขั้นตอนดังนี้

1) การได้มาซึ่งสมาชิกกลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้นำเยาวชน กลุ่มผู้นำเยาวชนทุกคนเป็นเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมด มีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยเด็กและเยาวชนทุกคนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์ในการสืบทอดเรื่องราวความเป็นปกาสัย และสอนให้นุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงมีเด็กและเยาวชนจากชุมชนอื่นเข้าร่วมด้วย ถือว่าทุกคนที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มเยาวชนทั้งสิ้น แต่แยกเป็นกลุ่มเยาวชนของชุมชนนั้น ๆ ในส่วนของผู้นำเยาวชนจะมีความแตกต่างกับสมาชิกกลุ่มเยาวชนคือ โดยผู้นำเยาวชนเกิดจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจจะเข้าร่วมในการช่วยเหลือการทำงานของกลุ่มผู้นำรุ่นก่อนหน้า และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปเป็นผู้นำเยาวชนในอนาคตต่อไป ผู้ที่จะได้รับหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่มผู้นำเยาวชน จะได้รับการคัดเลือกจากความเหมาะสม และตามความสามารถของแต่ละคน โดยสมาชิกกลุ่มผู้นำคนอื่น ๆ จะเป็นผู้ร่วมโหวต

2) กำหนดเป้าหมายและโครงสร้างหน้าที่

2.1 เป้าหมายของกลุ่มเยาวชนของบ้านห้วยหินลาดใน คือการรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ ให้รักษาคงอยู่ รวมถึงการเป็นอาสาสมัครในการดูแลสิ่งแวดล้อม ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นครอบครัวใหญ่

2.2 โครงสร้างบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในโดยแบ่งออกได้ดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำเยาวชน มีหน้าที่เป็นกำลังหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีบทบาทในความเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2) สมาชิกกลุ่มเยาวชน มีบทบาทหน้าที่ในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และยังเป็นทีมที่จะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมายอีกด้วย 3) ผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองเป็นเสมือนหน่วยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ 4) ผู้นำชุมชน บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนไม่เพียงแต่ดูแลชุมชนเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนทุกความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และยังช่วยให้คำแนะนำในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องอีกด้วย

3) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำเยาวชนและสมาชิกกลุ่มเยาวชน การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชนทั้งสองแบบจะมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้นำเยาวชนจะเป็นผู้ที่จัดกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งการจัดกระบวนการของแต่ละกิจกรรมนั้นต้องมีความสามารถในการเป็นผู้จัดกระบวนการ ส่วนสมาชิกกลุ่มเยาวชนถือเป็นผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการต่าง ๆ โดยผ่านกิจกรรมที่ผู้จัดกระบวนการ หรือกลุ่มผู้นำเยาวชนจัดขึ้นมา การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะแฝงอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ

4.) การรักษาและส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน จากแต่ละกิจกรรมที่มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ถือเป็น การส่งต่อข้อมูล รวมถึงถ่ายทอดวิธีการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมให้กับผู้จัดกระบวนการ หรือผู้นำกลุ่มเยาวชน ซึ่งวิธีการต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนไปตามความถนัดของผู้ถ่ายทอด และปรับเปลี่ยนไปตามความสามารถในการรับการถ่ายทอดของแต่ละคน

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน ประกอบด้วยปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ดังนี้

1.) ปัจจัยภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน แบ่งออกได้ 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นทักษะที่เกิดขึ้นในตัวของแต่ละบุคคลหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลในการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งแต่ละกิจกรรม แต่ละกลุ่มบุคคลจะเกิดทักษะที่แตกต่างกันออกไป 2) ปัจจัยทางด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งชุมชนนี้เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่กับป่ามาเป็นร้อยปี ทำให้การดำรงชีวิต ยังคงต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และรักษาธรรมชาติควบคู่กันไป 3) ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น 4) ผู้นำชุมชน ทั้ง 4 ปัจจัยมีความสอดคล้องกันในวิถีชีวิต ทำให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายไปได้

2.) ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน แบ่งออกได้ 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อการพัฒนาของกลุ่มเยาวชน เพราะจะต้องมีการปรับเปลี่ยน และปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยให้กลุ่มเยาวชนสามารถดำเนินการต่อไปอย่างยั่งยืนได้ จะเห็นได้จากพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมหรือ ยับยั้งไม่ได้เกิดขึ้นได้ 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านห้วยหินลาดในของสถาบันต่าง ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนจากภายนอกชุมชน โดยผ่านการทำกิจกรรม หรือการได้รับมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านั้นมีผลต่อการพัฒนาทั้งตัวเยาวชนเอง และทั้งบทบาทหน้าที่ของการเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชน

ตอนที่ 5 รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน (ภาพที่ 43 หน้า 104)

เริ่มต้นจากปัจจัยผู้นำชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นในการรวมกลุ่มเยาวชนโดยได้รับการชักชวนจากพ่อปรีชาศิริ ผู้นำธรรมชาติของชุมชน ใช้กีฬาในการรวมกลุ่มเยาวชนและพ่อหลวงผู้นำที่เป็นทางการ มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน ในการเริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มเยาวชนนั้นมาจากปัจจัยภายในชุมชน 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น โดยเกิดจากการร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ เพื่อให้สิ่งแวดล้อม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นป่าเกอละอยู่คงอยู่และสามารถส่งต่อไปสู่เยาวชนรุ่นหลังได้ เมื่อกลุ่มเกิดขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ผู้นำชุมชนจึงได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาให้เป็นกลุ่มที่เป็นทางการมากขึ้น รวมถึงมีปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีส่วนกระตุ้นให้กลุ่มเกิดการพัฒนาให้เป็นทางการมากยิ่งขึ้น ปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสถาบันต่าง ๆ นอกชุมชน โดยปัจจัยทางสังคมมีส่วนทำให้ชุมชนต้องพัฒนาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเข้ามาสู่ชุมชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนเอง ในส่วนของปัจจัยการมีส่วนร่วมของสถาบันต่าง ๆ เป็นส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในทุก ๆ ด้าน ช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนมีความรู้ ความเท่าทัน และความเข้มแข็งที่สามารถพัฒนาชุมชน รวมถึงตัวเยาวชนพัฒนาและส่งต่อบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ในส่วนที่ตนเองมีความถนัดและเข้าใจถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถส่งต่อความรู้เหล่านั้นให้กับเยาวชนรุ่นต่อไปได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เยาวชน หรือชุมชน สามารถนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีวิธีการศึกษาแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการต่อยอดในการพัฒนากับเครือข่ายของกลุ่มเยาวชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2548. **กลุ่มชุดดินที่ 62**. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา http://www.ldd.go.th/thaisoils_museum/62_soilgroup/sgr_hiland/sgr_hiland.htm (16 กุมภาพันธ์ 2563).
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2561. **ประเภทของป่าในประเทศไทย**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://gfms.gistda.or.th/node/37> (12 กุมภาพันธ์ 2563).
- กิติชัย รัตนะ. 2555. การสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. น. 2-3.
ใน **การประชุมวิชาการแห่งชาติ ครั้งที่ 9**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตวิทยาสำหรับครู. 2558. (14 ธันวาคม) **ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bandura**. [Web log comment].
แหล่งที่มา <http://psychoyearlychild.blogspot.com/2015/12/bandura.html>
(15 ตุลาคม 2561)
- จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. 2551. **โมเดลเชิงสาเหตุของการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตที่มีผลต่อ
คุณภาพนักเรียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวาล แพรัตนกุล. 2526. **เทคนิคการวัดผล**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552. **สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: วี พรินท์ (1991).
- ณรงค์ เส็งประชา. 2541. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- , 2543. **กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. 2550. **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร แสงประดับ. 2527. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการ
พัฒนาการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัด
เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไตรทิพย์ เศรษฐฤทธิ. 2553. **กระบวนการสร้างกลุ่มและการมีส่วนร่วมของกลุ่มในการสร้างฝายต้นน้ำ
ลำธาร : กรณีศึกษา บ้านห้วยราชบุตร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ทิพมาศ เสวตรโชติ. 2556. **จิตสาธารณะ**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://bit.ly/2P9DLTC>

(1 ตุลาคม 2561).

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว = Tourism industry.** กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประพันธ์พงศ์ ชิมพงษ์. 2551. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ใน
พระราชูปถัมภ์.

ประวิช จรด้า. 2554. **ผลงานการดำเนินงานอาสาสมัครเกษตร ระหว่างปี 2551-2553.** ใน รายงาน
การดำเนินงาน กลุ่มงานพัฒนา กลุ่มเกษตรกร ส่วนพัฒนาองค์กรเกษตรกร สำนักพัฒนาการ
เกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

ประสงค์ อยู่สุขสำราญ และจำนงค์ วงศ์ภูคำ. 2545. **การพัฒนาแกนนำเพื่อสร้างความเข้มแข็งในกลุ่ม
กลุ่มเยาวชนและเครือข่ายใน จ.เชียงใหม่.** (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.)

ประสาน หอมพลู และทิพวรรณ หอมพลู. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป : จิตวิทยาธุรกิจ.** กรุงเทพฯ:
วังอักษร.

ปรีชา สุกใส. 2541. **หลักการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระไพศาล วิสาโล. 2552. **รวบรวมงานเขียนและบทความของพระไพศาล วิสาโล; จิตอาสา สุขสร้างง่าย
ๆ แคลงมือทำ.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.visalo.org/columnInterview/jitAsa.htm>

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖. 2546. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
https://www.dcy.go.th/webnew/upload/regulation/regulation_th_20170105023516_1.pdf

พวงรัตน์ บุญญานุกรักษ์. 2544. **ก้าวใหม่สู่บทบาทใหม่ในการบริหารการพยาบาล.** กรุงเทพฯ: พระราม 4 พรินต์
ติ้ง

พันธิวิลา สุพัฒนาภรณ์. 2556. **ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร กรณี บริษัทไทยอกริฟูดส์จำกัด
(มหาชน).** กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตศึกษาบริหารศาสตร.

พิสิฐชัย กาญจนามัย. (3 สิงหาคม) **ทฤษฎีภาวะผู้นำ.** [Web log comment].

แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/mbakrabi/thvsdi-phawa-phuna> (15 ตุลาคม
2561)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการ
พิมพ์.

- มัลลิกา สอนต้น. 2544. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เบอร์เรท จำกัด.
- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. 2556. **วันจิตอาสา**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://bit.ly/2CsZMfA>
- วนิดา เสนีเศรษฐ และชอบ อินทร์ประเสริฐกุล. 2530. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วันดี รัตนมณี. 2543. **ปัจจัยการรวมกลุ่มและการจัดการกิจการกลุ่มของชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วันพิชิต ศรีสุข, พระวรศักดิ์ ปัญญาวุฒโท และเพชร ถนองพง. 2558. กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** (ฉบับพิเศษ), 1-9.
- วิจารณ์ พานิช. 2550. **การจัดการความรู้**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://qa.siam.edu/KM/KM_Article4.pdf (15 กุมภาพันธ์ 2563).
- ศิริวรรณ อัญชานนท์ และเจริญ โชไชย. 2544. **การบริหารงานสำนักงาน**. กรุงเทพฯ: สุวรรณศาสตร์การพิมพ์.
- ศิลปพร ศรีจันทเพชร. 2554. คุณธรรม จริยธรรม. **วารสารบริหารธุรกิจ** 34(131), 1-4.
- สถาบันลูกโลกสีเขียว. ม.ป.ป. **ความเป็นมาของรางวัลลูกโลกสีเขียว**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.greenglobeinstitute.com/Frontend/AwardHistory.aspx> (13 กุมภาพันธ์ 2563).
- สมใจ ยาป่าคาย, ภาณิชา นาคเลี้ยง และพี สมุดคำ. 2545. **แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2554. **การสร้างการมีส่วนร่วมโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2021_5109.pdf (15 กุมภาพันธ์ 2563).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2547. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- สายฝน วังสระ. 2552. **การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม 4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551. **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันดีประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://bit.ly/2CX2yem>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.

2562. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา file:///C:/Users/Admin/Desktop/6001417008/Reference%206001417008/หนังสือหลักการทรงงาน.pdf
- สำนักงานจังหวัดเชียงราย. 2559. **แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2561-2564** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.chiangrai.net/cpwp/?wpfb_dl=432 (16 กุมภาพันธ์ 2563).
- สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้. 2561. **พื้นที่ป่าไม้ แยกรายจังหวัด**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://forestinfo.forest.go.th/Content/file/stat2561/Table%202.pdf>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. 2554. **จิตสาธารณะ**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://bit.ly/2q4yTqX> (5 ตุลาคม 2561).
- สุชา จันทร์เอม. 2542. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2544. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนาะ ตีเยาว์. 2543. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อรทัย ก๊กผล. 2552. **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**.
- อลิศรา กฤษมาנית. 2546. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติต่อเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของครู** สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อำนาจ วัดจินดา. 2560. **กลยุทธ์การสร้างทีมงาน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://hrcenter.co.th/file/columns/f_20170424_172557.pdf (19 กุมภาพันธ์ 2563).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประมวลภาพกิจกรรมการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาพที่ 44 การเข้าร่วมประชุมประจำหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย

ภาพที่ 45 การเก็บข้อมูลจากเยาวชนในชุมชน

ภาพที่ 46 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป รายครัวเรือน
บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา เรื่อง รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน:
 กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี วัน/เดือน/ปี เกิด.....

- 1.1) เพศ ชาย หญิง
- 1.2) ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่น ๆ ระบุ.....
- 1.3) ระดับการศึกษา ไม่เคยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

ตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวช.

ปริญญาตรี ปริญญาโท หรือสูงกว่า อื่น ๆ ระบุ

1.4) สถานะภาพ

โสด แต่งงาน แยกกันอยู่ หย่าร้าง

ไม่มีบุตร มีบุตร ชาย.....คน หญิง.....คน

1.5) จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

-ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี

ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....ความสัมพันธ์.....

-ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี

ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....ความสัมพันธ์.....

-ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี

ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....ความสัมพันธ์.....

-ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี

ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....ความสัมพันธ์.....

1.6) อาชีพ

เกษตรกร ระบุ..... รับจ้าง ระบุ..... รับราชการ ระบุ.....

หัตถกรรม ระบุ..... อื่น ๆ ระบุ.....

1.7) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ประกอบอาชีพ.....ไร่

1.8) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ต่อปี.....บาท

1.9) รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน ต่อเดือน.....บาท

1.10) หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ต่อเดือน.....บาท

1.11) หน้าที่และกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชน.....

หมายเหตุ

แบบสอบถามเยาวชน

บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

แบบสอบถามฉบับนี้ใช้เพื่อเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา เรื่อง รูปแบบการพัฒนากลุ่มเยาวชน:
กรณีศึกษา บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี วัน/เดือน/ปี เกิด.....

1.1) เพศ ชาย หญิง

1.2) ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่น ๆ ระบุ.....

1.3) ระดับการศึกษา ไม่เคยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

ตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวช.

ปริญญาตรี ปริญญาโท หรือสูงกว่า อื่น ๆ ระบุ

1.4) อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา เกษตรกร ระบุ..... รับจ้าง ระบุ.....

รับราชการ ระบุ..... หัตถกรรม ระบุ..... อื่น ๆ ระบุ.....

1.5) หน้าที่และกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชน.....

หมายเหตุ

แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง
มีการกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์

1. ผู้นำชุมชน
 - จุดเริ่มต้นของการสร้างกลุ่มเยาวชนเกิดจากอะไร
 - ต้องการเห็นชุมชน และเยาวชนเป็นอย่างไรในอนาคต
 - แรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
 - สนับสนุนเด็กและเยาวชนอย่างไร
2. กลุ่มผู้นำเยาวชน และสมาชิกกลุ่มเยาวชน
 - มีส่วนร่วมในกิจกรรมอะไรบ้าง
 - มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
 - เข้าร่วมกิจกรรมตอนอายุเท่าไร
 - แรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชน
 - ได้อะไรจากการเป็นกลุ่มผู้นำเยาวชน
 - มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้รุ่นต่อไปอย่างไร
3. สมาชิกกลุ่มเยาวชน
 - มีส่วนร่วมในกิจกรรมอะไรบ้าง
 - มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
 - เข้าร่วม “ค่ายพัฒนาศักยภาพสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง” มาแล้วกี่ครั้ง
 - ได้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
4. ผู้ปกครอง
 - มีส่วนในการสนับสนุนเด็กและเยาวชนอย่างไร
 - มีส่วนร่วมในกิจกรรมอะไรบ้างในชุมชน
 - ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนอย่างไร

แบบบันทึกการสังเกต

วัน เดือน ปี ที่สังเกต.....

วัตถุประสงค์ของการสังเกต เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ

บันทึกผลการสังเกต

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ผู้สังเกต.....

ตารางที่ 7 ปฏิทินกิจกรรมในรอบ 1 ปี

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
เก็บซากแก่ เก็บฟืน	/											
ทำไร่มุมนเวียน (ช่วงเก็บเกี่ยว)	/	/							/	/	/	/
พิธีผูกข้อมือปีใหม่ และครึ่งปี		/						/				
จัดเวรยามคอยเผาร่วงไฟฟ้า			/	/	/							
ค่ายเยาวชนประจำปี				/								
เก็บน้ำผึ้ง				/								ตั้งห้อง
เก็บยอดชาอ่อน				/	/							
ทำไร่มุมนเวียน (ช่วงปลูก)					/	/						
ทำนา						/	/					
ถวายเทียนพรรษา							/	/				
หน่อไม้							/	/	/	/	/	/
กาแฟ										/	/	/
งานมงคลสมรส	ตามฤกษ์เดือนไทย											
วันพัฒนาชุมชน	ทุกวันพระของเดือน											
ลือถอ พิธีเลี้ยงเจ้าที่ประจำปี	เดือน 9 (นับเดือนท้องถิ่น)											
ทอดผ้าป่า												
งานศพ												

หมายเหตุ กิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นตามเดือนที่ระบุไว้ บางกิจกรรมต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาลที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทปัจจุบัน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวฐิติพร รุ่งเรือง
เกิดเมื่อ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2536
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2559 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.)
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

